

30K-2
2600

172.2

172 (8)

БАЛЫШАВІК БЕЛАРУСІ

ба 05
853

№ 1

СТУДЗЕНЬ

KP

М Е Н С К

1929

205 05

10025

3015-2
2600

ЧАСОПІСЬ ПАЛІТИКІ І ПРАКТЫКІ
ПАРТІЙНАЙ ПРАЦЫ
ОРГАН ЦК КП(б)Б

No 1

СТУДЗЕНЬ

М Е Н С К 1929

Друкавана ў друкарні
Беларускага Дзяржаўн.
(-) Выдавецтва (-)
Заказ 1248—1.000 экз.
Галоўлітбел 629.

62001

Да XII зьезду КП(б)Б.

XII зьезд КП(б)Б зьяўляецца важнейшым этапам у гісторыі нашай арганізацыі. Зьезд павінен зацьвердзіць пяцігадовы плян нашага сацыялістычнага будаўніцтва, сацыялістычнае рэканструкцыі нашае гаспадаркі. Ужо той факт, што мы здолелі паставіць такую вялізарную мэту, як наметка пяціхгадовага пляну, сьведчыць аб нашым прасоўваньні ўперад па шляху сацыялістычнага будаўніцтва. Пяцігадовы плян—гэта ўжо ёсьць кавалак сацыялізму.

Два другіх пытаньні ў павестцы зьезду—вярбоўка ў партыю рабочых, рэгуляваньне росту і чыстка партыі, а таксама пытаньне аб прафсаюзах, цесна звязаны з гэтым асноўным пытаньнем нашага сацыялістычнага пляну. Задачы сацыялістычнай рэканструкцыі патрабуюць моцнага бальшавіцкага адзінства нашай партыі, моцнага саюзу рабочых і асноўных мас сялянства, яснай клясавай лініі партыі, рашучага змаганьня з усялякімі ўхіламі ад ленінізму. Усё гэта будзе забяспечана, калі мы партыю ачысьцім ад усяго струхнелага, чужога, шкоднага, разложанага, а поруч з гэтым настойліва і рашуча ўцягнем у партыю „тых рабочых і работніц, якія выказваюць найбольшую палітычную стойкасьць у пэрыяды цяжкасьцяў, зьяўляюцца сапраўднымі пралетарскімі інтэрнацыяналістамі, асабістым прыкладам спрыяюць росту вытворчасьці і працоўнай дысцыпліны, горача і ўпарта змагаюцца з бюракратызмам, актыўна працуюць над сваім культурным разьвіцьцём і тым самым здольны ўзмацніць ленінскія шэрагі пралетарскага авангарду“.

Вялізарная задача пры выкананьні пацёхгадовага пляну кладзецца і на плечы нашых прафсаюзаў. Партыя толькі тады пасьпяхова выканае задачы сацыялістычнае рэканструкцыі, калі ў справу сацыялістычнага будаўніцтва будуць уцягнуты самыя шырокія масы рабочых і работніц, пры максымальнай актыўнасьці ўсяе рабочае клясы. Адгэтуль ва ўсю вышыню вырастае роля прафэсыянальных саюзаў. Прафсаюзы павінны стаць на справе школай камунізму, стаць на справе асноўным прыводным рамянем нашае партыі. Шырокае разгортваньне ўнутры саюзнай дэмакратыі, самае шырокае ўцягненьне прафсаюзных мас у эканамічнае, савецкае, культурнае будаўніцтва, падняцьце культурнага ўзроўню рабочых мас—вось задачы, якія стаялі і якія сёньня прымаюць асаблівае значэньне ў рабоце прафсаюзаў. Без выкананьня гэтых задач мы ня здоляем нанесьці рашучы ўдар бюрократызму, абломаўшчыне, верхглядзтву, якія моцна ўкараніліся ў нашых савецкіх, гаспадарчых і нават прафэсыянальных апаратах. Бюрократызм-жа і абломаўшчына зьяўляюцца адной з галоўных перашкод у выкананьні намі задач сацыялістычнай рэканструкцыі.

Пабудова пяціхгадовага пляну сацыялістычнае рэканструкцыі нашай гаспадаркі сустракае ў БССР асаблівыя цяжкасьці. Беларусь зьяўляецца найбольш адсталай краінай у эканамічных і ў культурных адносінах. На Беларусі, якая зьяўлялася пляцдармам сусьветнай і грамадзкай вайны, як прамысловасьць, так і сельская гаспадарка падпалі

значнаму зруйнаванню. Рыскай умовай праз Беларусь праведзена штучная мяжа. Гэтай мяжой адрэзаны чыгуначныя, водныя і іншыя шляхі зносін, што бязумоўна адбілася на ўсёй эканоміцы Беларусі старыя цэнтры эканамічнага цягнення страцілі сваё значэнне, праходзіць працэс утварэння новых цэнтраў эканамічнага цягнення.

Усё гэта разам узягае не дае магчымасці правесці як сьлед эканамічнага раённавання БССР і робіць адмоўны ўплыў на пабудову пляну нашае гаспадаркі.

Беларусь была найменш даследаванай з навуковага боку краінай. З боку навуковага даследавання Беларусь была пустой плямай на мапе б. царскай Расіі. Дзякуючы гэтаму ў нас яшчэ дагэтуль няма вучоту энэргетычных рэсурсаў краіны, як напрыклад торфу. З гэтай прычыны мы яшчэ і сёння ня маем хоць бы прыблізнага пэрспектыўнага пляну электрафікацыі БССР.

Нізкі культурны ўзровень насельніцтва, вялізарны процант няграмадных, асабліва сярод сялянства, зьяўляецца таксама тормазам у нашай рабоце па сацыялістычнаму будаўніцтву. Калі да гэтага дадаць амаль поўную адсутнасць кадраў інжэнерна-тэхнічнага складу, малую колькасць блізкіх да нас кадраў агранамічных, дык перад намі ўва ўсю вышыню ўстае труднасць тых вялізарных задач, якія паставіць перад партыяй, перад пралетарыятам XII з'езд.

Гэтыя задачы ў галіне сельскае гаспадаркі зводзяцца ня больш ня менш да поўнай агранамічнай рэвалюцыі. Падняць пасеўную плошчу на 15 проц., падняць ур'аджайнасць амаль на 50 проц., разам з радыкальнай рэканструкцыяй сельскай гаспадаркі ў бок жывёлагадоўлі і тэхнічных культур, ахапіць агульным каапэраваннем 86 проц. сялянскіх гаспадарак БССР—гэта нязвычайна цяжкая, але і ўдзячная задача, якая разам з задачай рэканструкцыі прамысловасці павінна захапіць натхненнем кожнага камуністага, кожнага пралетара, кожнага члена працоўнай сям'і.

У пляне рэканструкцыі сельскае гаспадаркі асаблівую ўвагу павінна звярнуць на сябе праблема мэліарацыі БССР. Асушка 540 тысяч гэктараў забалочаных зямель, мэліарацыя 44 проц. усіх забалочаных сенажацкай разам з мэліарацыяй лясных плошчаў значна зьменяць самы характар і тэмп развіцця нашае сельскае гаспадаркі. На інтэнсіўна мэліраваных плошчах, якія павінны дасягнуць 150.000 гэктараў, прадбачыцца развіццё буйнае саўгаснае і калгаснае будаўніцтва.

Увесь жа плян будаўніцтва саўгасаў і калгасаў пабудаван так, каб разьмеры зямельнай плошчы пад саўгасамі і калгасамі склалі да канца пяцігодкі ня менш 12 проц. усяе пасеўнае плошчы пры адначасовым курсе на будаўніцтва буйных калгасаў.

Далейшае развіццё нашае сельскае гаспадаркі бязумоўна ўпіраецца ў развіццё прамысловасці, цесна звязана з праблемай індустрыялізацыі і наадварот. Таму, „далейшая індустрыялізацыя БССР, павялічэнне ўдзельнае вагі прамысловай прадукцыі ў агульнай прадукцыі ўсяе народнае гаспадаркі, узмацненне і пашырэнне прамысловай вытворчасці, якая грунтуецца галоўным чынам на мясцовым сельска-гаспадарчым, лясным і мінеральным сырцы, а таксама праз насаджэнне ў Беларусі прамысловых прадпрыемстваў, якія грунтуюцца на транспарта-рэнтабельным завозным сырцы і паўфабрыкатах“—вось асноўная задача, якая стаіць перад партыяй у галіне рэканструкцыі нашае прамысловасці.

Ажыццяўленне гэтай задачы патрабуе вялізарных капітальных укладанняў аграмаднай напружанай энэргіі пралетарскіх мас, падвойнага росту вытворчасці працы. Тэзіс, што: „Ажыццяўленне задач

індустрыялізацыі БССР патрабуе ўсямернага прыцягнення шырокіх пралетарскіх мас да практычнай работы па ўзмацненні прамысловага будаўніцтва БССР, разгортванне шырокай ініцыятывы і самадзейнасці рабочых, узмацненне працы вытворчых нарад і часовых кантрольных камісій, шырокага разгортвання самакрытыкі і выяўлення недахопаў у працы гаспадарчых і будаўнічых органаў, мабілізацыі грамадзкай думкі навакол гаспадарчых задач, усебаковага абмеркавання гаспадарчых плянаў сярод шырокіх рабочых мас і аказання ўсямернага садзейнічання гаспадарчым органам у справе правядзення 5 гадовага пляну ў жыццё", — гэты тэзіс набывае вялізарнае значэнне асабліва ў рабоце прафэсійных саюзаў.

Толькі выкананне гэтых задач апраўдае ўкладанне ў цэнзавую прамысловасць 260 мільёнаў, а ў мясцовую прамысловасць 24 мільёнаў рублёў, дасць магчымасць зніжэння сабекошту ня менш як на 32 проц. з адпаведным зніжэннем адпускіх цэн, дасць магчымасць павялічыць агульную прадукцыю па ВСНГБ на 377 проц. з павялічэннем колькасці рабочых па ўсёй прамысловасці на 54,5 тысяч чалавек, дасць магчымасць падняць рэальную зароботную плату рабочых да 50 проц., адным словам, дасць магчымасць падняць удзельную вагу прамысловасці ў нашай гаспадарцы, а разам і значна пашырыць пралетарскую базу. Усё гэта ўзмоцніць вядучую ролю пралетарыяту і з'явіцца асноўным штурхачом далейшае сацыялістычнае рэканструкцыі беларускае вёскі.

Выкананне рэканструкцыі прамысловасці і сельскае гаспадаркі будзе забяспечана падвядзеннем устойлівай энергетычнай базы пад развіццё ўсяе народнае гаспадаркі. Прадугледжаныя плянам 70 міл. р. на электрабудаўніцтва, пуск у ход у 1930 годзе раённай станцыі імя Сталіна, пачатак пабудовы ў працягу 5-цігодзьдзя другой раённай электрастанцыі на 30 тыс. квт і гідраэлектрастанцыі на 15—20 квт поруч з будаўніцтвам раду электрастанцый мясцовага значэння, у значнай меры забяспечыць нашу прамысловасць і часткова сельскую гаспадарку патрэбнай энэргіяй.

Поруч з праблемай энэргетыкі, задачамі электрафікацыі краіны плянам надаецца вялізарная ўвага і праблеме хімізацыі народнае гаспадаркі БССР, паколькі хэмічная прамысловасць ва ўмовах Беларусі займае амаль першае месца і паколькі ад развіцця гэтай прамысловасці ў значнай меры залежыць і хутчэйшы ўздым сельскае гаспадаркі.

Стан нашых дарог і нагул шляхоў зносін з'яўляецца значным тормазам у рабоце па рэканструкцыі асабліва сельскае гаспадаркі. Дарожнае будаўніцтва, аднаўленне і палепшанне водных (Бярэзінская сыстэма) і шасэйна-грунтавых шляхоў патрабуюць значных укладанняў з дзяржаўнага і мясцовага бюджэту. Да справы дарожнага будаўніцтва, якая ў нашых прыгранічных умовах набывае асаблівае значэнне, павінна быць прыцягнута ўвага ўсяго насельніцтва, асабліва сялянства.

Плянам прадугледжваецца барацьба з беспрацоўем і жыллёвае будаўніцтва. Канкрэтнай задачай у галіне жыллёвага будаўніцтва ставіцца — давядзенне жыллёвай плошчы да мінімальнай санітарнай плошчы на душу насельніцтва ў рабочых раёнах і каапэраванне насельніцтва ў колькасці ня менш 32.000 супроць 16 8 у 1927-28 г. з адпаведным укладаннем сродкаў (ня менш 85,5 міл. руб.).

Сацыялістычная рэканструкцыя ўсяе нашае гаспадаркі цесна звязана з задачай культурнай рэвалюцыі. Таму культурны сектар у 5-цігадовым плане займае адпаведную ўдзельную вагу. Плян культурнага

будаўніцтва прадугледжвае дзье асноўных рэчы: ліквідацыя няпісьменнасьці і ўтварэньне патрэбных кадраў для сацыялістычнай рэканструкцыі.

Для вырашэньня першай задачы прадбачыцца ўвядзеньне абавязковага ўсеагульнага навучаньня з ахопам пачатковай школаю дзяцей ва ўзросьце ад 8 да 12 год на 100 проц. і ліквідацыя няпісьменнасьці сярод падросьткаў і дарослых такім тэмпам, каб лік няпісьменных з 725 тысяч скараціць да 177 тысяч. Разам з гэтым павялічваецца сетка дашкольных устаноў. Прадугледжана палепшэньне матар'яльнага стану настаўніцкіх кадраў.

Для вырашэньня другой задачы плянам прадугледжана пашырэньне прафтэхнічнае асьветы, пры разьвіцьці праграмы сярэдняй і вышэйшай школы далейшае пашырэньне хэміка-тэхнічнай асьветы з павялічэньнем разьмераў стыпэндыі студэнтаў вышэйшых школ, тэхнікумаў і прафшкол на 100 проц.

Пабудова рабочых клюбаў, хат-чыталень, радыёфікацыя і кінофікацыя БССР, пашырэньне выдавецкай справы, далейшае разьвіцьцё мастацтва, разьвіцьцё навукова-дасьледчай работы—усё гэта разам з правядзеньнем пляну ўсеагульнага навучаньня запатрабуе траты 251 мільёну па дзяржаўнаму і мясцоваму бюджэтах.

Якімі-ж сродкамі мы распалагаем для выкананьня намечанага пляну?

„Каб падвесьці трывалую і моцную базу пад разьвіцьцё мясцовага і дзяржаўнага бюджэтаў, трэба з дапамогай спэцыяльнай датацыі ад Саюзу ССР зрабіць сур'ёзныя грашовыя ўкладаньні ў народную гаспадарку БССР. Бюджэт з 81 мільёну руб. 1927-28 г. прадбачыцца давесьці да 181 мільёнаў руб. у 1932-33 г.“

Як і за мінулы час БССР у сваёй рабоце будзе абавязана на пралетарскую дапамогу Саюзу, бо толькі ў цесным супрацоўніцтве з пралетарыятам усяго Саюзу, толькі з дапамогай Саюзу магчымы далейшы рост эканомікі, далейшы росквіт беларускай культуры.

З якімі-ж ітогамі мы прыдзем к канцу 5-цігодкі?

Больш чым падвойны рост нашай прамысловасьці, пашырэньне пралетарскай базы, давядзеньне ролі каапэрацыі да 86 проц. у пасрэдніцкім звароце; павялічэньне аграмаджанага сэктару да 87,2 проц. у розьніцы; давядзеньне пасеўнай плошчы каляктыўных гаспадарак з двух да 12 проц., ахоп агульным каапэраваньнем 86 проц. сялянскіх гаспадарак з далейшым ростам спэцыяльных ведаў сельска-гаспадарчай каапэрацыі, разьвіцьцё саматужнай каапэрацыі—вось у асноўным той балянс, які мы здолеем падвесьці пры пасьпяховым правядзеньні пяцігадовага пляну.

Сталёвае адзінства ленінскіх радоў нашай партыі, шырокі актыўны ўдзел пралетарскіх мас у сацыялістычнай рэканструкцыі народнай гаспадаркі зьяўляюцца парукай таго, што пастаўленыя перад намі задачы будуць выкананы.

В. Гантман

Аб вярбоўцы рабочых у партыю

„Шырокая вярбоўка рабочых павінна быць злучана са строгай праверкаю цяперашняга складу партыі і самаю рашучаю чысткаю яго ад сацыяльна-чужых, якія папрымазваліся, паабюракраваліся і параспадаліся, элементаў“.

(Рэзалюцыя лістападаўскага пленуму ЦК Усе КП(б).

Лістападаўскі Пленум ЦК УсеКП(б), а таксама заступіўшы за ім пленум ЦК КП(б)Б, прынялі рашэнне адносна ўзмацнення работы ўсяе партыі па вярбоўцы ў яе шэрагі лепшых, найбольш кваліфікаваных, палітычна стойкіх, рабочых і работніц з вытворчасці. Неўважаючы на вялізарны рост партыі, рабочая кляса выяўляе сабой яшчэ большыя рэзервы для росту нашае партыі. Шырокія і ўсё растучыя кадры беспартыйнага пралетарскага актыву ў прафсаюзах, на прадпрыемствах, у саветах, камсамоле, дэлегацкіх сходах работніц і добраахвотных грамадзкіх арганізацыях, забяспечвае магчымасць для ўзмоцненага росту партыі. Прынятыя Пленумам рашэнні аб тым, каб да канца 1930 году мець у партыі ня менш за палову яе складу рабочых ад вытворчасці, абавязвае ўсе партыйныя арганізацыі значна шырэй разгарнуць работу па ўцягненню рабочых і работніц у партыю абавязвае ўсе партыйныя арганізацыі цэнгля правераць і рэгуляваць сацыяльны склад новага папаўнення.

Адным з буйнейшых недахопаў работы па ўцягненню ў партыю рабочых ад варштату і нашае партыйнае арганізацыі, а таксама як і ў цэлым шэрагу іншых партыйных арганізацый заключаецца ў тым, што прыцёк быў хвалявабразным, узмацняўся ў пэўныя пэрыяды, калі партыйныя арганізацыі асяроджвалі на гэтай рабоце ўвагу, а потым ён паслабляўся. Гэтая акалічнасць гаворыць пра тое, што паўсёздэннае, сыстэматычнае, масава-палітычнае і арганізацыйнай работы па ўцягненню ў партыю мы не праводзілі. Калі возьмем рост нашае партарганізацыі за апошнія паўтара гады, дык ён малюецца нам у такім выглядзе: за III квартал 1927 г. прынята ў партыю 1.004 чал., за IV квартал 1927 г. 2.901 чал., за I квартал 1928 г.—2.641 чал., за II квартал мы ўжо маем вялікі спад—932 чал., за III квартал невялічкае падвышэнне—1.267 чал. Гэтыя даныя цалком і поўнасьцю падцвярджаюць ацэнку ўцягнення ў партыю. Праўда, за апошні год мы маем вялікае палепшанне ў адносіне сацыяльнага складу партыйнага папаўнення. З I/I-27 г. па 2-X-28 г. процант рабочых павялічыўся з 30,9 проц. да 37,2 проц. (рабочых ад варштату). Мы маем таксама павялічэнне процанту батракоў і сельска-гаспадарчых рабочых, з 1,1 проц. да 2,2 проц. Аднак, гэтыя вынікі нас задаволіць ня могуць, яны толькі кажуць пра тое, што пры некаторай хоць-бы пэрыядычна ўзмацняемай увазе да пытання рэгулявання сацыяльнага складу, можна дама-

гчыся жаданых вынікаў. Маючы на сённяшні дзень рабочых з вытворчасці, у тым ліку батракоў і сельска-гаспадарчых рабочых—39,4 проц. перад КП(б)Б стаіць вялікая і адказнейшая задача па папаўненні яе шэрагаў за лік рабочых ад варштату, батракоў і сельска-гаспадарчых рабочых для таго, каб пад канец 1930 г. мець ня менш за палову рабочых з вытворчасці. Калі прыняць пад увагу натуральнае выбываньне партарганізацый за гэтыя два гады, калі ўлічыць таксама надыходзячую чыстку шэрагаў нашае партыі, дык усё-ж за гэтыя два гады неабходна ўцягнуць у шэрагі партыі 14—15 тысяч рабочых з вытворчасці, батракоў і сельска-гаспадарчых рабочых. Некаторыя паасобныя таварышы выказваюць сумненне з прычыны магчымасці ўцягнення такое колькасці рабочых, скептычна адносяцца да гэтага пытання. Асноўны довад якім аргументуюць гэтыя таварышы, заключаецца ў тым, што ў Беларусі слаба развіта прамысловасць, што мы ня можам „цягацца“ з вялікімі прамысловымі цэнтрамі ў гэтае адносіны і г. д. Якраз гэтым довадам яны самі сябе б'юць. Праўда, удзельная вага прамысловасці ў народнай гаспадарцы Беларусі меншая чым у іншых раёнах, праўда, пралетарская праслойка тут танчэйшая, але ўсякі з нас адгэтуль зможа і павінен рабіць зусім іншы вывад: што мы павінны тут шпарчэй расці, што наша прамысловасць, а тым самым рабочая кляса павінна расці ў Беларусі шпарчэй, чымся ў цэлым шэрагу іншых раёнаў. Але на апошні выпадак калі мы нават хоць на адну хвіліну згодзімся з гэтымі таварышамі, дык то даныя аб колькасці рабочых і партпраслойцы сярод іх красамоўней за ўсякія довады адваргаюць і разьвейваюць усякія сумненні наконт гэтага. Агульная колькасць рабочых у 1927—28 г. складае 95.000, партыйная праслойка сярод іх дасягла ўсяго 12,7 проц. сярод фабрычна-заводзкіх рабочых, партыйная праслойка некалькі вышэй і дасягла 15,8 проц., самы высокі процант камуністаў мы маем сярод транспартных рабочых, дзе ён складае 19,5 проц. Як бачым і пры налічным ліку рабочых у Беларусі партыя мае яшчэ вялізарныя рэзервы каб расці. А калі яшчэ прыняць пад увагу прадбачаны рост рабочае клясы пад канец 1930 г., дык зусім адпавядаюць усялякія супярэчанні з поваду магчымасці для росту. А калі мы возьмем суадносіны камуністаў для беспартыйных, батракоў і сельска-гаспадарчых рабочых, дык тут мы маем яшчэ больш пераконваючыя лічбы наконт магчымасцей росту. З агульнае колькасці батракоў і сельска-гаспадарчых рабочых, дарэчы сказаць, яшчэ па няпоўных даных, у 55,5 проц. тыс. мы маем у складзе КП(б)Б 715 чалавек батракоў і сельска-гаспадарчых рабочых, што складаюць мізэрны процант. Так што ўсялякія гутаркі адносна „ўцягнення“ ў гэтым пытанні ня маюць пад сабой ніякае глебы. Іншая справа, работу па вярбоўцы ў шэрагі партыі вытворчых рабочых, батракоў і сельска-гаспадарчых рабочых даведзецца значна ўзмацніць у параўнанні з мінулым, дамагацца большае плянамернасці прыцёку, не паслабляць увагі да гэтага пытання, праз увесь час. Гэта правільна і гэтую задачу праўда нялёгкаю, але зусім выпадковаю задачу, наша партарганізацыя павінна перад сабою паставіць.

Практычныя шляхі да ўзмацнення росту партыі за лік рабочых з вытворчасці.

Раней за ўсё неабходна рашуча папярэдзіць партыйныя арганізацыі аб механічным падыходзе да выканання гэтае партыйнае дырэктывы. Лістападаўскі Пленум ЦК УсеКП(б) падкрэсліў, што „неабходна ў партыю вярбаваць сапраўды перадавыя элементы рабочае клясы, здоль-

ныя ісьці ў авангардзе рабочых мас, па практычным перамаганьні цяжкасьцяй сацыялістычнага будаўніцтва, па адпору дробна буржуазным, ідэйным хістаньням і г. д." Гэта чоткая і ясная дырэктыва лістападаўскага Пленуму папярэджвае партыйныя арганізацыі аб фармальным падыходзе, гаворыць адносна адбору лепшых рабочых з вытворчасці. Трэба адкрыта прызнацца у тым, што партыйныя арганізацыі на прадпрыемствах не заўсёды ведаюць свой рабочы актыў, вельмі недастагкова і павярхова вывучаюць гэты рабочы актыў. Затым у шмат якіх выпадках прыцек у партыю ідзе самацёкам. Партыячэйкі на прадпрыемствах ня прыглядываюцца да работы кожнага паасобнага рабочага, ня ставяць перад сабой задачу уцягненьня ў партыю пэўных груп рабочага актыву. Вывад адсэтуль зусім ясны, партыячэйкі на прадпрыемствах, цэхавыя ячэйкі, парторіі, лпоргі, жаноріі, індывідуалы, якія праводзяць паўседзенную масавую работу на прадпрыемствах, павінны ўлічваць, лепш вывучаць і прыглядацца да рабочага актыву. Рабочыя і работніцы, якія асабістым прыкладам спрыяюць росту вытворчасці і працоўнае дысцыпліны, цешыцца праяўляюць жывую цікавасьць да свайго прадпрыемства і вытворчасці, працуюць над павышэньнем свайго культурнага і палітычнага узроўню, актыўна ўдзельнічаюць у грамадзкай рабоце, даюць каштоўныя і патрэбныя матэрыялы для нашай партыі. Сярод гэтых груп беспартыйнага рабочага актыву павінна праводзіцца сыстэматычная і ўпарта глыбокая палітычная і выхаваўчая работа, якраз за лік гэтых груп нашым вытворчым ячэйкам патрэбна папаўняць шэрагі партыі. Неабходна нагаджаць работу на палітычным выхаваньні і арганізацыйнай дапамозе для таго, каб былі усякіх затрымак і працяжак гэтыя кадры актыву прымаць у шэрагі партыі. Трэба работу партарганізацый на прадпрыемствах паставіць такім парадкам, каб устанавіць зусюдэшнюю асаблівую сувязь камуністаў з беспартыйным актывам, ня толькі ўзмоцнена ўцягваць і надбліжаць да партыйнае арганізацыі і работы, і ня толькі даваць ад партыячэйкі тыя ці іншыя паасобныя зьданыя яшчэ да уступленьня ў шэрагі партыі, але таксама праз паўседзенныя таварыскія адносіны з беспартыйным актывам узьдзейнічаць на яго да уступленьня ў партыю. Так трэба разумешь рашэньне лістападаўскага Пленуму адносна вярбоўкі ў партыю рабочых з вытворчасці. *Уся наша масавая палітычная работа на прадпрыемствах павінна праводзіцца ня толькі з пункту гледжаньня партыі, усё пралетарскае увагі навокал важнейшых палітычных задач, ня толькі з пункту гледжаньня ўцягваньня ў сацыялістычнае будаўніцтва ўсё новых і новых пластоў рабочае клясы, але і з пункту гледжаньня актыўнага удзелу лепшых і клясавых вытрыманых пралетарыяў у рабоце авангарду рабочае клясы — камуністычнае партыі.*

У далейшым ацэнка кожнае нашай партыйнае арганізацыі, кожнае паасобнае партыйнае ячэйкі на вытворчасці, у савгасе, калгасе і на сяле, работа кожнага паасобнага партыйнага зьяяна павінна ацэньвацца з пункту гледжаньня росту, прыцёку ў гэтыя арганізацыі рабочых, работніц, батракоў і сельска-гаспадарчых рабочых.

Не падлягае сумненьню, што калі прыцек у партыю рабочых з вытворчасці ў гэтай ці іншай арганізацыі прыпыніўся, хоць-бы і часова, дык гэта адзначае, што масавая палітычная работа гэтай арганізацыі, сувязь з рабочаю клясай данай арганізацыі, асабліва, што ў гэтым выпадку становіцца арганізацыі трэба прызнаць ня ў добрым стане. Толькі з такім крытыкрыем неабходна падлісьці да ацэнкаў работы кожнае паасобнае арганізацыі. Ніякіх скідак, на перагружанасьць ячэйкі рознымі кампаніямі, ці на „аб'ектыўныя“ ўмовы ў гэтай адносіне даваць нельга. Некаткі заўвага адносна ўцягненьня

ў партыю работніц з вытворчасці. Калі прызнаць партпраслойку сярод рабочых на цэлым шэрагу прадпрыемстваў недастатковаю, дык сярод работніц трэба прызнаць яе недастатковаю ўдвая. Калі возьмем і вылучым прадпрыемствы з большаю колькасцю работніц, як, напрыклад, запалкавыя фабрыкі. У той час, калі на фабрыцы „Везувій“ партпраслойка складае 13,2 проц., сярод работніц партпраслойка значна ніжэйшая і складае 9,9 проц., яшчэ горш на фабрыцы „Днепр“, дзе агульная партпраслойка складае 14,5 проц., а сярод работніц 7,2 проц., на фабрыцы імя К. Маркса партпраслойка сярод работніц больш, чым у два разы ніжэйшая за партпраслойку сярод усіх рабочых. Такі самы малюнак маем і на фабрыцы „Дзвіна“. Тут скажуць, што гэта тлумачыцца нізкім культурным і палітычным узроўнем работніц, ці тым, што большасць работніц жывуць і звязаны з вёскаю. Гэта правільна, аднак і тут неабходна зрабіць зусім іншы вывад. Трэба з куды большаю актыўнасцю праводзіць работу па палітычным выхаванні работніц, работа сярод работніц павінна быць ня толькі „прызначэннем“ жанарганізатараў, а павінна праводзіцца ўсёю партыйнаю ячэйкаю, усімі арганізацыямі на прадпрыемствах. Вопыт, які маецца ў гэтай адносіне, даводзіць, што і ў галіне вярбоўкі работніц, пры наліччы сур'ёзнае разгорнутае масавае работы, можна дамагчыся большых вынікаў. У галіне вярбоўкі работніц у партыю неабходна яшчэ дамагчыся крутога пералому ў настроі некаторых нашых партработнікаў на прадпрыемствах. У першай чарзе неабходна зрабіць гэта на тых прадпрыемствах, дзе маецца вялікая праслойка работніц.

Што-ж тычыцца вярбоўкі ў партыю батракоў і сельска-гаспадарчых рабочых, дык да гэтае задачы яшчэ як сьлед не падышлі. Ня кажучы ўжо пра тое, што ў гэтай галіне не праводзіцца сыстэматычная работа, уся цяжкасць заключаецца ў тым, што нашы сельскія партарганізацыі нават ня ведаюць батрацкага актыву на сяле. Ва ўяўленьні шмат якіх таварышоў, якія працуюць у вёсцы, усё батрацтва ўяўляе з сябе падросьткаў, вартых хіба толькі на папаўненьне піанэрскіх арганізацый, і не на папаўненьне шэрагаў партыі. Не даводзіцца вядома гаварыць пра тое, і даводзіць, што такое ўяўленьне сьведчыць пра нашу думку аб тым, што некаторыя сельскія партарганізацыі нават і ня ведаюць батрацкага актыву. Праўда, за апошні час маецца некаторы зрух у гэтай адносіне, але яшчэ вельмі слабенькі, недастатковы. За апошнія два гады па лініі прафсаюзнае работы ёсць прыкметныя вынікі па падрыхтоўцы і выхаванню батрацкага актыву. Праведзеныя цэнтральныя і акруговыя курсы па падрыхтоўцы праф актыву, вясковыя палітшколы, якія абслужылі досыць значныя батрацкія кадры, усё гэта кажа пра тое, што ўжо і на сёньняшні дзень маецца кадр батрацкага актыву, які можа быць уцягнуты ў партыю. У далейшай рабоце зразумела, папаўненьне партыі за лік батракоў і батрачак будзе залежаць ад правадзімае сярод іх культурнае і палітыка-выхаваўчае работы. Чым больш энэргічна, шырока і лепш будзе праводзіцца гэтая работа, тым больш паспяховы і ўзмоцнены будзе прыцёк у партыю. Ня толькі сельскія партарганізацыі, але і прафсаюзныя органы, шэфскія арганізацыі, павінны самым актыўным парадкам праводзіць гэтую работу разам з партыйнымі арганізацыямі. У такім выпадку заўсёдышны прыцёк у партыю лепшых актыўных, найбольш перадавых батракоў і батрачак, якія прайшлі хоць-бы некаторую школу грамадзкае работы ў прафсаюзах, саветах і г. д., мы будзем мець.

Апошняе арганізацыйнае пытаньне, якое мае вялікае значэньне ў адносіне выкананьня задач, якія стаяць перад намі, гэта заўсёдышня

непаслабная ўвага ўсіх партыйных органаў зверху да нізу да пытаньня рэгуляваньня сацыяльнага складу партыі. Неабходна значна часцей, чымся раней, займацца правэркаю сацыяльнага складу партыйнага прыцёку, значна глыбей і лепш вывучаць гэты прыцёк, пры малейшай затрымцы ці пастаўленьні прыцёку трэба добрасумлена і падрабязна вывучаць прычыны. Толькі ў гэтым выпадку можна будзе сваечасова ўжываць меры да паляпшэньня масавае і арганізацыйнае работы такога ці іншага партыйнага зьвязна. Стан партыйнага прыцёку зьяўляецца лепшым і найбольш яркім паказьнікам посьпехаў ці недахопаў у рабоце. З гэтага трэба выходзіць. Я ўжо не кажу пра тое, што партарганізацыі навінны з найбольшаю асьцярожнасьцю падыходзіць да прыёму ў партыю не рабочых, а ў асаблівасьці служачых. Напор з боку служачых часта бывае надзвычайна вялікі, некаторыя арганізацыі здаюць лінію пад гэтым напорам і у выніку часта рабочы прыцёк сводзіцца на нішто прыемам хоць-бы невялікае груны служачых. Гэта неабходна заўсёды памятаць. Тут сапраўды самыя лепшыя, найбольш правэраныя, на працягу цэлага шэрагу гадоў, найбольш моцна зьвязаныя з рабочай клясай, найбольш палітычна вытрыманыя, устойлівыя, могуць быць не прапушчаны ў шэрагі партыі.

Робота па вярбоўцы ў шэрагі нашае партыі рабочых і работніц і вытворчасьці, батракоў і сельска-гаспадарчых рабочых, зьяўляецца аднаю з важнейшых задач нашае ўнутры-партыйнай работы на увесь наступны пэрыяд. Чымся лепш і больш пасьпяхова будзе працякаць вярбоўка рабочых з вытворчасьці ў партыю, тым мацней і непарунай будзе сувязь нашае партыі з шырокімі рабочымі масамі, тым больш згуртаваным будуць шэрагі нашай партыі, тым менш мы будзем мець хістаньняў ад ленинскае бальшавіцкае лініі у шэрагах нашае камуністычнае партыі.

Пра работу савецкіх ячэек КП(б)Б

ЦК і ЦКК(б)Б была праведзена работа па праверцы дзейнасці савецкіх ячэек. Праверкаю было ахоплены 26 партыйных і 4 камсамольскіх ячэек—адміністрацыйных, гаспадарчых і гандлева-кааперацыйных органаў.

У змест праверкі работы ячэек, галоўным чынам, уваходзіла, у якой меры парт. ячэйкі правялі і праводзяць у жыццё дэрэктывы партыі па барацьбе з бюракратызмам, рэжыму эканаміі, разгортваньню самакрытыкі і палепшаньню апарату.

Ацэньваць ажыццяўленьне дэрэктыву партыі савецкімі ячэйкамі трэба па тым, якія канкрэтныя вынікі дасягнуты імі на грунце выкананьня пастановаў партыі, якія арганізацыйныя формы і мэтады ўстанавіліся ў барацьбе з бюракратызмам, у прыцягненьні шырокіх мас, які практычны вопыт набылі парт. ячэйкі пры ажыццяўленьні задач, пастаўленых перад імі партыяй. І асьвятляючы пад гэтым пунктам погляду змест работы партыйных ячэек, знаходзім, што карысьней будзе заастрэць увагу на недахопах, станоўчым вопыце, з тым, каб гэта паслужыла якаснаму палепшаньню далейшае іхняе дзейнасці

Бюракратызм і барацьба з ім

Як агульнае зьявішча для ўсіх правяраных парт. ячэек пытаньне барацьбы з бюракратызмам— у іх дзейнасці не набыло такога актуальнага значэньня, якое-б сьлед было яму адвесці. У пастановах парт. ячэек знаходзім: „Весьці рашучую барацьбу з бюракратызмам“. У шэрагу выступленьняў камуністаў на сходах адзначаецца, „што ў нас ёсьць бюракратызм, бюракратычныя зьявішчы“. Аб тым, як весьці барацьбу з бюракратызмам, якімі мэтадамі, як уцягнуць у гэтую справу шырокія беспартыйныя масы, ніводная парт. ячэйка прыстацоўна да умоў абслугоўваемых устаноў, не абаварыла, не прапрацоўвала. Яшчэ яскравей будзе, калі адзначыць, што на працягу 1928 г. ніводная парт. ячэйка, па сваёй ініцыятыве, не рэагавала на канкрэтныя выпадкі бюракратызму, цяганіны і грубасьці. Калі і былі паасобныя рэагаваньні, дык „вымушанага“ характару па заметках у друку, па патрабаваньням кантрольных органаў і пададзеных пісьмовых заявах, і толькі ў трох выпадках на дробныя зьявішчы няўважлівасьці. На пытаньне сакратару ячэйкі „а чаму вы не рэагавалі на паасобныя факты грубасьці і бюракратызму?“ сакратар ячэйкі запэўніваў, „што ў нас ня было такіх выпадкаў“ (С-кий). Ці значыць гэта, што ня было праяўленьня грубасьці, цяганіны і бюракратызму ў абслугоўваемых парт. ячэйкамі ўстановах? Не, ня значыць. А тлумачыцца тым, што парт. ячэйкі вельмі слаба звязаны з установамі, ня ўліваюць настрою мас, не рэагуюць на паасобныя факты, якія праяўляліся ў абслугоўваемых установах, але аб якіх часта парт. ячэйкі ня ведалі, паасобныя каму-

ністы маўчалі пра іх, незадаволеныя праходзілі міма ячэек. Нават тыя факты, па якім і было рэагаваньне, ня былі скарыстаны у напрамку выхаваўчага значэння, ім ня было дадана шырокіе гатоснісьці.

Паасобныя камуністы, супрацоўнікі апарату, падавалі шмат фактаў няўважлівасьці да наведвальнікаў, цяганіны, якія мелі месца ў мінулым і ў сучасным у шэрагу устаноў. Але аб гэтым парт. ячэйкі не інфармаваліся, ня былі ў курсе, камуністы не заўсёды лічылі за свой абавязак паведаміць сваёчасова парт. ячэйку. Для ілюстрацыі прывядзем некалькі прыкладаў:

І. Тэхнічны сакратар „ОИК“ Лапкоўскі гр-цы Эрэбург заявіў: ня ведаю, дзе твая заява, ды і наогул-бы я не прыняў яе ад вас, у той час, як праз 4 мес. заява знашлася ў Лапкоўскага бяз руху (М-ч і К-й).

Вялікая колькасць скаргаў, заяў на прыкашчыкаў ЦРК і асабліва Вайсмана заставаліся без рэагаваньня па сутнасьці.

На 15 скаргаў з боку наведвальнікаў, занесеных у кнігу з самага пачатку яе прымянення, рэагаваньня ня было. Зав. ст.-лоўкі заявіў—няхай пішуць, папера церпіць.

Аднаго гр-на за 30 вер. работнік Пятрыкоўскага РВК Кайкало прымусіў хадзіць за даведкай чатыры разы.

Прыём паявых узносаў устаноўлены да 1 гадз. дню, а калі прыходзіш пасля -ня прымаюць (Ф-н) і заяўляюць: скардзіся ў РСІ (жонка рабочага).

У Фінчастцы Пятрыкоўскага РВК сабралі да 1500 скаргаў і заяў у зьвязку з сел. гас. падаткам.

Фактаў такога роду вельмі многа і аб доўгіх гадзінах чаканьня ў прыёмных, аб зьдзеках над наведвальнікам, калі яго ганяюць ад стала да стала, аб цяганіне. Сярод вельмі істотных фактаў ёсьць і дробныя, але сугнасьць у тым, каб рэагаваць на кожнае праяўленьне няўважлівасьці, грубасьці, бюракратызму, цяганіны, хутка і сваёчасова. Іменна па кожным канкрэтным выпадку, паасобным факце. Шляхоў і магчымасьцей для гэтага вельмі поўна. Чаму-б паасобныя факты не паставіць на абгаварэньне супрацоўнікаў апарату, чаму-б парт. ячэйцы не заагэстрыць увагу адпаведных устаноў, чаму-б не надаць шырокае галаснасьці паасобным фактам і мерапрыемствам па ўплыву на канкрэтных насіцелей бюракратызму? Гэта ня толькі магчыма, але і патрэбна рабіць. Гэта выхаваўчым парадкам будзе адбівацца на апарате, на шырокіх масах. Парт. ячэйкі гэта, па сутнасьці, самае галоўнае ў барацьбе з бюракратызмам, выпусьцілі з галавы. Гэта і значыць, што рашучай барацьбы з бюракратызмам не вялі, прызнавалі бюракратызм у сваіх пастановах, а на канкрэтных яго праяўленьні рэагавалі зусім недастаткова, ня выходзілі нецярпімасьці да бюракратызму сярод шырокіх мас на канкрэтных выпадках, на канкрэтных фактах.

Наглядаецца сярод паасобных савецкіх ячэек і паасобных камуністаў замоучваньне, захоўваньне недахопаў, злачынстваў, дапушчаемых кіраўнікамі і іншымі „важнымі асобамі“, тады, як яны ёсьць сябрамі гэтае ячэйкі. І тады, калі кіраўніка пераводзяць на іншае месца, пераводзяць у іншую арганізацыю, парт. ячэйкі і паасобныя члены пераходзяць у „наступленьне“, усьлед за ім ускрываюць і выяўляюць грубейшыя недахопы і скажэньні. Вось некалькі фактаў:

Калі быў кіраўнік касы т. Барташэвіч (ён-жа сакратар ячэйкі), дык усё ішло гладка. Як толькі ён паехаў у Ленінград на фінкурсы, дык на заўтра-ж (літаральна) пачынаюць ускрываць у яго

цэлы шэраг няправільных дзеянняў—прыём на службу знаемых без узгаднення з прафсаюзнымі арганізацыямі, пагрозы насцьцен-корам за тое, што яны крытыкуюць ягоныя недахопы. Між іншым, калі стаяў даклад аб касе ашчаднасьці на бюро ячэйкі, некаторыя партыйцы ведалі аб гэтых фактах, але іх не паказвалі. (З вывадаў па ячэйцы банкаўскіх органаў).

Дырэктар Прамбанку Дзюнін, які купляў дырэкцыі мэблю за кошт установы, паставіў радыё-прыёмнік за 2 тыс. руб., але сродкі правёў на рамонт быццам памяшканьня банку. Гэта рабілася на вачох многіх супрацоўнікаў, у тым ліку і партыйцаў, аднак выявілася толькі пасля яго ад'езду.

Ячэйка Працасьветы (Мазыр) аб Заг. Акрана Ермакову ў сваёй настанове: піша „адзначыць, што мела месца калі на другі дзень пасля пастановы бюро культасьветнае сэкцыі Гарсавету, Ермакоў выклікае да сябе ў кабінэт члена гарсавету т. Урэцкую і інспэктара т. Ліца і робіць ім вымову за тое, што яны выступалі з крытыкай супроць яго (Ермакова) як інспэктара. Падкрэсьліваючы адзначанае, бюро парт. ячэйкі просіць АК КПБ узьдзейнічаць на т. Ермакова, як сябра АК“.

Бюро парт. ячэйкі не рашылася выказаць свае думкі аб гэтым бюракратычным учынку аб грубейшым скажэньні рабочае дэмакратыі. Калі-ж парт. ячэйка стала абгаварваць пастанову бюро ячэйкі, дык пайшла некалькі далей, але з яўным хістаньнем і перашучасьцю. У яе пастанове гаворыцца: „за грубое праяўленьне бюракратызму, за падрыў лініі партыі ў адносінах да рабочае дэмакратыі і за парушэньне бюджэтай дыцыпліны, паставіць Ермакову на від“ (прынята 11 галасамі за, 8 за вымову і 4 устрымаліся).

Ермакова пераводзяць у Менск і тады парт. ячэйка высювае шэраг новых абвінавачаньняў.

„У зьвязку з тым, што Ермакоў вылучаны на адказную выхавальную працу інспэктарам народнае асьветы Менскай акругі бюро яч. лічыць неабходным падняць пытаньне перад АК КПБ аб тым, і думку ячэйкі аб Ермакову пра выяўленьні грубога бюрократызму, адсутнасьці цьвёрдае клясаве лініі, і плебальскіх адносін да ячэйкі і г. д., давесьці да ведама ЦК КПБ“.

Аб пярэньных вышэй фактах паведамляюць таксама матар'ялы з Віцебску. Гэта гаворыць аб тым, што некаторая „боязкасьць“ сярод камуністаў ёсьць, ёсьць замоўчваньне недахопаў некаторых работнікаў. І гаварыць пасля таго, каб гэтым ячэйкам панаілі ў выяўленьні недахопаў шырокія масы, наўрад ці сьлед. Гэтая боязкасьць працякае і ў асяродак масы супрацоўнікаў.

„Характэрным прыкладам боязкасьці супрацоўнікаў адкрыта выступаць супроць „начальства“ сьведчыць сход у касе аддзельнасьці, калі разьбіралася справа няправільных дзеянняў кіраўніка касы. Калі галасавалася рэзалюцыя па пунктах, дык супроць галасуюць толькі тады, калі кіраўнік адварнецца ў бок, і зараз рука апускаецца, як толькі ён пачынае глядзець“ (З вывадаў па ячэйцы банкаўскіх органаў).

Такія выпадкі ня рэдкія, яны гавораць аб тым, што парт. ячэйкам прыдзецца правесці шырокую вялізарную работу па выхоўваньню арміі „сав. чыноўнікаў“, робячы з яе армію савецкіх работнікаў.

У абсьледваных ячэйках Гомельскай АКК адзначаецца, што ніводная ячэйка не прапрацавала пытаньня аб узаемаадносінах работнікаў з наведвальнікамі, асабліва такія ячэйкі, як ЦРК, Земаддзелу, Аддзелу

працы, Камунаддзелу, дзе маецца кожны дзень шмат людзей. Тое-ж самае і ў іншых ячэйках. З Менскіх ячэек толькі ў банкаускай стаяла пытаньне аб скліканьні сходу супрацоўнікаў сумесна з абслугоўваемымі імі масамі (кліентамі), але гэта пастанова ня была ажыццёўлена.

Трэба адзначыць зусім фармальны падыход многіх бюро парт. ячэек да розных заяў партыйцаў. Калі апошнія падаюць пісьмовую заяву абчым-небудзь, гэта лшчэ так-сяк разглядаецца, а вусныя заявы (у час выступленьняў) аб тых ці іншых недахопах ня ўлічваюцца, застаюцца без рэагаваньня. Напрыклад.

На ячэйцы Наркамзему некаторыя выступалі адносна становішча ў Цэнтраземскладзе, давалі некаторы повад аб ненормальных там зьявішчах—бюро ячэйкі не зьвярнула на гэта ўвагі, тое-ж самае па касе ашчаднасьці. Да пісьмовай заявы аднаго таварыша ў Ячэйцы Наркамзему, які апісаў дзейнасьць „Дому селяніна“ і недахопы яго працы, ячэйка падышла так: „адзначыць тэндэнцыю да склокі з боку т. Зэлікава“. Праўда, гэты таварыш падаў тады заяву, калі яго намерзілі да скарачэньня, аднак, паказаныя факты пацьвердзіліся.

Трэба адзначыць і тое, што парт. ячэйкі вельмі слаба вялі барацьбу з протэкцыянізмам і кумоўствам. На паасобныя выпадкі парт. ячэйкі не рэагавалі, не загіралі ўвагі вакол такіх выпадкаў. Самі члены ячэек гавораць: „як папаў сакратаром Акрза Івашкевіч? чаму быў уладжаны інфаматарам АВК Земніцкі? чаму некаторыя адказныя працаўнікі садзейнічаюць устройству на працу наміма біржы працы, пасылаючы пісулечкі? якім чынам аказалася ў Нарсудзе 1-га вучастку Лакіш замест зволенай Вайсман“ (з вывадаў па Мазыру). Ці яшчэ:

„Ва ўстановах, якія ахоплены ячэйкай пры Віцебскім РВК, былі факты протэкцыянізму, ячэйка-ж гэтага пытаньня не абгаварвала. У адным з гэтых выпадкаў беспартыйны кіраўнік каапэратывам выпісаў з Крыму свайго знамага члена саюзу Рабземлес і паставіў на работу ў каапэратыве. Мясцком, групком і Акрпраўленьне саюзу Савгандльскачых пастанавілі зьняць яго з работы. Аднак, да гэтага часу ён ня зьняты і старшыня групкому савгандльскачых партыец пры аглядзе ячэйкі выказаў пэўную боязкасьць узьнімаць зноў гэтае пытаньне. Старшыней савету каапэратыву, кіраўнік якога выпісаў свайго знамага зьяўляецца сакратар Райкому КПБ“ (з вывадаў па Віцебску).

Ёсьць паасобныя выпадкі неразуменьня з боку партыйцаў задач па барацьбе з бюракратызмам і недахопамі ў рабоце устаноў. У ячэйцы лячэбных устаноў пры дакладзе аб рабоце ячэйкі справе барацьбы з бюракратызмам—адзін партыец выказваўся так: „насьцен. газэт ня трэба. Эканомкамісіі непатрэбны. Бюракратызму ў нас няма, а калі ёсьць паасобныя выпадкі, дык яны застануцца і пры сацыялізьме, а таму з імі нічога ня зробіш. Ёсьць загадчыкі, гаспадарнікі, якія ведаюць, што трэба рабіць і няхай сабе працуюць“.

Такім чынам, *дырэктывы партыі аб барацьбе з бюракратызмам з боку парт. ячэек выконваюцца вельмі слаба*. Гэтаму вучастку работы дзейнасьці савецкіх ячэек давядзецца прызначыць вялізарную ўвагу, паставіць яе ў цэнтры работы, прыцягнуць шырокія масы. Органам АКК-РСІ неабходна прыйсьці на дапамогу, парткомам, шляхам жывога інструктаваньня палепшыць парткіраўніцтва.

Эканомпраца і кіраўніцтва парт. ячэек

У галіне рацыяналізацыі рэжыму эканоміі і кіраўніцтва эканомработай парт. ячэйкі згуртавалі значна больш увагі, чымся раней.

Пытаньне рацыяналізацыі, рэжыму эканоміі ўзялі больш месца у рабоце саміх ячэек, устаноў, эканомкамісій і нарад. Прывядзем наступную табліцу:

Колькасць пытанняў	НАЗВА ўСТАНОВЫ:						Усяго
	НКЗем	ЦЗСл.	Дзярж-банк	Камун-банк	Ц.С.К.	Віцеб. група.	
Разгледжана на эканомкамісіі	12	6	7	6	8	38	77
Разгледжана на эканомнарадах	1	—	5	1	2	10	19
Стаяла на бюро парт. яч., як даклады фр. МК па эканомрабоце	2	—	3	—	1	3	9

Характарыстыка пытанняў, разгледжаных на паседжаньнях эканомкамісій і эканом. нарад:

1. Спрашчэньне дзелаводства	37
2. абслугоўваючых частак (кур'еры трансп.)	20
3. Структурныя зьмены	6
4. Справаздачнасьць	5
5. Правы і абавязкі супрацоўнікаў	4
6. Бухгалтэрыя	3
7. Палепшаньне сыстэмы работы рэв. камісій	2

Усяго: . 77

Адсюль відаць, што эканомкамісіі разглядаюць ня толькі пытаньні, зьвязаныя з спрашчэньнем дзелаводства, але і структуры апарату найбольш цяжкую галіну работы палепшаньне вучоту і справаздачнасьці. З вынікаў па Мазырскай акрузе, аб рабоце савецкіх ячэек відаць, што:

„Эканомкамісія АКРЗ разглядала і высунула на сваіх 7 паседжаньнях прапановы, з якіх 70 проц. ужо выканана (скарацілі бухгалтэра, пратакаліста, перавялі рэгістрацыю на картачную сыстэму, рацыяналізавалі дзелаводства і г. д.).

Пры актыўным удзеле эканомкамісіі АКРЗ палепшылі апарат, нагрузілі яго і на гэтым з эканоміі 5 адзнак 1505 р. Таксама „эканомілі на рацыянальным правядзеньні вытворчых мэліарацыйных работ — 5596 р. Акрамя гэтага было праведзена 5 спецыяльных нарад па рацыяналізацыі рэжыму эканоміі земляўнарадкавацелей, лясных работнікаў, гідратэхнікумаў і таксатараў.

Прывіваецца ў практыцы тое, што тыя ці іншыя недахопы апарату наасобныя мерапрыемствы ўстановы шырока асьвятляюцца на сходах супрацоўнікаў апарату, эканомнарадах. Для ілюстрацыі можна падаць і некалькі прапаноў з гэтакіх нарад:

„У штодзённай рабоце АКРЗ назіраецца цэлы шэраг ненармальных зьявішч, якія далёка не садзейнічаюць зьнішчэньню бюракратызму і цяганіны. Шмат супрацоўнікаў сыстэматычна пазьняцца на работу і ў некаторых супрацоўнікаў не наглядаецца

зацікаўленасці спрашчэннем работы. Дзялаводы Акрза зусім няўважліва адносяцца да сваіх абавязкаў. Паперы ў большасці пішуцца так, каб толькі адпасацца, што робіць лішнюю перапіску.

Падняць працоўную дысцыпліну на належную вышыню, не дапускаць нагледжых ненармальнасцяў і ўсім супрацоўнікам неабходна больш зацікаўлена адносіцца да сваёй работы, казенныя адносіны да службовых абавязкаў павінны быць зжыты.

Гэткія нарады праводзяцца яшчэ рэдка па ўстановах, але яны вельмі неабходны. Іх трэба шырэй практыкаваць, каб на канкрэтных выпадках недахопаў, на мерапрыемствах установы загастраць увагу апарату і павышаць якасць яго работы.

Парт. ячэйкі, заслухоўваючы справаздачы камуністаў, што працуюць у эканомнарадах і камісіях, у большасці сваёй паказвалі на грунтоўныя мерапрыемствы тае ці іншае ўстановы. Але-ж яшчэ ня ўсюды прывілася такая практыка, каб перад эканомкамісіямі і нарадамі парт. ячэйкі на вызначаны тэрмін высунулі грунтоўныя задачы, звязаныя з палепшаннем апарату, яго спрашчэннем, уцягненнем у гэтую справу шырокіх мас.

Зусім выпушчана з галавы пытанне барацьбы з растратамі, запазычанасцю некаторых супрацоўнікаў апарату. Парт. ячэйкі не рэагавалі, не загастралі ўвагі партыянага складу работнікаў устаноў па барацьбе з растратамі і запазычанасцю. Тады, калі выпадкі запазычанасці, заавансравання з боку супрацоўнікаў маюцца, што да некаторай ступені паслаоляе магчымасці растрат. Напрыклад, з 25-26 г. за Фарыгіным лічыцца аванс 100 р., Волкавым 75 р., Жыткевічам 395 р. і г. д. (Петрыкаў). Па АВК (Мазыр) з 1926-27 г. лічыцца за Мазалеўскім 204 р., за Багацько 70 р., за Ракавым 60 р. і г. д. Зусім ясна, што парт. ячэйкі павінны рэагаваць на такія з'явішчы, абавязваць камуніста уважліва сачыць за такімі недахопамі, тым самым сваечасова папярэдзіць ад магчымага растраты таго ці іншага працаўніка і магчымасць матар'яльнае шкоды ўстанове.

Самакрытыка і масавая работа

Трэба сказаць, што парт. ячэйкі не разгарнулі самакрытыкі. Да гэтага пытання аднесліся, як да кампанейскага, як да бягучага пытання дню. Абгаварылі і то яшчэ ня усе парт. ячэйкі, адозву ЦК аб самакрытыцы, „папрэлі“ і на гэтым скончылася. Нават на тыя заўвагі, якія былі выказаны на самых партыйных сходах не атрымалі рэагавання, праверкі, ухілення адзначаных недахопаў. А небяспека якраз у тым, што калі ня будзе рэагавання на недахоп, выяўляючыся з указання мас, дык лёзунг партыі не дасягне мэты. І грунтоўны недахоп парт. ячэек сыходзіць да таго, што яны не паставілі ў цэнтры ўвагі гэтага пытання. А гэта, у сваю чаргу, можа прытуліць ініцыятыву і актыўнасць мас, а не падняць яе на выяўленне недахопаў і ўхіленне іх.

Якія-ж зрухі і ажыўленне ўнесла самакрытыка ў пастаноўку масавае работы? Трэба адзначыць, што маюцца выпадкі, калі сходы зрываюцца па неаўцы, калі наведанне дасягае ніжэй 50 проц. і сходы часта праходзяць пасыуна. Парт. ячэйкі пад уплывам самакрытыкі да гэтага часу не перагледзелі мэгадаў масавае работы, ня высунулі новых, адпаведных разгортваньню самакрытыкі, падняццю актыўнасці і ініцыятывы мас.

Шэраг прапаноў, адзначаных фактаў рабочымі і служачымі на сходах, у насцен. газэтах часта заставаўся без рэагавання, бяз вучоту.

Для падняцця зацікаўленасці, актыўнасці зусім неабходна весці усебаковы вучог усіх дзеловых прапаноў і дамагацца ў адпаведных органах правядзення іх у жыццё. На гэта ў кожнай ячэйцы трэба вылучыць спецыяльную асобу.

Для прыцягнення большае ўвагі рабочых і служачых да сходаў, для большае актыўнасці на гэтых неабходна практыкаваць шырокую папулярызацыю ў масах павестак дню. За 2—3 тыдні паведаміць якія на іх думцы паставіць пытанні на чарговым сходзе. З усяе сумы прапанаваных пытанняў выбраць найбольш патрэбныя, важныя.

Ініцыятыўна ўстаноў не заведзены сшыткі запытанняў і адказаў, дзе-б шырокія масы маглі данаць як запытання, гэтак і прапановы па адхіленні таго ці іншага недахопу. Таксама ня ўсе установы яшчэ ўвялі кнігі скаргаў. Парт. ячэйкі ня цікавіліся зместам скаргаў, рэагаваннем на іх у тых установах, дзе яны ўведзены і дзе змешчана вялікая колькасць заяў і прапаноў (ЦРК, Мазыр).

Няма яшчэ шырокае практыкі, калі-б адміністрацыя рабіла справаздачы перад рабочымі і служачымі аб выкананых прапановах, паста-
новах. Неабходна ўвесці ў сістэму справаздачы адміністрацыі на сходах рабочых і служачых, адначасова з гэтым практыкаваць вылучэнне камісій у лаасобных выпадках з рабочых і служачых на праверцы выконвання лаасобных пастаноў. Яшчэ ня ўсюды устаноўлена дзяжурства і парт. ячэйкам трэба праверыць і увесці гэкія ў найбольш масавых установах.

У выніку, лезунг партыі аб самакрытыцы не знайшоў рэальнага практычнага пераламлення ў дзейнасці савецкіх ячэек: Пад уплывам самакрытыкі парт. ячэйкі, яшчэ не дасягнулі ажыўлення работы ўсёй з'яўлення. Парт. ячэйкі не арганізавалі кіраўніцтва па барацьбе з недахопамі, якія выяўляюцца масамі. Маса застаецца ўцалку ня уцягнутай у крытыку нашых недахопаў. Лезунг партыі аб самакрытыцы з пункту гледжання разгортвання яго не павёў за сабою канкрэтна распрацаваных дырэктыў і напрамку з боку парт. ячэек у адносінах да камсамолу, прафсаюзаў, дабрахвотных гаварыстваў і у рабоце сярод жанчын.

Аб насцьценгазэтах

Насцьценгазэты ў апошні час, у звязку з правядзеннем лезунгу самакрытыкі, грэхі ажывілі зместартыкулаў у насцьценгазэтах, больш рашуча сталі выяўляць недахопы сваёй установы, аднак, назіраецца, што з боку адміністрацыі мы маем дрэнныя адносіны да насцьценгазэт. Па закранутых пытаннях і заметках у насцьценгазэтах рэдка хто адказваў (рэагаванне па заметкі). Нават больш таго, ёсць выпадкі варожых адносін да насцьценгазэты, калі складаецца тэорыя, што насцьценгазэта кміпрамэтуе кіраўніка, што насцьценгазэту будучы чытаць кліенты (гэта ў касе ашчаднасці) і што затым лепш перайсці да вуснае газэты. Замест таго, каб сапраўды выправіць памылкі (калі былі гэкія ў газэце) сваечасовымі адказамі і растлумачэннямі, дзе памыляецца сыянкор, пачынаюцца гэкія размаўленні. Насцьля такое прапановы кіраўніка, рэдактар насцьценгазэты (беспартыйны) падаў заяву, каб аслабілі яго ад абавязкаў.

Галоўным чынам газэтыныя артыкулы маюць агульны характар (109), хаця значна асвятляюць пытанні, звязаныя з работаю сваёй установы. Аднак, па пытаннях, дзе адзначаны недахопы установы і калі знішчэнне залежыць ад правядзення кіраўніком установы, дык тыя ці іншыя недахопы і знішчаюцца ў працэсе работы, але кіраўнікі (амаль што ніхто) ня ішчуць адказаў ці артыкулаў у насцьценгазэту, за

выключэннем Камунбанку, дзе ёсць такое правіла, што кіраўнік дае адказы і іншыя органы, якіх датычыць записка.

Вельмі мала прызначаецца ўвагі высьвятленьню паасобных фактаў бюракратызму, цеганіны і г. д. Тыя факты, якія паказаны ў табліцы, гычацца, галоўным чынам, радавых работнікаў і дробных фактаў. За кіраўнікоў мала бяруцца і толькі ў насьценгазэтах ЦСК і касы ашчаднасьці сапраўды выяўлялі факты няправільных дзеяньняў кіраўнікоў (аб іх часткова асьвятлялася вышэй), але гэтыя факты (у большасьці) застаўлены без разгляду і на парт. ячэйках, і на мясцомах.

Заметкі агульнага друку, якія паказваюць на тыя ці іншыя недахопы ўстановаў, ячэйкамі разглядаюцца, але пасля прысылкі іх з органаў ЦКК РСІ. Так, 3 заметкі па ЦСК прысланы з РСІ, яч. НКЗ 4 заметкі прысланы з РСІ, таксама і банкаўскія ўстановы. Магчыма, што гэта толькі і былі тыя заметкі якія пісаліся пра недахопы ўстановаў.

Аднак трэба адзначыць, што гэта работа ячэек пастаўлена зусім келска. Няма такое сыстэмы ў рабоце, каб сачыць за заметкамі аб сваёй установе і адпаведным чынам на іх рэагаваць.

Пра камсамольскія ячэйкі ў савецкіх органах

Пры тых установах, дзе абсьледваны парт. ячэйкі, маецца толькі 5 камсамольскіх савецкіх ячэек, прычым тры з іх складаюцца, галоўным чынам, не з камсамольцаў, якія працуюць ва ўстанове, а з прымацаваных. Так, ячэйка КСМ пры Акрфа (Віцебск) складаецца з 35 чал., а працуе ва ўстанове толькі 7 камсамольцаў.

Гэтая асаблівасьць работы камсамольскіх савецкіх ячэек, калі значная частка камсамольцаў у ячэйках ня звязана з работаю устаноў, зьяўляецца перашкодай да разгортваньня работы ячэек па барацьбе з бюракратызмам і палепшаньню работы ва ўстановах.

З момантаў практычнае работы ячэек КСМ у гэтай галіне выяўлена наступнае:

1. Паасобныя ячэйкі ў горадзе і вёсцы (Паведамленьне Ліўзьянскага і Гарадоцкага Райкомаў) вывучалі пытаньне работы ячэек КСМ па барацьбе з бюракратызмам і недахопамі ў рабоце ўстановаў.

2. Ячэйка КСМ пры Акрфа (Віцебск) праводзіла дзьве нарады камсамольцаў, што працуюць у Акрфа. Прапрацоўвалася пытаньне рэжыму эканоміі, заслухоўвала справаздачу прадстаўніка ў ЭК.

3. Ячэйка пры Камунгандлю ставіла пытаньне ўдзелу ячэйкі КСМ у пытаньні зьніжэньня цэн.

Пастановы ячэек па дакладах ня досыць канкрэтныя. Маецца шэраг фактаў практычнага ўдзелу паасобных камсамольцаў у палепшаньні работы ва ўстанове. Досыць арганізаванага ўдзелу ўсіх камсамольцаў у гэтай рабоце яшчэ няма.

Паасобныя ненармальнасьці ва ўстановах (цеганіна, пратэкцыянізм) не даволі прыцягваюць увагу камсамольскіх ячэек. Выказваюцца толькі думкі, што „мы, моладзь, ня можам прымаць удзелу ў эканомрабоце, бо келска ведаем апарат“ (Віцебск).

Сярод камсамольскага актыву ў горадзе створана дастатковая думка вакол пытаньня барацьбы з бюракратызмам і рацыяналізацыі апарату. У канцы 1926 г. была нарада актыву камсамольскіх савецкіх ячэек, на якой стаяла пытаньне аб рацыяналізацыі апарату, і гэтае самае пытаньне прапрацоўвалася на канфэрэнцыях КСМ.

Такім чынам, камсамольскія ячэйкі ў параўнаньні з мінулым маюць некаторыя дасягненьні—больш пачалі абгаварваць на сваіх пасяджэньнях паасобныя недахопы ўстановаў, большы удзел у эканомрабоце і

насьценгазэтах. Ячэйкі арганізавалі атрады „лёгкае кавалерыі“, якія, праўда, яшчэ выкарыстоўваюцца ў большай частцы па-за сьценамі сваёй установы, але і ўнутры ёсьць шэраг прыкладаў актыўнасьці гэтых атрадаў. Недахопамі ў рабоце камсамольскіх ячэек назіраюцца:

1. Адсугнасьць суцэльнасьці ва ўсёй гэтай рабоце і сыстэме. Гэта можна тлумачыць тым, што не ўважаючы на цэлы шэраг дырэктыў і на лініі камсамолу адозвы ЦК УсеЛКСМ, і супольная адозва ЦК УсеКП і ЦК УсеЛКСМ (27 г.) гэтыя дырэктывы на некаторых ячэйках не прапрацоўваліся (ЦСК), а ў некаторых прайшлі неяк неўзаметку (Банк), без належнай прапрацоўкі.

2. Недахопы, якія выяўляюцца на камсамольскіх ячэйках у часе сходаў, гэтак і застаюцца на паперы: пасля сходу ня уносяцца, скажам, паасобнымі пытаньнямі ў парт. ячэйку для прыняцця належных мер. Прымацаваныя ад парт. ячэек да камсамольскіх таксама не сыстэматызуюць гэтых аб'яваў і ня уносяць у бюро парт. ячэйкі. Такім чынам складаецца думка ў радавых камсамольцаў, што гутарка застаецца гутаркаю, што ніякіх мер да віноўных ніхто ня прымае. Паказаць большую ініцыятыву — самому дамагчыся настаноўкі гэтых пытаньняў і вырашэньня іх — рэдка ў каго хопіць пастойлівасьці.

3. Калі назраецца, што кіраўнікі устаноў недастаткова інфармуюць парт. ячэйку па розных пытаньнях і намечаных мерапрыемствах, дык у адносінах да камсамольскае ячэйкі справа яшчэ горш. Ёсьць выпадак, калі кіраўнік зрабіў даклад на камсамольскай яч. (ЦСК), але скажаў, што абгавярваць яго даклад камсамольцы ня маюць права, бо гэта інфармацыйны даклад, які можа быць прыняты да ведама.

4. Парт. ячэйкі не заўсёды, як належыць, дапамагаюць у рабоце камсамольскіх ячэек у гэтым напрамку, няма належнае ўзгодненасьці паміж партыйнымі і камсамольскімі ячэйкамі ў рабоце па палепшаньню савецкага апарату, і барацьбе з бюракратызмам.

Наколькі асноўнай работаю савецкіх ячэек (партыйных і камсамольскіх) зьяўляецца работа па палепшаньню савецкага апарату, было-б вельмі мэтазодным, каб парт. і камсамольскія ячэйкі выпрацоўвалі адзіны плян работы, які потым больш практычна і падрабязна мог-бы прапрацоўвацца у эк. кам. і нарадах, тады ня было-б лёгкае раз'рэннасьці і меўся-б большы эфэкт у рабоце парт. і камсамольскіх ячэек.

Савецкія ячэйкі і органы КК—РСІ

XV зьезд УсеКП(б) па дакладзе ЦКК—РСІ вынес спецыяльную настанову, якая тычыцца савецкіх ячэек: „...партыйныя і камсамольскія ячэйкі савецкіх устаноў сваёю паўсядзённаю работаю павінны дапамагаць органам ЦКК—РСІ у іх складанай і цяжкай рабоце па пераробваньню дзяржапарату у духу ўзмацненьня яго сувязі з шырокімі масамі“.

Органамі КК—РСІ выносіцца шэраг рашэньняў, якія тычацца розных устаноў. Ці праводзяцца гэтыя настановы ў жыццё і як, ці дапамагла ячэйка калектыўна кіраўніку ўстановы іх ажыццявіць. Абсьледваньне некаторых ячэек паказвае, што апошнія досыць часта ня ведаюць пра такія настановы, г. зн. кіраўнік установы не інфармаваў каляктыў партыі пра іх. А калі ячэйкі і ведаюць пра іх, дык зусім забываюць прасачыць, як прапановы органаў КК—РСІ ажыццяўляюцца і гэта будзе самця лепш за дапамога і садзейнічаньне з боку савецкіх ячэек органам КК—РСІ, калі будзе ўстаноўлены кантроль над правядзеньнем іхных прапаноў. Да гэтага часу ніводная савецкая ячэйка не паведаміла КК—РСІ пра павышэньне тых ці іншых пра-

паноў, а тымчасам пры паўторным абсьледваньні ўстаноў гэтае невыкананьне сустракаецца і тут і там.

У матар'ялах ячэек маюцца факты, што паасобныя таварышы, выступаючы на сходах, выражаюць незадавальненьне праведзенай работай таго ці іншага інспэктара работніка КК—РСІ. Бязумоўна, як пры кожнай рабоце, так і пры правядзеньні абсьледваньня могуць быць некаторыя памылкі (за выключэньнем фактаў проста незадавальненьня работаю органаў РСІ). Так на ячэйцы НКЗему выступалі і гаварылі, што „ня усе інспэктары РСІ разумеюць добра тое, што яны прапануюць. Белсельгрэсту прапанавалася такая сыстэма сэвазвароту, якая ня існуе на сьвеце“ (з выступленьня на ячэйцы).

На банкаускай ячэйцы выступалі, гаварылі, што РСІ вельмі часта праводзіць абсьледваньне і паграбуе даволі шмат часу на зьбіраньне розных вестак, а таксама, што быў прысланы ІДБЭ нейкі эксперт (праф. Монаў), які прапанаваў такую бухгалтэрыю, што трэба яшчэ чал. 20 супрацоўнікаў, каб справіцца з работаю. ІДБЭ (т. Левін) гаворыць, што гэтыя таварышы не зразумелі, у чым справа.

Трэба аб такіх фактах, каб ячэйкі паведамлялі адпаведныя органы КК РСІ, інфармавалі апошніх, каб мець магчымасьць выправіць недахопы. І зноў такі аб гэтых зьявішчах ніводная савецкая ячэйка не паведаміла.

Як павінны дапамагаць органам КК—РСІ савецкія ячэйкі?

Звычайна абмяжоўваюцца толькі такой думкай, што калі прыдзе той ці іншы прадстаўнік з КК—РСІ, дык толькі тады можна яму што-небудзь дапамагчы. Між іншым практыка паказвае, што калі нават і прыходзіць такі прадстаўнік, дык савецкія ячэйкі, бюро ячэек не заўсёды праяўляюць ініцыятыву, каб паставіць перад ім якія-небудзь пытаньні для правэркі, ці даць факты, якія-б характэрызавалі пастаноўку і сыстэму работу установы, дзе знаходзіцца сав. ячэйка. Бязумоўна, што прадстаўнікі органаў РСІ, згодна дырэктыў XV зьезду і апошніх дырэктыў ЦКК УсеКП(б) павінны ў абавязковым парадку самі ўвязваць усю сваю работу з масавымі арганізацыямі ўстановы (парт. ячэйкі, КСМ, Камслужы, эканомкамісіі, насьценгазэты), але гэтая ўвязка вельмі часта абмяжоўваецца інфармацыяй аб мэтах, а потым аб выніках абсьледваньня. Але-ж дапамога павінна ісьці ў напямку дачы такога матар'ялу, фактаў і распрацаваных прапаноў, якія-б пры ўключэньні іх у канчатковыя прапановы значна паляпшалі, зьліквідоўвалі маючыя недахопы, спрыялі-б работу ўстановы. Гэта неабходна таму, што якім-бы „спэцам“ прадстаўнік КК—РСІ ня быў, за кароткі тэрмін работы ён ня мае магчымасьці ахапіць усебакова ўсе недахопы, дасягненьні, можа выпусьціць якія асноўныя ці дробныя зьявішчы, але што маюць у сыстэме работы ўстановы значную вагу.

А, тымчасам, члены ячэйкі (і члены іншых грамадзкіх і прафэсійных арганізацый), якія працуюць даўно ў гэтай установе, штодзённа назіраюць за сыстэмаю работы апарату на працягу доўгага часу, яны могуць пры жаданьні даць многа фактаў і асьвятліць становішча работы так, як яно ёсьць з усімі недахопамі і недарэчнасьцямі і ужыць крокі праз бюро ячэйкі да зьліквідаваньня гэтых недахопаў, не чакаючы нават прадстаўнікоў КК—РСІ.

Парт. кіраўніцтва і ўзаемаадносіны

Трэба канстатаваць, што ў большасьці сваёй парт. ячэйкі абслугоўваюць поўна ўстаноў. Напрыклад, яч. АВК-18, гандлёва-каапэрацыйная -15, Петрыкаўская гарадзкая -25 (Мазыр), і г. д. І дзякуючы

гэгаму, маюцца значныя цяжкасьці—немагчымасьць ахопу ўстаноў, немагчымасьць прыстасавань карысную дапамогу і кіраўніцтва да ўмоу і зьместу работы ўстаноў. Напрыклад, асноўная ўвага гандлёва-каап. ячэйкі (Мазыр) была згуртавана на пытаньнях работы Дзяржгандлю, ЦРК, Райсаюзу, а ўстановы Сельгасбанк, Сельгассаюз са складу гэтых ячэйкі—не прыцягнулі ўвагі. Прычына ў тым, што большасьць камуністаў і сама ўстаноўка ў абслугоўваньні устаноў будзе і надалей канцэнтраваная вакол гэтых устаноў. Такіх прыкладаў поўна. Таму неабходна ўсебакова перагледзець структуру пабудовы савецкіх парт. ячэек з такім разьлікам, каб парт. ячэйкі ўключалі камуністаў і абслугоўвалі ўстановы найбольш аднародныя, зьвязаныя адна з адной. Тым больш, што склад камуністаў з ячэек дазваляе іх драбніць. Напрыклад, колькасны склад ячэек прадстаўляецца ў такім выглядзе: ячэйка АВК 46 ч., гандлёва-каап. -29, Гарсавецкая—(Петрыкаў) 45, і г. д.

АК і райкомы, дырэктывы ЦК накіонт драбненьня савецкіх ячэек яшчэ да гэтага часу цалкам ня выканалі і таму прыдзецца гэтую работу ў бліжэйшы час правесці.

Некалькі палепшылася работа парт. ячэек зьмест і падыход да правэркі выкананьня партыйных дырэктыў і пастановаў парт. ячэек. З найбольш палепшаных мэтадаў зьяўляецца: а) вылучэньне камісій па абсьледваньню работы тае ці іншае арганізацыі, у зьвязку з заслухоўваньнем іх дакладаў; б) вылучэньне камісій па правэрцы выкананьня дырэктыў партыі (аб 20% зьніжэньні адм.-гасп. выдаткаў) з уцягненьнем шырокіх мас і в) азнаямленьне з боку бюро ячэек аб хадзе выкананьня дырэктыў шляхам заслухоўваньня інфармацыі. Аднак, яшчэ цвёрдае ўстаноўкі ў прыстасаваньні гэтых мэтадаў работы ячэек ня ўсюды ўстаноўлена.

Работа з беспартыйным актывам ва ўсіх парт. ячэйках адсутнічае, няма вучоту, таксама няма вучоту нагрукі яго і ўцягненьня ў практычную работу. Парт. ячэйкі не заняліся тым, як нагруканы, як працуе беспартыйны актыў выбарных органаў саветаў, профсаюзаў, добраахвотн. т-ваў.

Найбольш распаўсюджанымі парушэньнямі парт. этыкі ў парт. ячэйках ёсьць н'яістна, рэлігійныя абрады, палавая распушчанасьць. Праўда, парт. ячэйкі рэагавалі на гэтыя зьявішчы, скарыстоўваючы іх у напямку выхаваўчага значэньня, але на гэтых зьявішчах трэба і на далей згуртаваць рашучую барацьбу.

Матар'ялы паказваюць, што парт. ячэйкі дапускаюць паралельнасьць у рабоце. Напрыклад: яч. гандлёва-каап. заслухоўвае даклад установы, дае дырэктывы тады, калі гэтыя дырэктывы ўжо былі дадзены АК. Такіх прыкладаў шмат. Пры гэтым іншы раз дырэктывы з боку парт. ячэек супярэчаць агульнай устаноўцы, умовам тае ці іншае ўстановы, а галоўнае—адносна да дырэктыў парт. камітэтаў. А таму неабходна парт. ячэйкам савецкіх органаў заслухоўваць тыя ўстановы, якім дадзены поўныя пастановы з боку парт. камітэтаў.

Парт. кіраўніцтва з боку АК і райкомаў савецкімі ячэйкамі было дастатковае. Склікаліся нарады, ставіліся пытаньні палепшаньня работы, але-ж штодзённая рэагаваньня на наасобныя недахопы парт. ячэек было вельмі недастаткова. Перад парт. ячэйкамі ня высуьваліся, адпаведна яе ўмоў, практычныя задачы. Парт. ячэйкі не заслухоўваліся на АК, не практыкуюцца выклікі парт. ячэек тады, калі заслухоўваюць даклад тае ці іншае ўстановы, якая абслугоўваецца данаю парт. ячэйкаю. Трэба таксама адзначыць, што кіраўнікі тае ці іншае

установы не заўсёды інфармуюць парт. ячэйку пра з'явішчы, якія назіраюцца ва ўстанове, пра тыя мерапрыемствы, якія праводзяцца. Гэта ў значнай меры мае ўплыў на тое, што парт. ячэйка бывае ня ў курсе праводзімых мерапрыемстваў абслугоўваемае ўстановы і ня зусім ведае настроі шырокіх мас.

Вось тыя моманты, якія маюцца у рабоце савецкіх ячэек і з якімі трэба ў бягучай штодзённай рабоце весьці рашучую барацьбу, уцягваючы ў гэтую справу шырокія масы, выходзячы армію супрацоўнікаў савецкага апарату і паляпшаючы яго якасьць.

Да пытання аб камуністычным выхаванні моладзі

Цяпер „галоўнейшай характэрнейшай рысай для нашага савецкага саюзу зьяўляецца абастрэньне клясавая барацьбы“. Аб гэтым гаварыў наш 15-ты парт. зьезд і гэта абастрэньне клясавая барацьбы ўнутры нашае краіны найбольш яскрава высьвятлілася ў апошнія эканамічныя кампаніі, што праведзены нашай партыяй і савецкай дзяржавай, асабліва ў вёсцы, асабліва ў момант хлебазагатоўчых кампаніі.

Клясавая барацьба набыла не такія, як гэта было раней, у пэрыяд вайсковага камунізму, формы, яна цяпер ускладнілася, стала няпрямой для простага, няўзброенага вока, асабліва рабочай і сялянскай моладзі, якая падчас ня мае яшчэ жыццёвага вопыту. Цяпер таксама абастрылася барацьба за ўплыў на моладзь. Барацьба гэта узмацнілася таму, што з кожным днём, бачучы бязумоўна, бясспрэчна рост нашае сацыялістычнае гаспадаркі, сацыяльна-варожыя нам элементы, зайздросьцяць нам таму, што моладзь выходзіць у спрэчных умовах НЭП'у. Наша моладзь ня бачыла у свой час адкрытага клясавога ворага так, як гэта бачыла цяперашняе юнацтва і старыя партыйныя кадры, г. з. не сустракаліся ў барацьбе за свае жыццёвыя патрабаваньні з гаспадаром капіталістам, з абшарнікам; ня бачыла прыстава, гарадвога, жандара.

Бязумоўна і бясспрэчна тое, што рабочая кляса пад кіраўніцтвам камуністычнае партыі за апошні час дасягнула шмат посьпехаў у справе сацыялістычнага будаўніцтва свае народнае гаспадаркі і прамысловасьці. Бясспрэчна зразумела і тое, што камсамол за час свае работы вельмі поўна прарабіў у справе арганізаваньня і камуністычнае асьветы мас рабочае і сялянскае моладзі; у справе сапраўднага прыцягненьня мас пралетарскай моладзі да ўдзелу ў сацыялістычным будаваньні народнае гаспадаркі. *Інакш і быць ня можа, бо рабочая моладзь ёсьць частка рабочае клясы.*

Але разам з гэтым, мы ня можам прайсьці міма тых адмоўных зьявішчаў, якія маюцца сярод нашае моладзі. Сярод пазсобных груп рабочае моладзі прыкмячаецца яшчэ зьявішча слабае вытворчае дысцыпліны, недастатковае зацікаўленасьці ў рабоце прадпрыемстваў, факты незразуменьня і дзейнічання супроць работы па рацыяналізацыі нашае прамысловасьці. Зразумела, што гэтыя адмоўныя зьявішчы у большай меры характэрны для кадраў моладзі, якія нядаўна ўліліся ў вытворчасьць з вёскі і мястэчка, моладзі клясавая яшчэ не аформлена і не перавыхавана, якая часам яшчэ не парвала з ідэалёгіяй саматужна-мяшчанскага атачэньня.

Сярод беспрацоўнае моладзі на біржах працы і некаторых груп малааплачываемае моладзі, што жыве ў цяжкіх матар'яльных умовах - для гэтае часткі моладзі характэрна расчараваньне. Сярод вузаўскае

моладзі, асабліва легам мінулага году, мы наглядзілі выпадкі самагубстваў і такія выпадкі, якія звычайна кваліфікуюцца як „есенішчына“. Сярод моладзі, асабліва на рабочых ускраінах, ёсьць яшчэ шмат выпадкаў п'янства. Гэта ўсё бязумоўна ёсьць спадчынаю мінулага, вынікам нашае някультурнасьці, няўмелства прастасавацца з культурна-масаваю работаю, няўмелства арганізаваць добра досуг рабочых і рабочае моладзі, каб адцягнуць яе ад ненармальнага скарыстаньня часу.

Зразумела, што са усімі гэтымі зьявішчамі трэба весці рашучую барацьбу. Мы на такія адмоўныя зьявішчы глядзімо цьвяроза, ускрываем і зьнішчаем іх.

* * *

Уся наша сыстэма работы, канчатковая мэта, што вымагаецца нашай партыяй, арганізацыямі і органамі рабочае клясы, якія працуюць над кантролем і непасрэдным кіраваньнем кампартыі, накіраваны да таго, каб выхоўваць у камуністычным духу рабочых, сялянства і працоўнае насельніцтва. У справе перапрацоўкі і камуністычнага выхаваньня партыя звярочвае асаблівую ўвагу на маладое пакаленьне.

Якім-жа чынам, мэгадамі, у якіх формах і якім тэмпам ідзе гэта камуністычнае выхаваньне маладняка, і што патрэбна для таго, каб гэтую справу палепшыць?

I

У агульным, не ўважаючы на некаторыя, нават прынцыповыя, разыходжаньні паміж камсамотам і гаспадарчымі нашымі арганізацыямі ў пытаньнях арганізаваньня юнацкае працы ў прамысловасьці, за апошні год, мы можам адзначыць і прызнаем, што сучаснае эканамічнае становішча рабочае моладзі ў дзяржаўнай прамысловасьці ёсьць здавальняючым, устойлівым, што ёсьць усе прадпасьлікі да далейшага палепшаньня яго. Палепшаць матэрыяльна-бытавыя ўмовы і працягнуць далейшы палітычны і культурны рост гэтае моладзі.

Мы стаімо перад задачай сапраўднага вырашэньня праблемы культурнае рэвалюцыі. І бязумоўна, што гэтае вырашэньне не магчыма без падрыхтоўкі новых кадраў рабочае клясы, прыстасаваных да рэканструкцыйнага пэрыяду і рацыяналізацыі прамысловасьці, без падрыхтоўкі новых кадраў спецыялістаў па усіх галінах сацыялістычнае гаспадаркі, і ў першую чаргу з складу пралетарскае моладзі.

Для новых прадпрыемстваў, якія будуць будавацца на больш высокай тэхнічнай базе, нам патрэбен будзе добра кваліфікаваныя рабочыя, тэхнічна адукаваныя, культурныя, грамадзка і палітычна разьвітыя рабочыя, які добра разумеюць увесь працэс вытворчасьці, які зьяўляецца ўладаром, гаспадаром вытворчасьці.

Каб выканаць гэта, нельга ніколі падыходзіць, з чыста-вузка гаспадарчых інтарэсаў сёньняшняга дня (гак, як гэта цяпер падыходзіць цэлы шэраг гаспадарнікаў і прафэсыяналістаў). Нельга эканоміць сёньняшняю капейку на шкоду заўтрашняму рублю. У нашай савецкай краіне трэба падыходзіць да пытаньняў вытворчага навучаньня моладзі з пункту погляду камуністычнага навучаньня і арг. працы моладзі на сацыялістычных пачатках.

А калі выходзіць з таго, што „канцэнтраваная эканоміка ёсьць палітыка“, мы павінны пакамуністычнаму выхоўваць асабліва кадры моладзі, бо сёньня затрачаная капейка ў будучым выкупіцца з лішкам для ўсяе рабочае клясы ў цэлым.

Асноўнымі формамі рабочае асьветы ў БССР цяпер зьяўляецца дзеяньне і вячэрнія рабфакі, якія ставяць сваёй мэтай падрыхтоўку рабочых, батракоў і бяднейшых сялян старэйшага ўзросту (юнацкага)

да паступлення ў вышэйшыя навучальныя ўстановы. Вячэрнія агульна-адукацыйныя школы для малапісьменных, школы рабочае моладзі і школы дарослых павышанага тыпу. Гэтыя школы ставяць сваёй мэтай падвышэнне агульна-адукацыйнага, культурнага і палітычнага ўзроўню рабочых. Фабрычна-заводскае вучніства (школы ФЗВ), мэтай установай якіх ёсць наданне падроскам належнае вытворчае кваліфікацыі і агульна-адукацыйных тэхнічных ведаў згодна запатрабаванняў пэўнае фабрыкі ці заводу. І вячэрняя профтэхасьвета для дарослых рабочых і моладзі; розныя тыпы профтэхкурсаў, што ставяць на мэце падвышэнне кваліфікацыі дарослых рабочых і моладзі і наданне апошнім тэарэтычных ведаў па спецыяльнасці і наогул звязаных з умовамі працы пэўнае галіны вытворчасці.

У адносінах акадэмічнай пасляховасці студэнтаў рабфаку мы маем бязумоўна шэраг дасягненняў. Адсутнічае ў БССР тэхнічных вышэйшых навучальных устаноў, куды галоўным чынам імкнуцца паступіць асобы, што скончылі рабфакі, з рабочых, а таксама адсутнічае належнага рэгулявання паступлення апошніх у ВНУ РСФСР спрыяла таму, што за апошнія гады у вышэйшых навучальных установах БССР паступіла толькі блізка паловы скончваюшых беларускія рабфакі, астатнія ж паступілі ў ВНУ РСФСР. Наогул трэба сказаць, што рабфакі з асноўнай мэтай, якая была пастаўлена перад імі, а менавіта зьяўляцца сродкам для падрыхтоўкі рабочых і беднейшых сям'яў у ВНУ справіліся. З ідэалагічнага боку, дзякуючы добраму сацыяльнаму і партыйнаму складу студэнцтва, выхаванне апошняга праводзіцца ў марксыцкім духу.

За апошнія часы мы бачым вялікі рост сеткі школ рабочае моладзі і школ дарослых павышанага тыпу.

Вельмі шпаркі рост устаноў вячэрняй рабочай асьветы тлумачыцца вялікаю цягаю з боку рабочае моладзі да падняцця свайго палітычнага, агульна-адукацыйнага і культурнага ўзроўню. Трэба сказаць, што, не ўважаючы на такія шпаркі рост гэтых устаноў, поўнасьцю здаволіць цягу моладзі яны яшчэ ня могуць. Напрыклад, у 1926—27 навучальным годзе з агульнага ліку падаюшых заявы ў вячэрнія школы рабочае моладзі было прынята толькі 60 проц., астатнім было адмоўлена, бо ня мелася больш вакантных месц у школах.

Вячэрнія рабочыя школы павышанага тыпу і школы рабочае моладзі будуцца над школай малапісьменных, курс навучання у іх 3 гады. Школа павышанага тыпу дае ведаў за курс 7-годкі, а школа рабочае моладзі за 5 клясаў 7-годкі. Матэрыяльнае становішча школ павышанага тыпу і школ рабочае моладзі нездавальняючае і водпуск сродкаў на навучальную частку складае ў сярэднім 1 руб. 20 кап. на вучня.

Сацыяльны склад вучняў вячэрніх школ рабочае моладзі і школ дарослых павышанага тыпу складае 65 проц. рабочых, астатнія—служачыя і сяляне. Трэба адзначыць, што ў адносінах палепшання сац. складу гэтых школ прыдзецца многа зрабіць з тэй мэтай, каб яны сапраўды зьяўляліся школамі рабочае моладзі і дарослых рабочых.

Пачынаючы з 1923—24 г., рост сеткі устаноў прафтэхадукцыі і колькасць у іх вучняў ідзе шпаркім тэмпам.

Асабліва ён расьце за апошнія гады, калі наша гаспадарка і дзяржаўны бюджэт усё мацнее і мацнее, напрыклад: тэхнікумы ў 1923—24 г. абыходзіліся ў 148.000 руб., а ў 1927—28 г. у 1.741 000 руб. Профшколы у 81.000 руб., а ў 1927—28 г. у 661.000 руб. Няроўнае разьвіццё сеткі прафшкол і тэхнікумаў тлумачыцца арганізацыяй з першых гадоў рэвалюцыі шэрагу тэхнікумаў і школ не прыстасаваных да патрэб народ-

нае гаспадаркі. Рост за апошнія гады ідзе больш паступовым тэмпам, але-ж у асноўным увязаны з патрэбамі прамысловасці і асноўных галін народнае гаспадаркі. У мэтах сапраўднае пралетарызацыі ўстаноў прафтэхнічнае асветы дзяржава траціць вялікія сродкі на матар'яльную забяспечанасць пралетарскага складу слухачоў. Не гаворачы аб выдатках на ўтрыманьне інтэрнатаў і сталовак студэнтаў, толькі на стыпэндый траціцца ў тэхнікумах 496.298 руб., а ў прафшколах 160.299 руб. (матар'ялы за 1927-28 год). Працэнт забяспечанасці стыпэндыймі студэнтаў па тэхнікумах дасягае ў сярэднім 50 проц., а па прафшколах—60 проц.

У 1927-28 навучальным годзе на Беларусі маецца 6 школ фабзав. вучнёўства з агульным лікам вучняў 300 чал. (сюды не ўваходзяць 6 школ чыгуначнікаў). Школы ФЗВ ахопліваюць наступныя галіны прамысловасці: паліграфічную, скураную, ільняпрадзільную, лесапільную і папяровую. Што датычыць матар'яльнага становішча, дык яно відаць з таго, што на кожнага вучня ў год у сярэднім прыпадае 155 р., а ў месяц 13 руб. без зарплаты.

Усяго на Беларусі на прамысловасці ВСНГ у броні налічваецца 1369 чал., такім чынам лік падроскаў-бранёвікаў, якія навучаюцца ў школах ФЗВ, складае 17 проц. у той час, як па РСФСР школам ФЗВ ахоплена 40 проц. падроскаў, якія лічацца ў броні. Адсюль можна зрабіць вывад, што школы ФЗВ па Беларусі пашыраны слаба. Разам з аб'ектыўнымі ўмовамі, што перашкаджаюць разгортванню школ ФЗВ, маюцца і суб'ектыўныя прычыны з боку гаспадарчых органаў, якія яскрава вызначыліся ў апошнія гады, накіраваныя да зачынення існуючых школ ФЗВ.

Ня вызначылася пытанне аб існаванні школ; цяжкае матар'яльнае становішча апошніх вельмі дрэнна адбіваецца на ўсім працэсе іх навучання. Не ўважаючы на гэта, кваліфікацыя вучняў на вытворчасці з году на год усё больш павышаецца. Сучаснае становішча школ ФЗВ на прамысловасці ў адносінах іх абсталявання, забяспечання належным інструктарскім і пэдагагічным персаналам і пастаноўкі вытворчага навучання трэба прызнаць зусім незадавальняючым. Большасць школ ФЗВ не прыстасавана для падрыхтоўкі патрэбных кваліфікацый прадпрыемству і патрабуюць рэарганізацыі з мэтай больш цеснае ўвязкі іх з запатрабаваннямі прамысловасці ў кваліфікаванай рабочай сіле. Для прадпрыемстваў, якія будуцца, патрэбен добра кваліфікаваны, тэхнічна адукаваны культурны і грамадзка-політычна развіты рабочы, такі рабочы, які добра разумее ўвесь працэс вытворчасці, які зьяўляецца гаспадаром на прадпрыемстве. Задачу выхавання такога рабочага можа выканаць толькі фабзавуч, пры добрай пастаноўцы ў ім справы, бо толькі ён ёсць асноўнаю формаю сацыялістычнае рэарганізацыі юнацкае працы моладзі ў СССР.

Вячэрняя профтэхнічная асвета пашырана на Беларусі вельмі слаба. Усяго па вестках НКА існуе 6 індустрыяльных прафтэхкурсаў. Прычынаю гэтага становішча трэба лічыць неяскасць пытання ў адносінах утрымання курсаў (ВСНГ адмаўляецца ад іх утрымання, а НКА на бюджэт не бярэ) і незацікаўленасць, галоўным чынам, гаспадарчых органаў у арганізацыі гэтых курсаў, адсутнасць плянаў па іхнай арганізацыі і г. д. На бліжайшае 5-годзьдзе вызначаецца пашырыць гэтую сетку профтэхрабасветы, якая павінна ахапіць пад 10.000 рабочых мас.

За апошнія два гады прароблена вельмі шмат клапатлівае работы як у справе сапраўднага прыцягнення мас рабочае моладзі да ўдзелу ў сацыялістычнай стройцы нашле гаспадаркі, гэтак і па ахове эканаміч-

ных, матар'яльна бытавых умоў рабочае моладзі. Вось прыблізна як абстаіць справа з адукацыяй моладзі.

Найбольшы процант моладзі, ахопленая прафсаюзамі, падае на прамысловую групу саюзаў і саюз сельска-гаспадарчых рабочых. У агульнай пастаноўцы пытання аб прафсаюзах і рабочай моладзі за апошні час, адным з дасягненняў трэба лічыць тое, што работа сярод моладзі не вызначаецца з агульнай прафработы, а становіцца яе часткаю. Шэраг прадстаўнікоў камсамолу ў праўленні саюзаў цяпер працуе на адказнай праф. рабоце сталымі работнікамі.

Асноўная наша задача цяпер заключаецца ў тым, каб замацаваць пазіцыі моладзі, дасягнутыя ў прафарганізацыях. Каб моладзь была актыўнай і наведвала агульныя сходы рабочых, каб яна сваёй энэргічнай работай палепшыла і ажыццявіла працу вытворчых камісій і нарад, наогул усе органы рабочае клясы.

II

Для характарыстыкі таго, наколькі рабочая моладзь ахопленая ЛКСМБ, прывядзем лічбы аб тым, якое месца яна займае ў сучасны момант у агульным складзе КСМ і якое месца займала два гады таму назад:

Г е р м і н	Усяго сяброў ЛКСМБ		З іх рабочых	
	Абсалютн.	%	Абсалютн.	%
На 1-1-26 г.	39377	100	11997	30,5
На 1-1-27 г.	60329	100	19238	31,9
На 1-1-28 г.	59870	100	19734	33,0
Прырост за 2 г.	20493	52,0	7737	64,5

Калі ўзяць лічбы аб месцы, што займае рабочая моладзь у фактычным росьце арганізацыі (сюда не ўваходзяць лічбы па Менскай арганізацыі), дык убачым, што за апошнія 2 гады ўсяго прынята 19.098, з іх рабочых 5.651.

З лічбаў відаць, што калі ЛКСМБ за 2 гады павялічыў свае шэрагі на 52%,—дык лік рабочых, перавышаючы агульны прырост арганізацыі на 12,5%, павялічыўся на 64,5% (ці ў абсалютных лічбах на 7737 чал.), пры чым у арганічным росьце арганізацыі за гэтыя два гады багата палепшылася становішча на карысьць рабочых за кошт сялян і саматужнікаў: гэтак у 26 г. рабочыя ў агульным росьце арганізацыі мелі 26,9%, а ў 27 г. ужо 32,9%. Дзякуючы шпаркаму тэмпу росту рабочых за агульны рост арганізацыі, рабочыя па сваёй удзельнай вазе займаюць цяпер большае месца ў складзе ЛКСМБ, чым гэта было 2 гады таму назад: удзельная вага рабочых узьнялася з 30,5% на 33%.

Каб паказаць як ЛКСМБ паспяхова выконвае задачу аб уцягненьні асноўных кадраў рабочае моладзі ў свае шэрагі, а таксама і які ён мае палітычны, ідэёвы ўплыў на гушчу рабочае моладзі, праглядзім лічбы ахопу камсамолам Беларусі рабочае моладзі, а таксама моладзі, якая ўцягнута ў кастрычнікаўскі заклік. Па выбарчанаму ма-

гар'ялу агляду 40 прадпрыемстваў агульны процант ахопу ЛКСМБ рабочае моладзі на 1-1—28 г. 62,5%, у гэтых 40 прадпрыемствах рабочае моладзі знаходзіцца 5 473 чал., з іх комсамольцаў 3.367 чал.

Калі браць паасобныя прадпрыемствы, дык матар'ялы паказваюць, што на частцы з іх процант ахопу перавышае сярэдні, напрыклад: на Галоўных Гомельскіх майстэрнях Заходняе чыгункі—86,7% (339 чал.); на Палесдруку—93,5% (110 чал.); на заводзе „Пролетары“, Гомель—77,6% (139 чал.); на заводзе Мэіпром № 3, Віцебск—66,3% (160 чал.); на Дняпроўскай мануфактуры—70% (287 чал.); на заводзе „Пролетары“, Ворша—95%.

Павялічэнню колькасці рабочых у арганізацыі садзейнічаў кастрычнікаўскі заклік, у выніку якога было прынята усяго 1917 чал., з якіх 1698 чал.—88,6% падае на рабочую моладзь.

Такім чынам, на падставе пададзеных лічбаў можна зрабіць зусім правільны вывад, што *ЛКСМБ у асноўным з поспехам выконвае наставленую перад ім партыяй задачу аб заваёве на свой бок і ўцягненні ў свае шэрагі асноўных кадраў рабочае моладзі. Лічбы яскрава паказваюць, што асноўныя кадры рабочае моладзі політычна і ідэява заваёваны і ідуць за КСМ і партыяй.*

Аднак, разам з становучымі бакамі ўсэнсе ўплыву ЛКСМБ на гушчы рабочае моладзі патрэбна асабліва падкрэсліць, што камсамол Беларусі далёка яшчэ ня выканаў задачы аб 100% ахопе рабочае моладзі сваімі шэрагамі і поўным ідэа-палітычным уплыве на ўсю рабочаю моладзь. Прычым на больш буйных прадпрыемствах, на што асабліва важна зазначыць, уплыў і ахоп рабочае моладзі куды меншы, чым на дробных прадпрыемствах і, галоўным чынам, по такіх галінах прамысловасці, як ільнапрадзільная, шкляная, запалкавая і папяровая (яны спецыфічны і займаюць вялікае месца ў прамысловасці БССР).

Так на ільнапрадзільнай ф-цы „Двина“ ахоп рабочае моладзі камсамолам дасягае толькі 50% (усяе моладзі 700 чал.); на запалкавай ф-цы „Везувій“ ахоплена 42,4% (моладзі 460 чал.); на гуче „Коминтерн“, Бабруйск—23,6% (моладзі 157 чал.); на гуче „Труды“, Полацк 53,3%; на папяровай ф-цы „Гэрой працы“—61,3% (усяе моладзі 375 чал.); на папяровай ф-цы „Чырвоная Зорка“, Віцебск—48,9%; на тэкстыльнай ф-цы „Карл Маркс“—36% (моладзі 216 чал.) і на Віцебскім вузьле МББ Чыгункі—52% (моладзі 346 чал.).

Асноўнымі прычынамі слабага ўплыву і ахопу рабочай моладзі ЛКСМБ на вышэй названых прадпрыемствах (акром такіх прычын як: нізкі палітычны і культурны ўзровень рабочае моладзі ў параўнанні з астатнімі групамі рабочае моладзі, значныя пласты рабочае моладзі прышоўшыя нядаўна у вытворчасць з вескі, мястэчку і гораду—запалкавая, шкляная, і не паспеўшыя пераварыцца ў пралетарскім катле, значная колькасць дзяўчын-работніц, якія менш ахоплены КСМ і якіх больш цяжка ўцягваць у КСМ) з'яўляюцца:

Слабое прыстасаванне культурна-масавай і эканамічнае работы да запатрабаванняў рабочае моладзі, інакш кажучы, сыстэма і метады работы ячэек і каляктываў КСМ яшчэ разыходзяцца з запатрабаваннямі моладзі, пры чым на вышэй названых прадпрыемствах, як і на ўсіх, праводзімая работа не прыстасавана да розных пластоў рабочае моладзі (кваліфікаванай часткі дарослай, нядаўна прышоўшай у вытворчасць з вескі і мястэчка, дзяўчын і г. д.), чым вытворчыя арганізацыі.

Адносна меншая эканамічная забяспечанасць рабочае моладзі гэтак групы прадпрыемства: дрэнныя жыллёвыя, матар'яльна-бытавыя ўмовы і адсутнасць прыстасаваных культурных устаноў (клубаў і

памяшакняў), дзе-б можна было праводзіць культурна-масавую работу сярод рабочае моладзі.

III

Разам з станоўчымі фактамі, мы наглядаем шэраг недахопаў у нашай палітычнай асьвеце рабочай моладзі. Ня кажучы пра станочныя работы палітшкол у асноўным з адмоўных бакоў можна характарызаваць наступным: недастатковая легічная чарговасць і сувязі у пытаннях, якія разглядаюцца, недастатковае скарыстоўванне бягучага палітычнага моманту для падцьверджання вывучаемае тэорыі. Матар'ялы аб лічбовым складзе наведвання палітшкол сьведчаць аб значнай цяжучасьці складу; так, напрыклад: у леташнім нэвучальным годзе Менская палітшкола пры адчыненні лічыла 342 чалавекі, а к канцу—146 чал., тое самае мы можам наглядаць і на іншых школах.

За апошні час мы хоць і маем узмацненне культурна-масавых работ, данасаванне новых мерапрыемстваў на лініі падняцця культурнага ўзроўню і арганізацыі культурнага адпачынку моладзі, але гэта ня можа задаволіць тыя патрэбы, якія маюцца сярод асноўных кадраў моладзі. Тыя формы каляктыўнага наведвання тэатраў, чытка лекцый, дыспуты навакол пытанняў к'но і асобных к'но-фільм ня могуць служыць яшчэ формай задавальнення патрэб моладзі.

За апошні час у шэрагу арганізацый прышчэпіліся конкурсы і спаборніцтвы розных відаў: фізкультурных, вайсковых, вытворчых, шаашна-шахматных і інш., вытворчыя вечары з конкурсамі на хутчэйшае выкананне вытворчага задання, таксама не задавальняюць інтарэсы моладзі. Такія мерапрыемствы праводзімыя летам—экскурсіі, іншыя віды турызму, масавыя экскурсіі рабочай моладзі ў Ленінград і Маскву, праводзімыя клубам „КІМ“ навуковыя лекцыі для рабочае моладзі—гэта таксама не задавальняла патрэб моладзі, хаця зацікаўленасць была вельмі вялікая з боку рабочае моладзі гэтымі відамі і формамі масавых работ.

Практычныя вынікі у галіне беларусізацыі да цяперашняга часу мы можам падвесці наступныя: вывучэнне беларускае мовы пераважнай часткаю кіруючага актыву і камсамольцаў, значны перавод на беларускую мову выхаваўчае і агітацыйнае работы і правядзенне значнае работы ў арганізацыі па растлумачэнню сутнасці і асноў нац. палітыкі партыі. Аднак тэмп беларусізацыі і масавых работ і ўжывання беларускае мовы ў быту далёка недастатковы. У даным выпадку трэба адзначыць існуючую да гэтага часу пасынасьць, нават і на прадпрыемствах з пераважным складам беларусоў, што ў асобных выпадках гэта перарастае ў факты варожых адносін да правядзення беларусізацыі.

У зьвязку з агульнаю пастаноўкаю пытання аб нац. палітыцы мы можам наглядаць поўнае адсутнічанне прац на роднай мове сярод польскае рабочае моладзі на фабрыках і заводах (гута „Кастрычнік“, „Камінтэрн“, „Домбаль“, папяровая ф-ка „Спартак“). Гэта вылівалася ў форму ненармальных зьявішч, якая зьвязана з нацыяпалітычнымі перажыткамі: жаданне рабочых-палякаў арганізаваць сваю польскую калёну на кастрычнікаўскай дэманстрацыі ў Шклове, уплыў ксяндзоў і г. д.

З паказаным вышэй мы маем некаторыя посьпехі сярод яўрэйскае рабочае моладзі. Цяпер мы маем уцягненне яўрэйскае моладзі ў буйную і сярэдняю дзяржаўную прамысловасць, а таксама і ў прамысловасць саматужную. Таксама маем некаторае палепшанне эканамі-

мічнага становішча асноўных груп мястэчковае працоўнае моладзі ў сувязі з агульным гаспадарчым ростам краіны.

Лічыць сьведчаць аб узростаўні процанту яўрэйскае рабочае моладзі ў дзяржаўнай прамысловасьці. Гэта ставіць перад намі пытаньне аб яшчэ большым узмацненьні работы па ўцягненьню яўрэйскае моладзі ў буйную дзяржаўную прамысловасьць (асабліва на чыгунцы, дзе да рэвалюцыі зусім ня было яўрэйскіх рабочых). Адначасова з агульным працэсам арганізацыі яўрэйскага насельніцтва трэба ставіць пытаньне адносна прыцягненьня чэсткі моладзі да земляробства ў самой Беларусі, аддаючы перавагу арганізацыі сельска-гаспадарчых калектываў і калектывізацыі. Трэба пераламаць гэты настрой, які падчас існаваньня сярэд часткі мястэчковае яўрэйскае моладзі аб нежаданьні ісьці працаваць у сельска-гаспадарчыя калектывы і пагул на зямлю.

Як вынік, у вагу іе мы можам лічыць адносіны рабочае моладзі да мерапрыемстваў партыі па нац. палітыцы ў асноўнай сваёй масе сьвядомымі. Але гэта аднак ня выключае наяўнасьці шэрагу адмоўных зьявішч, як. антысэмітызм, пасыўныя адносіны да беларусізацыі, прапушчэньне шавінізму як вялікадзяржаўнага, гэтак і беларускага, што галоўным чынам грунтуецца на непаразуменьнях сутнасьці нацыянальнае палітыкі партыі.

* * *

У жыцьцё ідуць зусім новыя людзі — моладзь, якая яшчэ расьце. Моладзь, якая ня ведае мінулага капіталістычнага жыцьця, яна не знаёма ні з сваявольствам царскага вурдніка, ні з уціскам капіталістычнае фабрыкі, з яе цяжкім 10—12-гадзінным рабочым днём, з яе сыстэмай штрафаў, незнаёма і нават з эпохай грамадзянскае вайны.

Гэтая моладзь, якая ня мае належнага рэвалюцыйнага загартаваньня і часам палітычна няісьменная, можа вельмі лёгка страціць пэрспектыву сацыялістычнага нашага будаўніцтва, падпасьці пад уплыў варожых рабочай класе элемэнтаў, актыўнасьць і паласьць якіх у сувязі з абвастрэньнем класнае барацьбы ўзрасла. Моладзь яшчэ не зауседзі ясна, чотка і правільна разумее сутнасьць нашага шляху да сацыялізму, сваё месца і абавязак удзелу ў гэтым будаўніцтве. Падругое, мы наглядаем з боку пазасобных груп камсамольцаў і актыўных недаацэнку значэньня палітычнае асьветы і тэорыі, што падчас нашкоду палітычнай тэорыі і жыцьця мы займаемся вузкалобым дзяляцтвам у сваёй рабоце.

Вось чаму зараз так востра становіцца пытаньне адносна палітычнага выхаваньня моладзі, камсамольцаў і ў першую чаргу нашага актыву.

Палітадукацыя ў надыходзячым навучальным годзе будзе будавацца на падставе паслядоўнага ажыццяўленьня поўнай дэбраахотнасьці ў выбарах форм палітадукацыі, пры абавязковасьці для кожнага камсамольца сталага вывучэньня рэвалюцыйнай тэорыі. Такое рашэньне вынес апошні пленум ЦК ЛКСМБ. Разнастайнасьць форм палітвучобы дае магчымасьць кожнаму камсамольцу выбраць сабе форму вучобы па „душы“, як кажуць, якая б адпавядала яго палітычнаму і культурнаму ўзроўню.

Пасіляючы работу па задавальненьню інтарэсаў асноўных мас рабочае і сялянскае моладзі разгортваючы разнастайную форму палітвучобы, трэба дабіцца усямернага палепшаньня якасьці працы камсамольскіх палітшкол. Таксама трэба паставіць перад парт. арганізацыяй пытаньне пры памяненьні сеткі нізавой і сярэдняй парт. асьветы, прадугледзіць магчыма больш поўнае ўцягненьне ў партсеску камсамольцаў і ў першую чаргу камсамольскага актыву.

Гэта нам зараз патрэбна, як павебра.

IV

Зразумела, што ва ўмовах надзвычайна складаных абставін, што ва ўсёй працы пры абвастрэньні клясавай барацьбы ў краіне як на эканамічным, так і на ідэалягічным фронце і г. д. у камсамоле маюць месца праяўленьні хваравітых зьявішчы, якія ідуць: сярод рабочай моладзі на недастатковым разуменьні некаторымі камсамольцамі, маладымі рабочымі ўсёе сутнасьці сацыялістычнае нацыяналізацыі вытворчасці. Адгэгуль моманты прыўленьня вузка-цэхавых настройў, хвасцізму, асабліва за апошні час у сувязі з гаспадарчымі цяжкасьцямі. На весцы хваравітых зьявішчы выяўляюцца і ўжо выявіліся ў шэрагу ячэек пакрыўленьнем клясавая лініі імі пры правядзеньні хлебазагатазак і асабліва самаабкладаньня—моманты пасыўнасьці ў рабоце, а таксама выпадкі актыўнага супрацьдзейнічання, нежаданьня падтрымаць лінію партыі. Поўна якія ячэйкі скрывілі лезунг „удзелу ў гаспадарчым будаўніцтве“ і пайшлі па лініі ўмацаваньня ўласных гаспадарак, ня вырашаючы пытаньняў вытворчага каапэраваньня і каляктывізацыі сельскае гаспадаркі. У карэньнях усіх гэтых балючых зьявішчаў ляжыць грунтоўная прычына слабасьці нашае работы па клясавым перавыхаваньні сялянскае моладзі. Мы наглядаем яшчэ нізкі палітычны ўзровень камсамольцаў і напор дробна-буржуазнага асяродзьдзя.

Асноўнае месца ў балючых зьявішчах займае п'янства, хуліганства і шэраг іншых бытавых перакручваньняў, моманты палавое распуснасьці і нетаварыскіх адносін да дзяўчат. З прычыны яшчэ слаба разгорнутае самакрытыкі у шэрагах КСМ і рабочае моладзі, маруднага тэмпу работы па перабудове ўсёе сыстэмы саюзнага кіраўніцтва і дзейнасьці камсамолу на грунце дабрахвотніцтва і творчае ініцыятывы мас камсамольцаў і моладзі—маюць месца факты бюракратычнага закасьцячваньня і адрываўня актыву ад мас камсамольцаў (Віцебск, Глуск, Каралін) і як вынік гэтага паслабленьня ў гэтых арганізацыях дыцыпліны, налічча „мёртвых душ“ і адрыў ад рабочае моладзі. Напрыклад. *У Віцебскай, пралетарскай, у асноўным здаровай, моцнай, большавіцка-вытрыманай камсамольскай арганізацыі мелі рост хваравітых зьявішчы разлажэньня паасобных членаў ЛКСМБ і паасобных актывістаў, вынікам чаго пасьледвала рашэньне Бюро ЦК ЛКСМБ аб зьняцьці з кіраўнічае работы амаль усяго складу Бюро Віцебскага Акруговага Камітэту ЛКСМБ.*

Што-ж мы там мелі? Тут нам прыйдзеца зьвярнуцца да фактычнага мэтар'ялу. Трэба сказаць, што найвялікшае месца сярод хваравітых зьявішчы ў арганізацыі займалі *выпадкі п'янства з хуліганскімі выхадкамі, дэбошам, скандаламі і бойкамі*. Так, з 127 выключаных за апошні час з шэрагаў ЛКСМБ—58,3 проц. прыпадае на выключэньне за п'янства і яго вынікі (дэбош, бойка, хуліганства). П'янства мела месца ў паасобных вытворчых ячэйках, сярод паасобных яе членаў у гарадзкой арганізацыі. П'янкаю заражаны паасобныя члены часткі вясковых ячэек і, галоўным чынам, у районах найбольш эканамічна моцных (Люзна, Высачаны, Бешанковічы, Віцебск). Вось выпадкі.

Па гарадзкой арганізацыі.

У клюбе паўночна-заходняга чыгуначнага вузла камсамалец за тое, што ня пусьцілі яго п'янага ў клюб, выхватае браунінг і з пагрозай страляньня ўваходзіць у клюб, зьбівае некаторых таварышоў. З камсамольцы ў п'яным відзе заходзяць у польскі клюб, разьбіваюць вокны і пачынаюць бойку. На МББ чыг. 2 камсамольцы на глебе рэўнасьці парэзалі адзін аднаго нажамі. На іначайнай ф-цы 2 камсамольцы рас-

пачалі бойку цаглянамі. Яч. П. З. Дарог, камсамалец Радзішчэўскі выключаны за п'янства і хуліганства. У гэтай-жа яч. знаходзім такую пастанову:

„У віду таго, што за т. Крыпкам і раней прыкмячалась недyscyплінаванасць (ненаведванне сходаў, няўплата адлікаў, невыкананне пагрузак, бойка у п'яным відзе у сям'і), цяпер парэзаў жанчыну, — выключыць“.

На ільно-прадзільнай ф-цы „Двина“ камсамалец Сувараў выключаны за п'янства. Пры затрыманні і вобыску знойдзены кісьцень.

На вёсцы.

У Крынкаўскай яч. камсамалец Жэланаў выключаны за п'янства і разлажэнне актыву, а таксама за ўдзел у рабаваннях.

Сіманаўская яч. (Сураж). 3 камсамольцы наладжваюць п'яныя дэбош на вечарыцы.

Пышнякоўская ячэйка (Сураж) Зьмітрок Ялук выключасца, як непапраўны хуліган і п'яніца. Падварыцкая яч. (Сенно) 2 Кісьляковы выключаны за забойства 2 грамадзян. Забойства зрабілі будучы п'янымі.

Па даным канфліктнай камісіі АК ЛКСМБ з гарадзкіх раёнаў міліцыі ў АК паступалі: што тыдзень у сярэднім 7-8 заяў аб затрыманні п'яных камсамольцаў. Маецца факт, калі быўшы сэкратар 2-га (вытворчага) Райкому КСМ т. Мешка быў затрыманы п'яны міліцыяй, цяпер ён зняты з камсамольскае работы і насланы на вытворчасць.

Праяўленне палавое распуснасьці і іншых анты-моральных зьявішч, праяўляюцца хоць і ў нязначнай меры, але і тыя выпадкі сыгналізуюць нам, што неабходна навесці супроць гэтага барацьбу самым рашучым чынам.

Гэтыя факты голькі намі заўважаны, а колькі іх яшчэ нявыкрыта?

Усе гэтыя факты гавораць нам аб тым, што яшчэ поўна някультурнасьці сярод нашае моладзі. Што яшчэ часта здзекуецца з жанчын працаўніц. Што яшчэ шмат у нас мяшчанства ў быту і г. д. і г. д.

Вынікам чаго мы маем такую суму фактаў па Віцебскай арганізацыі? Вынікам чаго ў нас яшчэ ёсць шмат выпадкаў п'янства і як яго рэзультаты — хуліганства, дэбош і г. д. і факты праяўленьня палавое распусты?

Мы ўсё гэта маем толькі таму, што былое кіраўніцтва якое знята з працы у ліпені м-цы, было склад кіруючых работнікаў ня змог свае часова напярэдзіць гэтых зьявішч, бо частка з актыву была сама ў гэтых справах умешана, была, — „падмочана“. Мы ўсё гэта маем у такім памеры таму што самі наасобныя актывістыя падавалі дрэнныя прыклады; што наасобныя актывістыя ў тым ліку і члены АК ЛКСМБ п'янствавалі, рабілі неэтычныя ўчынкі ў быту; што была слабая сувязь вяршка акруговага актыву з рабочаю часткаю саюзу; што была зусім слаба разгорнута ў арганізацыі самакрытыка, як ітог недастатковага правядзеньня унутрысаюзнае дэмакратыі; што была пастаўлена недадавальная ў арганізацыі і культурна-насавае работа, асабліва ў фабрычна-вытворчых ячэйках; што адсутнічалі з боку АК глыбокае вивучэнне гэтых хваравітых зьявішчаў у бок іх зьнішчэння і напярэджання, вынікам чаго зьяўлялася рэагаванне на ўжо адбыўшыя факты. Была недастатковая барацьба з хваравітымі зьявішчамі, мяккасьць з боку камітэту да т. т. з актыву, якія рабілі праступкі ўжо некалькі разоў; было слабае кіраванне камсамольскаю арганізацыяй з боку партыйнай, асабліва ў пытаннях барацьбы з хваравітымі зьявішчамі.

Вось, прыкладам, які вынік мы можам падвесьці з сэнсу так званае Віцебскае „Справы“. Адсюль зразумела, якія паўстаюць задачы перад камсамолам у справе перастройкі ўсяе работы лановаму.

V.

Пэрыяд партыйнага разьвіцьця і сацыялістычнага будаўніцтва пасля 15-га зьезду ЎсеКП праходзіць пад лезунгам самакрытыкі. Ёсьці ўперад, паляпшаць сваю работу, камсамол у далейшым зможа толькі шляхам разгортваньня самакрытыкі ў сваіх шэрагах і крытыкуючы свае недахопы.

Крытыка і самакрытыка ў нашым разуменьні як быццам адно тое самае, але самакрытыкай мы яе называем затым, што рабочая кляса крытыкуе самую сябе, крытыкуе работу, промахі свае дзяржавы, сваё будаўніцтва, свае органы. Мы гэтым кажам, што крытыкаваць свае памылкі, сваё будаўніцтва мы абі каму і ворагам рабочае клясы не дазволім. Зразумела, што самакрытыка ёсьці не сама мэта, а сродак, каб лепш прасоўвацца ўперад. Задачи самакрытыкі зрабіць нас больш моцнымі, зьнішчыць і выкрыць усе нашы недахопы, ускрыць нашага ворага і г. д. „Лезунг самакрытыкі ня ёсьці нешта мімалётнае, хутка праходзячае. Самакрытыка ёсьці важны мэтад, бальшавіцкі мэтад выхаваньня кадраў і рабочае клясы наогул у духу рэвалюцыйнага разьвіцьця“ (Сталін). У справе разгортваньня самакрытыкі, асабліва ў нізох камсамолам яшчэ зроблена мала. Асабліва цяпер пры абнагледзеньні нашага клясавага ворага, на разгортваньне сустрэчнай хвалі самакрытыкі зьнізу намі павінна быць прызначана вялікая ўвага. Бо разгортваньне самакрытыкі ў нашых вытворчых ячэйках садзейнічае ўзмацненьню дысцыпліны, актыўнасьці і ініцыятывы мас, яна дапаможа рабочай моладзі змагацца з недахопамі ў сваіх уласных шэрагах, супроць парушэньня вытворчае дысцыпліны, п'янства, разлажэньня ў быту, прагулаў, нядбайнымі адносінамі да варштатаў і інструманту і г. д.

У вёсцы разгортваньне самакрытыкі дапаможа разьвіць актыўнасьць камсамольскіх ячэек у барацьбе з іскажэньнямі клясавай лініі партыі і саюзу, у барацьбе супроць выпадкаў „смычкі“ камуністаў і камсамольцаў з кулацкімі і інш. варожымі элемэнтамі, у барацьбе з уплывам кулацтва на серадняка і бедняка, у барацьбе з самавольствамі і недахопамі нашага нэзавага апарату.

Разам з ярасным разгортваньнем бальшавіцкае самакрытыкі ў нашых камсамольскіх шэрагах, нам як маладзёжнай арганізацыі рабочае і сялянскае моладзі таксама важным ёсьці, каб моладзі паказваць і станоўчыя бакі жыцьця і нашага сацыялістычнага будаўніцтва; каб паказам толькі адмоўных бакоў не параджаць пэсымызму і упадніцтва, а выходзяць энтузіястаў, бадзёрых сілаю і духам будаўнікоў, разьвіваць веру ў перамогу і г. д. Трэба рабіць гэта, увязваючы выкананьне гэтых задач з станоўчай творчасцю сацыялістычнага будаўніцтва.

*

Творчая работа нашае камуністычнае партыі за апошні час праходзіць ва ўмовах абвастрэньня клясавых супярэчнасьцяў у краіне. Узмацненьне пазыцыі сацыялізму, далейшы рост нашае прамысловасьці паслядоўна-сацыялістычнага тыпу і энэргічнае будаўніцтва савгасаў і калгасаў у вёсцы, узяцьце с.-гасп. на базе яе каапэраваньня—выклікаюць узрастаньне актыўнасьці і нагласьці з боку клясавага ворага. Ён імкнецца працівадзейнічаць усялякаму росту сацыялістычнага сектару народнае гаспадаркі як у горадзе, так асабліва ў вёсцы. Адгэтуль

камсамолу як бліжэйшаму памоцніку нашай партыі цяпер стаіць наперадзе разгарнуць вялізарную работу па згуртаваньню пралетарскіх сіл у краіне, каб энэргічным удзелам ва ўсіх галінах будаўнічае работы садзейнічаць узмацненьню пралетарскае дыктатуры.

Гэнэральная задача нашае партыі—сцьць задачаю узмацненьня тэмпу індустрыялізацыі краіны, пад'ёму і калектывізацыі сельскае гаспадаркі, задача рашучага наступленьня на капіталістычныя элементы краіны. Практычна выконваючы гэтыя задачы, партыя сустрэлася з цэлым шэрагам цяжкасьцяў, што выцякаюць як з адсталасьці ўсяе нашае гаспадаркі, абвастрэньня клясавых супярэчнасьцяў у вёсцы, таксама і з недахопаў нашага кіраўніцтва і плянаваньня. Гэтыя цяжкасьці пры бурным росьце сацыялістычнага сэктару мелі і маюць уплыў на пазасьобныя элементы нашае партыі і камсамолу і выклікаюць у іх хістаньне, настроі і схільнасьці да ўступак нашым клясавым ворагам. Рэшткі былой трацкіскае апазыцыі спрабуюць выкарыстаць гэтыя цяжкасьці і вядуць ужо паяўна контр-рэвалюцыйную работу.

Ідэалёгічна дабіваючы асколкі трацкіскае апазыцыі, трэба лічыць, цяпер галоўнейшаю задачаю ў нашай рабоце барацьбу з праваю, яна апартуністычнаю небясьпекай, якая заключаецца ў змазваньні клясавая барацьбы, у не жадаваньні сварыцца з кулаком, у спробах пераглядзець гэнэральную лінію 15 га зьезду Усесіп(б) на індустрыялізацыю краіны і стрымаць існуючыя тэмпы індустрыялізацыі. Гэтая барацьба з правым ухілам ня можа весьціся без пасьлядоўнага засуджэньня ўсялякіх спроб прымірэнчых адносін да правае небясьпекі з боку пазасьобных членаў партыі і камсамолу.

У камсамольскіх шэрагах гэта правая небясьпека маецца і часам праяўляецца: у выпадках супраціўленьня ці пасыўных адносін да лезунгу партыі аб індустрыялізацыі; у выпадках супраціўленьня і пасыўных адносін да праводзімае партыяй і прафсаюзамі сацыялістычнае рацыяналізацыі прамысловасьці; у бяспрыцыповым дзеляцтве арганізацый і ў адыходу ад актыўнага палітычнага жыцьця; у выпадках пасыўнасьці да праводзімай партыяй работы па арганізацыі беднаты, узмацненьне яе саюзу з серадняком; у выпадках пасыўнасьці, а падчас і выступленьні супроць, у справе правядзеньня настулацельнага руху на капіталістычныя элементы гораду і вёскі, асабліва ў вёсцы на кулака; заява аб тым, што з кулака поўна бяруць, а нічога не даюць; жаль да кулака, які можа перарасьці ў сначваньне і падтрыманьне (што мы падчас бачылі ў моманты правядзеньня надзвычайных мер і самаабкладаньня); у забываньні камсамольцамі задач калектывізацыі і каапэраваньня сельскае гаспадаркі і ў імкненьні да разьвіцьця гаспадаркі выключна на індывідуальнай аснове і г. д. Каротка гаворачы, правая небясьпека ў камсамоле можа праяўляцца ва ўсіх яе рознастайных выглядзах (што ўжо маецца дзе-ні-дзе) на лініі накрывленьня клясавая палітыкі камсамолу. Адсюль вынік.

Мабілізуючы ўвагу камсамольскіх мас і рабочае моладзі на барацьбу з ухіламі ад правідловае Ленінскае партыйнае лініі, мы павінны аднэй з цэнтральных задач на бягучы момант паставіць: узмацненьне удзелу мас моладзі ў гаспадарчым будаўніцтве; барацьбу за моцную вытворчую дысцыпліну, барацьбу з усялякімі хвасьцісцкімі настроямі ў камсамоле, асабліва сярод камсамольскага актыву.

Удзел у грамадзка-гаспадарчым жыцьці, палітычная вучоба і культурная работа ў масах; арганізацыя моладзі навакол КСМ, высоўваньне і кансалідацыя кіруючых пралетарскіх вытрыманых кадраў і г. д. -наогул цвёрдае выконваньне гэнэральнае лініі нашае камуністычнае партыі.

Як працуе Заслаўская райённая партарганізацыя

Цэнтральным Камітэтам было праведзена абсьледваньне Заслаўскае партарганізацыі. Абсьледваньне выкрыла шмат буйных, досыць паважных недахопаў у рабоце арганізацыі. Шмат якія з іх уласьцівыя толькі Заслаўскай, але і іншым нашым райённым арганізацыям. За гэтым азнаямленьне з работаю Заслаўскае партарганізацыі, з памылкамі і недахопамі у яе практыцы, будзе карысна ўсім райённым партарганізацыям у сэнсе змабілізаваньня іхнае увагі на адхіленьні такіх недахопаў у сваёй рабоце.

I

Заслаўскі райён зьяўляецца прыгранічным. А ад прыгранічнага райёну мы патрабуем значна больш у сэнсе дасканаласьці работы ўсяго партыйна-савецкага апарату, больш высокага ўзроўню масавае работы, работы з беднатою і батрацтвам, іначай кажучы, больш трывалае сувязі партарганізацыі з масамі, лепшае пастаноўкі культурна-гаспадарчага абслугоўваньня райёну, яснага правядзеньня нацпалітыкі і г. д. Трэба проста сказаць, што за малым ніводнаму з гэтых запатрабаваньняў стан работы Заслаўскае партарганізацыі не адпавядае. Менавіта па гэтых важнейшых вузлавых задачах і гатунках работы маем у арганізацыі найбольшую колькасьць недахопаў.

Апрача прыгранічнасьці, трэба ўлічыць яшчэ і некаторыя іншыя асаблівасьці райёну. Работа арганізацыі ўскладняецца наліччам у райёне значнае праслойкі антысавецкага актыву, якая складаецца, у першую чаргу, з досыць саліднае кулацкае групы. Досыць сказаць, што ў райёне лічыцца 411 поутрудавых гаспадарак, ад якіх урэзваецца 4.528 дзес. зямлі і пад 800 гаспадарак, што карыстаюцца з наёмнае працы. Акрам таго, у райёне поўна „былых людзей“ — чыноўнікаў, паліцэйскіх і былых „грамадзкіх дзеячоў“, якія аселя тут з прычыны выдобнасьці. Значны % пазбаўленых выбарчых правоў. Да гэтага трэба дабавіць актыўную работу папоў, ксяндза і яўрэйскіх клерыкалаў. Пралетарскае базы ў райёне няма, акром групы батракоў і с.-г. рабочых, што налічваецца пад 400 чалавек (дарослых).

У райёне больш за 1.000 чалавек польскага насяленьня. Значная праслойка беларусаў-каталікоў і 610 чал. яўрэйскага насяленьня.

Па эканоміцы — райён ёсьць выключна сельска-гаспадарчым, прамсловых прадпрыемстваў няма, райён слаба зямляўпарадкаваны (12%), шматполье разьвіта слаба (8,6% ад усяе плошчы).

Усе гэтыя акалічнасьці ўскладняюць работу партарганізацыі. Але гэта зусім ня значыць, што цяжкасьцямі работы можна апраудаць буйнейшыя прахоны ў рабоце. Наадварот, усе пералічаныя асаблівасьці райёну патрабуюць ад арганізацыі максымальнае дасканаласьці ў

парткіраўніцтве, высокага, напруджанага тэмпу работы, найлепшага арганізавання баграцтва і беднаты, стварэння шырокага бядняцка сярэдняцкага актыўу,—каб усе гэтыя цяжкасці перамагчы.

II

Якія дасягненні можна адзначыць у рабоце Заслаўскае арганізацыі? Дасягненняў вельмі мала і дасягненнямі іх можна назваць хіба толькі з вялікім намаганнем. Можна зазначыць на паздараўленне работы с.-г. крэдытнае кааперацыі, колькасны рост малочных арцеляй, узмацненне работы па дабрабыту вескі і каапераванню беднаты.

Але гэтыя дасягненні літаральна патаюць у тэй масе недахопаў і прахонаў, што маюцца ў рабоце арганізацыі.

Возьмем *унутранае становішча арганізацыі*. Арганізацыя колькасна невялікая—90 чалавек (61 чл. і 29 канд.), 30 чал. іх знаходзяцца ў месцачковым (районным) цэнтры. З усяго складу арганізацыі толькі 17 чал. заняты выключна па сельскай гаспадарцы. Гэта абцяжарвае усталяванне патрэбнае сувязі арганізацыі з сялянскаю масаю. Палітычны ўзровень партыйцаў слабы.

Але гэта ў значнай меры кампенсуецца наліччам у раёне моцнае партарганізацыі пагранатраду (157 ч.), якая налічвае ў сваім складзе ня мала добра падрыхтаваных, вытрыманых партыйцаў. Значыць, ад Заслаўскае арганізацыі можна патрабаваць добрае пастаноўкі ўнутрыпартыйнае работы. На справе гэтага няма. Самакрытыка разгорнута вельмі слаба, лезунг самакрытыкі яшчэ ня ўзяў досыць практычнага праламлення ў рабоце. Ячэйкі абмежаваліся разглядам адозвы ЦК, але нічога ня была ўжыта для канкрэтызацыі дырэктыу ЦК. Есць накуль што гутаркі пра самакрытыку, але няма яшчэ самакрытыкі ў паўсядзённай практычнай рабоце. Есць няправільнае вытлумачэнне лезунгу самакрытыкі. У выніку і цяпер яшчэ наглядаецца ў паасобных партыйцаў боязкасць выступаць. Кажуць адзі і аднаму: „Маўчы, лепш будзе, а то ня туды пападзеш“. Адзін раённы работнік гэтак ахарактарызаваў разгортванне самакрытыкі ў арганізацыі: „Пра самакрытыку ў нас усё гаворыць сакратар РК, ён пачынае, ён аднаўляе пытанне, ён сканчае... а усе такі боязна выступаць, боязна, што цябе „абрэжуць“ есцьць...“

Як вынік слабога развіцця самакрытыкі, у арганізацыі (галоўным чынам сярод камуністаў, што жывуць у мястэчку) развіты плёткі, гутаркі за вуглом і г. д. Баба ў значнай ступені адбіваецца на рабоце і перашкаджае згуртаванасці арганізацыі. Актыўнасць у арганізацыі заслабая. Буйнейшым недахопам у рабоце ёсць *адсутнасць патрэбнае згуртаванасці партактыўу навокал РК*. Райком недаацаніў важнасці гэтае работы і ня сумеў згуртаваць актыў на практычнай рабоце. Райённыя работнікі так расцэньвалі становішча па гэтым пытанні:

„У нас няма такое пастаноўкі пытання, каб згуртаваць, звязаць партыйную масу. Усё гэта робіцца ў парадку кампаній, зьбіраюць у РК, накачаюць і пайшлі...“

„Не практыкуецца падсумаванне вопыту кампаній, якія праводзяцца“...

„Ня было такое нарады, дзе можна было-б падзяліцца сваімі нагляданнямі і сумненнямі“.

„У нас ці сухая афіцыйнасць, ці -шушуканьне і плёткі, а РК не падумаў пра формы работы з актывам“.

Ня было згуртаванасці нават у верхавіне бюро РК.

Зьвяртае на сябе ўвагу вялікая колькасць хвараватых з'явішчаў сярод членаў арганізацыі: за год падпала пад партузысканьні 25 чал. Тым часам выхаваўчая работа ў арганізацыі пастаўлена дрэнна. РК веў змаганьне з хваравітымі з'явішчамі выключна праз меры партузысканьняў, ня прызначыўшы ўвагі пастаноўцы выхаваўчае работы.

Рост партарганізацыі. Пытаньне аб росьце арганізацыі, яго рэгуляваньні, аб мэтадах узмацненьня вярбоўкі ў партыю батракоў і беднаты на паседжаньнях РК на працягу году ня разу ня ставілася і не прапрацоўвалася. Таксама і ў ячэйках. Плянамернае работы па вярбоўцы ў партыю ў ячэйках не вядзецца. У шэрагу ячэек існуе погляд, што ўцягваць у партыю няма каго. У райкоме таксама ня было досыць яснае пастаноўкі ў пытаньні росту арганізацыі. Работнікі РК заяўляюць: „асабліва спадзявацца на прыцек нельга—блізкасьць граніцы прыводзіць да таго, што сярод актывістаў ёсьць боязкасьць уступаць у партыю“. Тым часам база для росту арганізацыі маецца: у райёне лічыцца пад 300 дарослых батракоў, 267 членаў саюзу Рабземлес у савгасах, 268 камсамольцаў, ня кажучы ўжо пра бядняцкі актыў. Рост-жа арганізацыі недастатковы: прынята за год 20 чалавек, з іх 1 батрак, 5 с.-г. рабочых, 12 бяднякоў, 1 серадняк, 1 служачы.

Работа парт'ячэек. У раёне 7 сельскіх і 1 местачковая ячэйка, пры чым тыпова вясковае зьяўляецца толькі адна, а рэшта мяшаная (саўгасы, дзеткалені, чыгунка). Падае на вока вельмі нязначны лік сялян ад плуга, пры чым гэтая група вясковых камуністаў ёсьць палітычна найбольш адсталаю і, як правіла, найменш актыўнаю. Гэта абцяжарвае ўстанаўленьне арганічнае сувязі вясковых ячэек з сялянствам. Усё-ж неамаль усе ячэйкі маюць у сваім складзе досыць моцнае, кіраўнічае ядро з 2—3 старых партыйцаў, якія маюць вопыт грамадзка-палітычнае работы. Пры ўмове наладжанага практычнага кіраваньня ад РК, пры правільным складаньні сыстэмы работы, ячэйкі здолелі-б прарабіць вялікую работу па кіраваньню вёскаю. Тым часам *такое сыстэматычнасьці няма ў рабоце ячэек.* Наперш, галоўны цяжар яе кладзецца на актыўнае ядро ячэйкі (3—5 чал.), рэшта-ж партыйцаў у паўсядзённую практычную работу ўцягнуты слаба. Нават унутры бюро ячэек няма сталага разьмеркаваньня: ня вылучаны, напрыклад, апоргі, амаль уся работа кладзецца на сэкратароў ячэек. Але самым асноўным недахопам у зьмесьце работы ячэек ёсьць адсутнасьць мэтавае, канкрэтнае ўстаноўкі, работа цягнецца ад кампаніі да кампаніі. Ячэйкі распыляюць сваю ўвагу і сілы на поўна задач, ня выконваючы як сьлед ніводнае. У выніку арганізуючае ўздзейнічаньне ячэек на культурна-гаспадарчае жыцьцё вёскі адчуваецца слаба.

Дасюль яшчэ парт'ячэйкі ня сумелі перастроіць, прыстасаваць сваю работу да практычнага ажыцьцяўленьня дырэктыў XV і XI парт'язьездаў па рабоце ў вёсцы. Практычнае праламленьне гэтых дырэктыў у рабоце ячэек чуецца вельмі слаба. Ячэйкі абмежаваліся прапрацоўкаю рашэньняў XV зьезду ў гуртках і палітшколах. *Ніводня ячэйка не прапрацавала пытаньня аб практычным ажыцьцяўленьні гэтых рашэньняў прыстасоўна да ўмоў свайго раёну.*

Пытаньні каляктывізацыі, вытворчага каапэраваньня, работы з беднатою і батрацтвам, масавае работы саветаў, работы з беспартыйным актывам вельмі слаба адбіты ў практычнай рабоце ячэек.

Калі ў ячэйках і ставяцца практычныя пытаньні палітычнага і культурна-гаспадарчага жыцьця свайго раёну, дык у большасьці выпадкаў ячэйкі ня ўмеюць улавіць самага галоўнага і намеціць канкрэтныя

мерапрыемствы па палепшанню пэўнае галіны работы. Гэтак, Стара-сельская ячэйка, па дакладзе крэдытнага таварыства, не ўважаючы на выяўленыя выпадкі няправільнае выдачы пазычак і іншыя недахопы, выносіць гэткую пастанову: „Зьвярнуць увагу, каб прыказчык прыходзіў у лаўку сваечасова, каб рахункавод зьяўляўся на работу акуратна, зжыць закупку вяпрукоў у мясцовага насяленьня“. У раёне гэтае ячэйкі маецца некалькі малочных арцеляў, якія адырываюць вялізарную ролю ў гаспадарчым жыцці раёну. Самі члены ячэйкі гэтак характарызуюць становішча справы ў малочных арцелях: „арцелі ня хочуць прымаць беднякоў, трымаюць сябе аўтаномна і не жадаюць нікому даваць справаздачы. Заможныя члены арцелі бяруць напавяр машыны, атрымліваюць шмат канцэнтраваных кармоў, паляпшаюць сваю гаспадарку, а бедната застаецца у тупіку. Думка беднаты, што гэтыя арцелі ёсць арганізацыямі спекулянтаў для адурачвання беднаты“. І гэтая характарыстыка ў асноўным правільная.

Тым часам, ячэйка ня сумела зрабіць нічога для ўзмацнення ўплыву ў арцелях, а па дакладзе аб малочных арцелях вынесла пастанову, якая нічога ня кажа: „адзначыць, што у арцелях мала беднаты, неабходна больш кіравання арцелямі ад сельсаветаў“. Ячэйка слухала даклад пра рэвізію Сп. Тав. Выяўлена была нястача 132 р., раздадзена напавяр на 305 р., пры чым напавяр выдавалася заможнікам, а ня пайшчыкам. А ячэйка выносіць наступнае рашэнне: „склікаць пасяджэнне лавачнае камісіі, паставіць пытаньне аб пераабсталяванні крамы, зьліквідаваць запазычанасьць і ўжыць меры ад пацукоў“.

Сёмкава-Гарадзецкая ячэйка паставіла на партдні пытаньне: „Аб гаспадарчай рабоце ячэйкі“. Пытаньне ня было як сьлед падрыхтавана і ў выніку вынесена рашэнне: „прапрацаваць пытаньне аб арганізацыі таварыстваў і малочных арцеляў“, але на справе ячэйка да гэтага пытаньня больш не вярчалася. Гэтая-ж самая ячэйка спрабавала зарганізаваць с.-г. арцель, але нічога не дамаглася.

Праўда, па некаторых пытаньнях ячэйкі выносяць спраўныя, практычныя рашэньні, але праверка выканання гэтых рашэньняў не наладжана, дзякуючы чаму шмат якія з іх застаюцца без выканання.

Работа сярод беднаты пастаўлена ў ячэйках слаба; немаль ніякае работы не вядзецца сярод батрацтва; ні ў ваднэй ячэйцы нічога ня робіцца з беспартыйным актывам.

Вельмі слаба праломлены ў рабоце ячэек мэтады самакрытыкі.

У час абсьледваньня былі выяўлены сярод паасобных членаў ячэек настроі, якія адбіваюць правы ўхіл, недаацэнка клясавых супярэчнасьцяў у вёсцы і значэньне работы з беднатаю. У некаторых партыйцаў гэткія, да прыкладу, адносіны да работы з беднатаю: „зьбіраць сходы беднаты—справа цяжкая, сёрадняка дражніць наша работа з беднатаю і ён дэманстратыўна зрывае ўсе нашы мерапрыемствы“. Адгэтуль—боязкасьць праводзіць сходы беднаты. Вядома на справе дык не сёрадняк пратэстуе супроць сходаў беднаты, а кулак, заможнік. Іншыя таварышы разважаюць гэтак, што быццам кулакоў у нашым сельсавеце няма немаль. У выніку і атрымліваецца тое, што работа з беднатаю ў раёне надзвычайна слабая. З другога боку выявіліся настроі зьбянтэжанасьці перад цяжкасьцямі перажываемага пэрыяду, паніка перад гэтымі цяжкасьцямі. Заміж таго, каб узмацняць работу, прыстасоўваць яе да задач моманту, некаторыя партыйцы спаўзаюць на шлях прыстасаваньня камбедаўскіх мэтадаў работы, на шлях „раскулачваньня“. Адзін сэкратар ячэйкі заявіў: „трэба ўвесці продналог і добра прыціснуць кулацтва, іначай з імі нічога не паробіш“.

III

Арганізацыя за апошні год мае некаторыя дасягненні ў *гаспадарчым жыцці раёну*, пра якія гаварылася вышэй: аздарауленне с.-г. крэдытнае каапэрацыі, рост малочных арцеляў і ўзмацненне ўцягвання беднаты ў малочную каапэрацыю, некаторы рост першапачатковых вытворчых аб'яднанняў, палепшанне работы па дабрабыту раёну (асабліва на сродкі па самаабкладанню). Але ўсё-ж кіраўніцтва райкома гаспадарчым будаўніцтвам мае буйныя недахопы.

Ні на пасяджэнні РК, ні на партсходах ня было пастаўлена пытанне аб практычных мерапрыемствах па правядзенні ў жыццё рашэнняў 15 партз'езду, прыстасоўна да ўмоў сельскае гаспадаркі раёну і аб мерапрыемствах, патрэбных для ўзмацнення сацыялістычнага сэктару: не прапрацоўвалася пытанне аб калектывізацыі весы, аб развіцці першапачатковых аб'яднанняў. Таму ў кіраўніцтва гаспадарчым будаўніцтвам ня было пэўнае плянавае ўстаноўкі.

Раённыя арганізацыі ня маюць прадуманых плянавых наметаў, меркаванняў па гаспадарчым будаўніцтве ў раёне. Паасобныя мерапрыемствы па развіцці сельскае гаспадаркі (земляўпарадкаванне, с.-г. крэдыт, развіццё вытворчых аб'яднанняў, машынаснабжэнне і аградапамога) ня увязаны ў адну суцэльную праграму. Усе кіраўніцтва сельскаю гаспадаркаю раёну грунтуецца на агульным уяўленні, што сельская гаспадарка раёну павінна развівацца па лініі малочна-жывёлагадучае гаспадаркі. У сувязі з гэтым кіраўніцтва гаспадарчым жыццём мае ня досыць глыбокі і канкрэтны характар.

Ня была як сьлед загострана увага на задачы *калектывізацыі сельскае гаспадаркі*. У гэтым адносіне раён далёка астаецца. За апошні год арганізавана усяго толькі адно таварыства па сумеснай апрацоўцы зямлі і то — карлікавае (5 двароў). Цельга прызнаць за дэстатковы і рост першапачатковых вытворчых аб'яднанняў. У 1928 годзе арганізаваны: 3 малочных арцелі, мэліаратыўнае і 1 машыннае таварыствы. Калгасаў жа ў раёне налічваецца усяго 2 і сельска-гаспадарчая арцель і 1 таварыства.

У адносіне *каапэравання* райком дамогся аздараулення с.-г. крэдытнага таварыства, выжыўшы патраты, бесгаспадарчасыць і дэфіцытнасьць. Але процант каапэравання па лініі с.-г. крэдытнае каапэрацыі нізкі — 30% усіх двароў. Горш справа з снажывецкаю каапэрацыяю. Пачаткі, не падобраны склад работнікаў каапэрацыі, работнікі Заслаўскага Сп. Тав. пераменьваюцца праз кожныя тры месяцы. Падругое, у снаж. каапэрацыі на працягу шэрагу гадоў цягнецца непарыўная палоса патратаў: за 2 гады агульная сума іх дасягае 10 000 руб., што дыскрэдытуе каапэрацыю па вачох насельніцтва і падрывае яе грашовы стан. Протант каапэраванняў сялянскіх двароў яшчэ недастатковы — 69. Сярэдні аплатаваны пай — 5 р. 20 к. Сялянскіх укладанняў няма. Каапэраванне наогул ішло самаходам. Прырост ішоў, галоўным чынам, за кошт фонду каапэравання беднаты. Немаль поўнасьцю адсутнічае арганізацыйная і масавая работа: ня было работы з упаўнаважанымі і крамкамісіямі. Дасюль дрэнна была пастаўлена работа рэвізійных камісій, культурная работа не вялася: каапэрацыйныя гурткі і куткі не працуюць.

Вялікую ролю ў раёне адыгрывае *малочная каапэрацыя*. У раёне 8 малочных арцеляў і аб'яднаюць яны 1 382 пайшчыкаў (22% усіх сялянскіх двароў). Дасюль рост малочных арцеляў ішоў стыхійна. Старыя арцелі, арганізаваныя ў 1925–26 г., былі кулацкімі арцелямі. На працягу апошняга году за кошт фонду каапэравання беднаты, у

склад арцеляй уцягнута 341 бядняцкія гаспадаркі. Але ўсё-ж і цяпер уплыў у арцелях належыць у асноўным заможнай праслойцы, бо капэраваньне беднаты носіць пакуль што фармальны характар: маючы адну або-якую карову, бядняк ня можа здаваць малака, а тым самым і атрымліваць канцэнтраваных кармоў, і не карыстаецца ніякімі перавагамі.

Работа па унятрэньню шматпольля разгорнута яшчэ заслаба. Шматполье ўведзена на плошчы 3,085 гэкт., што складае 8,6% ад усяе выданае плошчы і 12,7% ад усяе зямляўпарадкаванае.

Ня было прызначана патрэбнае ўвагі кантролю па правядзеньні у жыццё закону аб працоўнай арэндзе зямлі. У выніку—поўна выпадкаў падпольнае незаконнае арэнды і кабальных зьдзелак.

IV

У галіне ажыўленьня работы масавых арганізацый адзначыць прыкметных дасягненьняў няма.

Сельсаветы. Нездавальняюча пастаўлена кіраваньне сельсаветамі ад РВК. За 10 месяцаў РВК заслухаў даклады 5 сельсаветаў з 12, прычым 3 заслуханы без папярэдняга абсьледваньня, а 2 абсьледваны: адзін—сэкратаром РВК, а другі дзелаводам (?!). Нарад старшынь і і сэкратароў сельсаветаў ня было. Пытаньне аб ажыўленьні работы камісій пры сельсаветах не абгаварвалася. У выніку масавая работа сельсаветаў не разгорнута. Камісіі ў большасьці не працуюць, кіраўніцтва над імі няма. Сельсаветы мала займаюцца гаспадарчымі і культурнымі пытаньнямі: Заслаўскі сельсавет за паўгода разглядзеў 3 гасп. і 1 культ. пытаньні, Слабодзкі—2 гасп. і 1 культурнае.

З прычыны слабога жывога кіраваньня сельсаветамі, у іхнай рабоце праяўляецца моманты выкрыўленьня клясавых ліній і зложываньня. Праверка работы Гатовінскага сельсавету выявіла шэраг зложываньняў і наяўнае перакручваньне клясавых ліній; схаваньне аб'ектаў апаткаваньня старшынёй сельсавету і некаторымі членамі, фіктыўны разьдзел маемасьці старшыні с савету са сваім бацькам (каб менш плаціць с.-г. падатку), разьдача лесу сваяком, абарона ітарэсаў заможнікаў супроць беднякоў (у зямельных пытаньнях).

Палітычная работа сярод беднаты слабая. Па раёне „лічыцца“ 8 груп беднаты, фактычна-ж працавала толькі тры ды то вельмі слаба. Напрыклад, у Новадворскай ячэйцы не арганізавана ніводнае групы. Недастаткова таксама работа па лініі правядзеньня сходаў беднаты. Семкава-Гарадзецкая ячэйка за 7 месяцаў правяла 2 сходы беднаты, Новадворская за гэты самы пэрыяд -4 сходы. Нават пры правядзеньні самаабкладаньня работа з беднатаю праводзілася ня досыць энэргічна і рапуча. У шэрагу выпадкаў сходы па самаабкладаньню зрываўся гому, што ня было праведзена работы з беднатаю. Сярод некаторых членаў ячэйкі і наваг раённых работнікаў, ёсьць *боязкасыць весыці работу з беднатаю*, тлумачачы гэта тым, што „серадняк выяўляе незадавальненьне калі празодзца сход беднаты і дэманстратыўна зрывае мерапрыемствы, якія высоўвае бедната“. Значная дзель віны за слабую работу ячэек з беднатаю прыпадае на РК, які ня даў досыць яснае ўстаноўкі у гэтым пытаньні. Характэрнай ёсьць пастанова РК па дакладзе аб правядзеньні самаабкладаньня: „сходы беднаты праводзіць у тых выпадках, дзе гэтае пытаньне ставіцца вельмі гостра“ (гэтая пастанова потым была ў працэсе кампаніі папраўлена). Па пытаньню аб рабоце груп беднаты РК выносіць гэткую пастанову: „усім ячэйкам прыступіць да арганізацыі груп беднаты“.

Работа сярод батрацтва. У райёне маецца досыць вялікая колькасць батракоў і с.-г. рабочых. Райком рабземлеса абслугоўвае пад 1.500 чал. Батракоў і пастухоў маецца пад 1.000 чал., з іх ахоплена прац. дагаворамі 720 чал. Пытанні работы сярод батракоў знайшлі вельмі слабое адбіццё ў рабоце ўсяе партарганізацыі. Зварок гэтае пытанне ў РК у працягу году ня ставілася. У сельчэйках работа таксама немаль не вядзецца.

У выніку мы маем такое становішча: ва ўсёй партарганізацыі лічыцца ўсяго 2 батракі, за год прыняты у партыю 1; у камсамольскай арганізацыі на 11 1928 г. было 12 батракоў; ва ўсіх сельсаветах членамі лічацца 2 батракі, пайшчыкамі ў каапэрацыі 35 батракоў.

Дрэнна ідзе эканамічная работа сярод батрацтва на сельскіх сходах, на паседжаннях сельсавета пытанні аб працоўным законадаўстве ня ставіліся, хаты-чытальні не вядуць работы па растлумачэнню насцяленню працоўнага законадаўства, у большасці сельсаветаў няма рэгістрацыі дагавораў. Ніякае праверкі выканання дагавораў сельсаветы не вядуць, няма вучоту батракоў, фактычнае абмежаванне рабочага дня батракоў у кулацкіх гаспадарках не праводзіцца: працуюць ад цямна да цямна.

Работа з беспартыйным актывам. Плянамернае работы з беспартыйным актывам ні ў воднай ячэйцы няма. Няма вучоту блізкіх да партыі беспартыйных актывістаў. Формы і метады работы з беспартыйным актывам няясныя ячэйкам. У арганізацыі адчуваецца недаацэнка значэння гэтае работы. Спецыяльных нарад беспартыйнага актыву не праводзілася.

Добрахвотныя таварыствы. Ня дрэнна адносна разгорнута работа Т.П.Н. Энэргічна працуе райенная арганізацыя Т.П.Н., ёсць практычныя дасягненні ў ліквідацыі няшчыменнасці. Дрэнна працуе МОПР, Асоавіяхім і „Чырвоны Крыж“. Параскідаліся ячэйкі МОПР у мястэчку Заслаўль і Старым Сяле. Шэраг ячэек лічыцца на паперы, арганізацыйнае і выхаваўчае работы не вядзецца.

Работа па ваенізацыі. Не ўважаючы на магчымасці шырокага выкарыстання работнікаў з пагранатраду, вядзецца слаба і ня нясе масавага характару. У летні перыяд, галоўным чынам у тыдзень абароны, была зроблена значная работа: некалькі мітынгаў, дакладаў, скарбоначны збор у фонд масавае работы Асо-Авіяхіму, стралковыя спаборніцтвы членаў таварыства (30 удзельнікаў), тактычныя заняткі 2 ячэек КСМ, аднадзёвыя манёўры членаў КСМ і Асо-Авіяхіму. Вялікавайсковыя заняткі з партыйцамі. Але сыстэматычная работа па ваенізацыі не напраўлена. Дрэнна працуе арганізацыя Асо-Авіяхім. У райёне 25 ячэек АСО з 650 членаў. Большасць ячэек лічацца толькі на паперы і ніякае работы не вядуць, а частка зусім параскідалася. Толькі некалькі ячэек пры пагранзастанавіх працягваюць якую-кольвек работу, у райёне няма ніякага вучоту работы Асо-Авіяхіму.

Маецца 6 ячэек „Чырвонага Крыжу“ з 350 членамі. Райком „Чырв. Крыжу“ не працуе. Членскія ўзносы здала толькі адна ячэйка. Па сутнасці работа „Чырвонага Крыжу“ зусім не разгорнута.

У галіне культурнага будаўніцтва ў райёне можна адзначыць некаторыя дасягненні. Сетка школ досыць густая і ахоп дзяцей дасягае больш за 70%. Але тут-жа трэба сказаць, што з школьнымі будынкамі ў райёне вельмі ня добра, шмат якія школы працуюць у наёмных памяшканнях, няпрыгодных да заняткаў. Дрэнна падабраны склад настаяўніцтва. Ёсць дасягненні ў прасоўванні газэты ў масу: у райёне выпісваецца 1 газэта на 4 двары. Нездавальняюча пастаўлена работа хат-чытальні і бібліятэка. Райённая бібліятэка зусім не адпавядае сваёй

назове. Некаторыя хаты-чытальні не працуюць па некалькі месяцаў з прычыны адсутнічання хатніка.

Вялікім прахонам у рабоце арганізацыі ёсць слабасць *нацыянальнае работы*: па беларусізацыі райён далёка астаецца, слаба пастаўлена работа сярод польскага і яўрэйскага насялення.

Узаемаадносіны пагранатраду з насяленьнем і грамадзянскімі арганізацыямі. Узаемаадносіны райкому з партарганізацыяй пагранатраду нармальныя. У склад райкому ўваходзяць 5 палітработнікаў атраду, з іх 2 у бюро РК, і бяруць актыўны ўдзел у рабоце РК. Але сувязь райённае партарганізацыі з партарганізацыяю пагранатраду носіць некалькі вузкі характар, ахопліваючы вяршкі. Уся маса партыйцаў пагранатраду яшчэ заслаба звязана з грамадзянскаю арганізацыяю і мала ўцягваецца райкомам у работу. У рабоце сярод насялення скарыстоўваецца райкомам вузкае кола работнікаў пагранатраду.

Узаемаадносіны пагранічасьцей з насяленьнем у агуле добрыя.

Пагранічнікі вядуць работу сярод насялення ў 12 весках. Работа, галоўным чынам, выражаецца ў папулярызацыі важнейшых падзей і мерапрыемстваў Савецкае ўлады, а часткова і ў дапамозе мяйсцовым арганізацыям (сельсаветы, партыйныя і камсамольскія ячэйкі). Галоўным недахопам ёсць культурніцкі ўхіл у рабоце, адсутнасць работы па выяўленьню і арганізаванню ініцыятывы самога сялянства у пытаньнях культурна-гаспадарчага будаўніцтва.

У агуле, райком яшчэ ня досыць поўна выкарыстоўвае сілы партарганізацыі атраду для ўзмацнення работы ў вёсцы.

V

У чым-жа асноўныя прычыны слабасці работы арганізацыі? У сваёй пастанове па дакладзе Заслаўскага РК, сакрагарыят ЦК КП(б)Б гаворыць, што „акром слабога падбору работнікаў і заслабое практычнае дапамогі раёну ад акруговых арганізацыі, адной з *асноўных* прычын слабое работы арганізацыі зьяўляецца налічча буйных недахопаў у *сыстэме* работы РК і ячэек; акром недастатковае згуртаванасць партыйнага актыву, ня было прызначана патрэбнае ўвагі задачы стварэння навакол ячэек беспартыйнага актыву, маецца недаацэнка значэння работы з беспартыйным актывам, у рабоце маецца раскіданасць, распыленне ўвагі на мноства задач, у ячэйках няма сталага разьмеркаваньня абавязкаў сярод партыйцаў, ня уведзены інстытут сельпарторгаў, няма сыстэмы правэркі выканання рашэньняў“. Гэты пункт рэзалюцыі ЦК з вычарпальнаю паўнатаю і яснасьцю выкрывае прычыны слабасці ў рабоце арганізацыі.

Праўда і тое, што ў сыстэме работы акруговых арганізацый абслугоўваньне прыгранічнага райёну ня было вылучана, як асабліва важная задача. У працягу паўтара гадоў райённая партарганізацыя ня была абсьледавана. У адносіне культурна-гаспадарчага абслугоўваньня—такое самае становішча. Праўда і тое, што акругомам ня было прызначана патрэбнае ўвагі ўзмацненьню райёну работнікамі. Падбор работнікаў райённага апарату слабы. Наглядаецца вялікая пльывучасьць работніцкага складу.

Але ўсё-ж *карэнны і слабасць работы арганізацыі* ня ў гэтым. Першаю, галоўнейшаю прычынаю ёсць адсутнасць згуртаванасці ў рабоце партактыву. Райком недаацаніў надзвычайнае важнасці гэтае задачы. А пры адсутнасці згуртаванасці партактыву нельга забяспечыць высокі тэмп работы. Другою каранною і рашаючаю прычы-

наю буйных недахопаў у рабоце есьць слабасьць масавае работы і немаль поўная адсутнасьць работы з беспартыйным актывам. Райком даў буйнейшую памылку, не паставіўшы гэтае задачы ў аснове ўсяе работы, не змабілізаваўшы ўвагі ячэек на гэтай задачы. І у выніку работы з беспартыйным актывам па сутнасьці ў арганізацыі няма. Ячэйкі недаацэньваюць важнасьці гэтае работы, не разумеюць форм і мэтадаў яе з б.п. актывам, ня маюць вучоту актывістаў, ня знаюць іх. Характэрным зьяўляецца заява членаў Старасельскае ячэйкі: „У нас быў актыў, але ён сьпіўся (?)“.

У ячэйках наглядаецца тэндэнцыя усю работу праводзіць толькі сіламі партыйцаў. Гэтае неразумьне значэньня работы з беспартыйным актывам знайшло свае вырашэньне і ў адсутнасьці усякае работы на высоўваньню актывістаў багракоў і беднякоў на грамадскую работу. Ува ўсім райсінным апаратае няма ніводнага беспартыйнага селяніна.

Цяпер, калі ўлічыць, што работа масавых арганізацый вядзецца слаба, беспартыйны актыў ня згрупаваны, з ім ніякае работы не вядзецца, што бедната дрэнна арганізавана, дык стане зразумела чаму так нязначны вынікі работы за год у райпартарганізацыі. Без ані рышча на шырокі пласт беспартыйнага батрацкага і бедняцка-серадняцкага актыву поўна якія мерапрыемствы партарганізацыі не маглі быць праведзены ў жыцьцё, яны няўнікіёна зрываліся.

І трэцяю прычынаю недахопаў у рабоце есьць нясталасьць сыстэмы работы РК і ячэек: раскіданасьць, арганізацыйная няпэўнасьць і г. д. Райком ня сумеў з мноства задач вылучыць і паставіць у цэнтры увагі самыя галоўныя, з тым, каб навакол іх згуртаваць актывнасьць арганізацыі. Кідаецца у вочы распыленасьць, раскіданасьць у рабоце. У ячэйках таксама няма мэтавае канкрэтнае ўстаноўкі у рабоце. Работа йдзе „ад кампаніі да кампаніі“. Заміж таго, каб канцэнтравалі галоўную увагу на 2—3 важнейшых задачах, ячэйкі распыляюць свае невялікія сілы на мноства задач, ня выконваючы як сьлед ніводнае. Зусім немаль адсутнічае вучот работы, важнейшыя гаспадарчыя і палітычныя кампаніі дрэнна або зусім не падсумоўваюцца, вопыт работы не абатэльецца. Не паладжана праверка выкананьня рашэньняў. У райсінных арганізацыях поўна сілы і часу траіцца на паседжаньні, поўна якія з іх непатрэбны і толькі адцягваюць работнікаў ад жывое справы.

У выніку няправільнага пабудаваньня работы у арганізацыі такое становішча, што партыйны выносяць вялікую нагрузку, арганізацыя працуе шмат, траіцца шмат сілы і энэргіі, а рэзультаты падзвычайна нязначныя, работа ў значнай долі працякае „напуста“.

Вось чаму ЦК у сваёй рэзалюцыі па дакладзе Заслаўскае арганізацыі апроч указаньня на зжываньне паказаных у сыстэме работы недахопаў, прапанавалі:

„У грунті усяе работы паставіць задачу ажыўленьня масавае работы саветаў, каапэрацыі і г. д., гадууючы на практычнай рабоце масавых арганізацый беспартыйны батрацка-бедняцкі і сярэдняцкі актыву, шырэй і больш рашуча прыцягваючы яго да правядзеньня мерапрыемстваў, якія намячаюцца партарганізацыяй“.

М. Зярніцкі

Рэагаваньне на крытыку ў друку і ў насьцен-газэтах

У вядомай адозьве ЦК УсеКП(б) аб самакрытыцы, як і шэрагу іншых дырэктыў кіруючых парт. органаў, асабліва падкрэсьліваецца тая думка, што неабходна максымальная забясьпечыць *на справе* як мага больш хуткае правядзеньне ў жыццё практычных прапановаў рабочых. Рабочыя масы павінны ўпэўніцца, што да іх прапановаў, да іх крытыкі уважліва прыслухоўваюцца, што іх крытыка дапамагае нашаму сацыялістычнаму будаўніцтву. З гэтага пункту погляду становіцца зразумелым, чаму гэтак важна барацьба за правільнае і сваечасовае рэагаваньне на рабселькороўскія заметкі, за тое, каб гэтыя заметкі білі ня „ў халастую“, а давалі сваё дзейнічаньне.

Барацьба за дзейнічаньне рабселькороўскіх заметак тым больш важна яшчэ і таму, што яна садзейнічае разгортваньню самакрытыкі зьнізу, а гэта-ж, як вядома, задача далёка яшчэ ня вырашаная нашымі парт. арганізацыямі.

Адсюль зусім зразумела, чаму органы ЦКК - РСІ зрабілі прадметам спецыяльнага вывучэньня і правэркі пытаньне аб тым, як рэагуюць у нашых органах і ўстановах на заметкі ў друку і насьценгазэтах.

У мінулым паўгодзьдзі органамі ЦКК—ІІК РСІ Бел. сумесна з рэдакцыямі паасобных газэт была прароблена по шэрагу прадпрыемстваў і ўстаноў (да 30-ці) у Менску, Гомелі і Баўруйску правэрка, як рэагуюць на газэтныя заметкі. Правэрка закранула таксама работу рэдакцый газэт, кантрольных органаў і пракуратуры.

Што-ж высьветліла правэрка?

Асноўны вынік—гэта тое, што, не ўважаючы на шэраг кіруючых дырэктыў партыі і кантрольных органаў пра абавязковае рэагаваньне на заметкі і на некаторае палепшаньне у гэтым напрамку з апошняе паўгодзьдзе (у зьвязку з разгортваньнем самакрытыкі), *справа гэта ў огуле накуль што пастаўлена нездавальняюча.*

Дзейственасьці самакрытыцы ў друку яшчэ да гэтага часу перашкаджае бюракратычнае супраціўленьне дзяржапарату і няўважлівыя адносіны да запатрабаваньняў мас з боку паасобных праф. і парт. органаў, ячэк, што знаходзіць адбітак у такіх праявах бюракратычных адносін да самакрытыкі ў друку, як-та: цяганіна і надзвычайная працягласьць расьсьледваньняў заметак, нездавальняючая якасьць адказаў—замест абгрунтаваных адказаў і водгукаў на заметкі у шматлікіх выпадках наглядаюцца фармальныя бюракратычныя адпіскі „абвяргацельства“ і досыць часта—зь'явішчы поўнага ігнараваньня заметак у друку.

Да ліку недахопаў ў справе рэагавання на заметкі ў друку яшчэ трэба аднесці існуючы *паралелізм* паміж рознымі органамі і адсутнасць размежавання работы паміж органамі, якія расьсьледуюць заметкі, кантрольнымі органамі, Пракуратурай, рэдакцыямі газэт, праф-органамі і важнейшымі цэнтральнымі органамі (ВСНГ і трэсты, НКЗем, НКГандль у каапэрацыйныя органы і г. д.).

Але прыходзем да асьвятленьня вынікаў праверкі па парадку

Як рэагуюць на заметкі ў друку на прадпрыемствах і ва ўстановах?

У большасьці ўстаноў і у адміністратараў прадпрыемстваў не ўстаноўлены парадак прагляду газэт, ня робіцца выразак і рэгістрацыі іх. Звычайна спадзяюцца на прысылку выразак з адпаведных органаў ці рэдакцый газэт. Няма таксама кантролю за выкананьнем пытаньняў з прысланых заmetaк і ходам іх расьсьледваньня.

Рэагаваньне на заметкі (у тых выпадках, калі рэагуюць) вельмі часта робіцца праз пасылку пісьмовых адказаў, але не праз дачу даручэньняў асобным работнікам для спецыяльнай праверкі ці жывога расьсьледваньня. Пры гэтым трэба зазначыць, што дача нават толькі гэткіх пісьмовых адказаў у шмат якіх выпадках зацягваецца на доўгі час. (У Бабруйску (у земоргане) зафіксаван выпадак дачы адказу на заметку з мая 1926 г. у кастрычніку 27 г.), што выклікае з боку органаў КК—РСІ неаднаразовыя напамінаньні, а з боку рэдакцый газэт, акром гэтага, яшчэ наасобныя запытаньні і напамінаньні праз друк.

Разам з гэтым трэба адзначыць выпадкі і поўнага нерэагаваньня на заметкі („сярод абсьледваных: адміністрацыя зав. „Пралетары“, „Чырвоная Зорка“ і інш., у Менску, адміністратары асобных прадпрыемстваў у Бабруйску) на тэй падставе, што нібы „рабкоры ішучь для ганарару, нечага ім адказваць, самі ўсё ведаем“.

Маюцца выпадкі, калі пасылаемыя газэтамі ці кантрольнымі органамі заметкі перадаюцца ўстановамі для адказу абвінавачваемым у заметках асобам. Так, напрыклад, заметка з газэты „Камуніст“ (Бабруйск) аб шэрагу непарадкаў у адной школе Парыцкі РВК перадаў для расьсьледваньня... самому загадчыку гэтае школы. Заметку, прысланую з „Палескай Праўды“ (Гомель) у фабком запалкавай ф-кі „Днепр“—Рэчыца, адносна п'янства на фабрыцы, фабком перадаў... тым, якіх заметка выкрывала.

„Абвяргацелі“ і „абвяргацельствы“

Прыходзіцца канстатаваць, што ў значнай большасьці выпадкаў (гэта паказвае ўся практыка работы органаў КК—РСІ і расьсьледвальскіх аддзелаў газэт) прысылаемыя адказы не даюць канкрэтнага асьвятленьня сутнасьці закранутых у заметках пытаньняў, не наведваюць аб ужытых мерах па зьнішчэньню недахопаў, а зьяўляюцца больш ці менш удалымі фармальнымі бюракратычнымі адпіскамі, „абвяргацельствамі“, імкнучыся даказаць, што „все благополучно“, не прызнаюць недахопаў.

Прыкладзём некаторыя прыклады з нямалікіх выпадкаў выкрытых пры абсьледваньнях ЦКК—НКРСІ Бел.

Па заметцы ў газэце „Зьвязда“ адносна Дзедлаўскага Камбінату п. н. „Прапіваюць завод“—дырэктар у сваім абвяржэньні Бельсельтрэсту, каму ён падпарадкаваны, пісаў: „Все это ложь и клевета, как со стороны вынокура, так и со стороны селькора его сына“. Па гэтаму пытаньню дырэктарам і мясцовымі арганізацыямі быў скліканы сход, дзе большасць, як быццам, выказаліся, што заметка няправільная

і патрабавалі прыцягненьня аўтара да адказнасьці. Але калі заметку расьсьледвалі Рагачэўскі РК КП(б)Б і Бабруйская АКК яна амаль што цалкам падцьвердзілася і дырэктару і іншым была вынесена вымова, а некаторыя работнікі былі паздыманы з работы.

Шэрагам заматак у „Зьвяздзе“ і „Рабочым“ было ўзьнята пытаньне аб пагрозе спыненьня заводу імя Домбаля, дзякуючы адсутнасьці сырцу. Шклотрэст даў адказ газэтам, дзе, выкладваючы аб'ектыўныя ўмовы і цяжкасьці дастаўкі сырцу, адначасова зазначыў, што становішча ня было настолькі пагражаючым, каб уздымаць гэткую сэнсацыю ў друку.

Гэты адказ ЦКК не здаволіў, і абвяржэньне было паслана для абгаварэньня рэдкалегі насценгазэты заводу сумесна з рабкорамі. У выніку высветлілася, што бязумоўна былі некаторыя аб'ектыўныя ўмовы, што выклікалі перабой у дастаўцы сырцу, але заматкі былі зьмешчаны ў друку сваечасова і вымусілі трэст ужыць больш рашучыя меры. ЦКК прызнала вельмі важным той факт, што рабкоры праз друк папярэдзілі катастрофу. А адказ нам, дырэктара трэсту, які разважаў, што не патрэбна было ўздымаць сэнсацыі, быў асуджан, як нявытрыманы.

У заметцы з газэты „Правда“ п. н. „Секретничают“ паведамлялася, што некаторыя трэсты ВСНГБел. заміж тага, каб пытаньні рацыяналізацыі праводзіць праз масавыя арганізацыі (вытворчыя камісіі) з інфармацыяй на агульных сходах, гэтая работа праводзіцца габінэтным парадкам.

На запытаньне ЦКК КП(б)Бел. — плянавая група ВСНГБел. дала гэткі адказ: „на лініі ВСНГБ неаднаразова даваліся дырэктывы падведамсьцвеным трэстам аб тым, што ўся праца па зьніжэньню сабекаштоўнасьці, рацыяналізацыі і г. д. павінна праводзіцца на прадпрыемствах пры шырокім удзеле рабочых мас. Значыць, ВСНГ дае толькі дырэктывы і лічыць, што на гэтым — канец, усё зроблена. А як-жа на конт таго, каб праверыць, як выконваюцца трэстамі гэтыя дырэктывы гэтага ня было зроблена. Выходзіць, заметка правільна асьвятліла факты, а ВСНГ-жа даў ЦКК адзін толькі фармальны адказ — і ўсё.“

У газэце „Гудок“ была надрукавана заметка „Выдвигают, а потом задвигают“, у якой паказана што на Менскім участку МББ чыг. вылучылі раней аднаго таварыша, а потым, каб аслабіць мейсца іншаму работніку, пастанавілі вылучанага таварыша „задвинуць“. Прафэсійны участковы орган падтрымаў гэткую замену.

Пасьля зьмяшчэньня заматкі Учкпрофсож піша абвяржэньне ў газэту, якое па сутнасьці адмаўляе ўсё, дзе гаворыцца, што рабкор наблыгаў, што гэта — паклеп і г. д. На справе пры праверцы дакумэнтаў — заметка цалкам падцьвердзілася і ЦКК за ашуканскае абвяржэньне вынесла кіраўніком Учкпрофсожу вымову.

А вось некалькі адказаў, якія можна паслаць у гумарыстычную часопісь, а аўтарам выдаць прэмыю за багаты „розум“.

У газэце „Бел. Веска“ была зьмешчана заметка, што ў Пясоцкай сямігодцы сыны жандараў, былых ахвіцэраў — настаўнікі п'янітуюць. „Толькі і знаюць, што гарэлку луляць. Панапіваюцца і ходзяць ракам. Ніякае культурнае працы не праводзяць“.

Мен. Акрана на гэту заметку адказала, што „факт падцьвердзіўся“ — вывучылі, расьсьледвалі і канстатавалі. Ну, а што-ж далей, — аб гэтым у адказе ні слова.

На другую заметку аб п'янстве у адной школе апарат НК Асьветы даў клясічны адказ — растлумачэньне: „ніякіх вечарынак і п'янак у школе настаўнік не павінен рабіць“, іншымі словамі, нібы, што газэта

чапляецца: вядома-ж што, настаўнік *не павінен п'янстваваць*. Усе гэтыя работнікі былі прыцягнуты да адказнасці Менскай АКК—РСІ па прапанове ЦКК КП(б)Бел.

На заметку рабкора ў газэце „Рабочий“, што Харчтрэст штомесячна плаціць ІІК Граш. Спраў за несвачасовае атрыманьне бандзэроляў—нам. дырэктара адказаў: „Мы за бандзэроль пеню плацілі, плацім і будзем плаціць, так як у нас няма сродкаў на свачасовую закупку бандзэроляў“ (?!).

Адносна дрожзавода „Чырв. Зорка“ (Менск) у газэце „Рабочий“ пісалася (у заметцы п. н. „Плохие хозяева“), што машыны на дварэ і іржаеюць, крахмал ляжыць пад адкрытым небам і г. д. Заметка паўнасьцю сыцьвердзілася. Аднак, адміністрацыя ў сваім адказе рэдакцыі піша: у сувязі з пераходам заводу на мелісовы спосаб работы гэтыя машыны не патрэбны. *Крахмал ад таго, што ляжыць на дварэ, паляпшаецца якасьцю(?)*.

Гэткія прыклады можна яшчэ доўга працягваць, але мы абмяжуемся толькі гэтымі.

Да ліку прычын, спрыяючых дачы гэткіх агідных адказаў на крытыку ў друку, трэба прызнаць наглядаючыся *незацікаўленасьць парт і праф. ячэек* у адносінах дачы адказаў на рабселькорскія заметкі ў друку па тым з іх, якія датыкаюцца адміністрацыі іх установы ці прадпрыемства. У гэтых выпадках ячэйкі ня ставяць перад адміністрацыяй суадпаведных пытаньняў, не патрабуюць, каб былі даны сваечасовыя і дакладныя адказы, не арганізуюць масавага абмеркаваньня і праверку адказаў, якія пасылаюцца адміністратарамі ў рэдакцыі газэт.

Роля газэтных заметак

Трэба, аднак, таксама прызнаць, што, ня гледзячы на адсутнасьць у многіх выпадках дакладнага лісьмовата рэагаваньня, заметкі ў друку адыгрываюць вялікую ролю, асабліва ў апошнія 8-9 месяцаў (з моманту рэагортваньня самакрытыкі). Ствараемая імі грамадзкая думка вакол найбольш важных момантаў—недахопаў працы ці непармальных зьявішч прымушаюць ва многіх выпадках установы і прадпрыемствы, а таксама іншыя органы, прымаць неабходныя меры да зьнішчэньня адначыных у заметках момантаў альбо ўлічваць іх так ці інакш у сваёй бягучай працы. Акрамя гэтага, газэтныя заметкі досыць часта, як вядома, ускрываюць факты важнага палітычнага значэньня: аб „гноішніках“, аб скарыстаньні кулацкімі элемэнтамі савецкіх устаноў, аб антысэмітызьме, аб фактах скажэньня нацпалітыкі і інш. (гэткія прыклады маюцца ў кожнай друкаванай газэце).

Пастаноўка справы расьсьледваньня заметак у рэдакцыі газэт

Пастаноўка гэтай справы ў рэдакцыях газэт—нездавальняючая.

Па шэразе рэдакцый газэт (ня ўсіх) маюцца аддзелы па расьсьледваньню заметак, вылучана па адным работніку на гэтую работу, але няма пэўнага, цвёрда вызначанага, парадку: а) вядзеньня вучоту і класіфікацыі заметак, патрабуючых рэагаваньня (зьмешчаных у газэце і ня зьмешчаных); б) па якіх адрасох (установах) павінны пасылацца тыя ці іншыя заметкі; в) строгага кантролю за сваечасовымі адказамі ўстаноў на пасланыя ім заметкі. Мае яшчэ мейсца і залежваньне падоўгу ў партфэлях рэдакцыйных заметак бяз усякага руху. З гэтых прычын рэдакцыі газэт у шмат якіх выпадках зусім ня ведаюць пра лёс заметак, лік гэткіх заметак, ад якіх устаноў няма адказу і г. д. Ня

ўсімі рэдакцыямі практыкуецца перадача адказаў для правэркі аўтарам, рабкорам, ці органам.

Па ўсіх гэтых прычынах не сыстэматычна вядуцца ўсімі газэтамі *аддзелы водгукаў і адказаў* на заметкі і газэты ня ведаюць пра лес усіх заметак. Досыць часта—без асаблівых прычын—не зьмяшчаюцца і грунтоўныя адказы і абвяржэньні на надрукаваныя артыкулы і заметкі („Пал. Праўда“ да ліпеня г. г. зьмяшчала толькі 10-15 проц. наступячых адказаў на заметкі).

Звычайнымі, але не сыстэматычна практыкуемымі формамі рэагаваньня зьяўляюцца выклікі і напамінаньні праз газэты ўстановам і органам, якія доўгія часы не адказваюць на заметкі і зьмяшчэньне некаторымі газэтамі вынікаў па асобных заметках.

Зваротаў у органы КК-РСІ з сьпісамі і пералічэньнем заметак і суадпаведных устаноў, не адказваючых на заметкі—рэдакцыямі не практыкуецца.

Яшчэ большыя цяжкасьці—з рэагаваньнем на заметкі ў газэтах, якія выдаюцца на яўрэйскай („Акцябр“), ці польскай („Орка“) мове. Гэтыя газэты ў установах вельмі слаба чытаюцца, ці зусім ня выпісваюцца.

Трэба наогул зазначыць, што ў факце няўважлівых адносін кіруючых работнікаў рэдакцый газэт да работы Бюро расьсьледваньня ня цяжка прыкмець і агульную недастатковую увагу з боку рэдакцый газэт да справы давадзеньня да канца узнятых у заметках пытаньняў. Зьмясьцілі заметку—ну і добра. А ці узьдзеінічала яна, ці дала вынікі, які эфэкт дала тая ці іншая заметка гэта, як быццам, другараднае пытаньне для рэдакцый газэт. Але нават у тых выпадках, калі заметкай дасягнуты вельмі значныя станоўчыя вынікі—дык і тады аб гэтым звычайна зьмяшчаюцца няпрыкметныя маленькія заметкі на апошняй старонцы газэты. *Нашы газэты вельмі слаба паказваюць на сваіх старонках дасягненьні, эфэктынасьць рабселькорэўскіх заметак.* Чаму, напрыклад, не практыкаваць ад часу да часу спецыяльныя абгляды дасягнутых па газэтных заметках, якія (абгляды) зьмяшчаць на відным месце ў газэты. Гэта, бязумоўна, будзе, садзейнічаць уцягненьню больш значных колаў рабочых і вясковага актыву да крытыкі праз друк.

У судова-сьледчых органах і пракуратуры

Акруговыя органы Пракуратуры сочаць у першую чаргу за мясцовай акруговай газэтай. Робіцца прагляд таксама і цэнтральных газэт. Па заметках ва ўсіх гэтых газэтах, якія маюць адзнакі крымінальнага пакараньня ўчынкаў па справе, даюцца даручэньні сьледчым органам ці органам дазнаньня, па іншых заметках Пракуратура рэагуе ў форме пратэсту, прагляду матар'ялаў і інш. прапановы.

Аднак спецыяльнага вучоту (рэгістрацыі) і кантролю за рухам заметак, па якім пракуратура рэагуе няма: гэта вядзецца ў агульным парадку. Толькі тыя узбуджаныя па газэтных заметках справы, якія маюць буйнае грамадзкае значэньне, знаходзяцца ў стадыі расьсьледваньня пад асобным кантролем Акрпракуратуры і ў адносінах да іх прыймаюцца меры да хутчэйшага расьсьледваньня.

Паміж мясцовымі рэдакцыямі газэт і Акр. Пракуратурай (Віцебск, Гомель) існуе дагаворанасьць у адносінах прысыткі тых заметак, якія не скарыстоўваюцца ў друку, але носяць выкрываючы характар. Гэтыя лісты атрымоўваюцца і з цэнтральных газэт і ў паасобных выпадках непасрэдна рабселькорамі.

Для характарыстыкі работы суд-сьледчых органаў па расьсьледваньню газэтных заматак прывядзем кароткія даныя па Віцебскай Пракуратуры.

З 1-га студзеня па 1-е ліпеня 1928 г. была зьвернута ўвага на 390 заматак, галоўным чынам, мясцовага друку (у Гомельскай Пракуратуры за гэты час прайшла 81 записка).

З гэтага ліку было накіравана: на вытварэньне дазнаваньняў (у органы міліцыі, крымінальнага вышуку, інспэкцыю працы) — 57, на сьледзтва—6, накіравана ў розныя ўстановы з прапановай зьнішчыць недахопы — 232, высветлена шляхам запытаньняў—92. Па скончаных заматах маюцца наступныя вынікі: зьнішчаны недахопы па 92 заматах, перададзена ў суд спраў—2, спынена спраў за недаказанасьцю — 9, не падцьвердзілася 24 запискі. Па шэрагу заматак маюцца папярэднія паведамленьні, што яны ў працэсе расьсьледваньня падцьвярджаюцца.

З пададзенага можна бачыць, што паведамленьні друку далі станоўчыя вынікі. Нават не падцьверджаныя запискі прынеслі карысьць, у сэнсе накіраваньня ўвагі ўстаноў на маючыя недахопы.

Галоўны недахоп—гэта маруднасьць расьсьледваньняў заматак. Па частцы працяжнасьці расьсьледваньня спраў па заматах маецца такое самае незадавальняючае становішча, як з шмат якімі іншымі сьледчымі справамі. Гэта тлумачыцца як загружанасьцю сьледчага апарату і бюракратычнымі адносінамі устаноў да запытаньняў Пракуратуры па заматах, і гэтак—вельмі часта—і няўважлівымі адносінамі да расьсьледваньня заматак з боку паасобных судовых работнікаў.

Патрэбна адзначыць, як дадатны момант—зьмяшчэньне пэрыядычных паведамленьняў у друку пра лёс рабселькораўскіх заматак. Гэта практыкуе Віцебская Пракуратура ў газ. „Заря Запада“—запискі пад назваю—„Пракурор адказвае на запискі рабкораў“. Тое самае практыкуе і Бабруйская Пракуратура ў газ. „Камуніст“ — запискі п. н. „На ахове рэвалюцыйнае законнасьці“ — вынікі расьсьледваньняў па заматах. Але гэтая практыка далёка ня ўсюды сыстэматычна праводзіцца (Гомель, Менск і інш.). Тым часам для масавага чытача, ня кажучы ўжо пра рабселькораў, гэтыя паведамленьні пракуратуры ў газэтах маюць вельмі вялікае грамадзка-выхаваўчае значэньне.

Праца органаў ЦКК—НК РСІ Бел. па рэагаваньню на рабселькораўскія запискі

У ЦКК—НК РСІ Бел. праводзіцца агляд 14 беларускіх газэт і часопісаў, а таксама маецца сувязь па лініі расьсьледваньня больш важных заматак з 19-ю цэнтральнымі органамі.

Для характарыстыкі работы органаў КК—РСІ па рэагаваньню на запискі ў друку азнаёмімся з некаторымі лічбамі па гэтым пытаньні з работы ЦКК—РСІ за апошні год.

Усяго ЦКК—РСІ пры ўдзеле Акр. КК—РСІ і цэнтральных органаў расьсьледвана 320 газэтных заматак (акром тых, якія яшчэ расьсьледуюцца). Асноўная маса заматак падае на цэнтральныя беларускія газэты: „Зьвязда“, „Рабочый“, „Сав. Беларусь“, „Бел. Вёска“, „Акіябр“ (231), а з цэнтральных—большая колькасьць падае на „Правду“ (20 заматак з 89-ці). З 320 заматак расьсьледвалася: непасрэдна апаратам ЦКК—РСІ 71—22 проц.—гэта пераважна запискі з цэнтральных газэт і найбольш важныя запискі з мясцовых газэт, АКК—РСІ наслана на расьсьледваньне—128—40 проц., у адм. парадку (праз цэнтр. сав.

органы) 65—20 проц., парторганам—31—9 проц., прафорганам—9, пракуратуры—10. Апроч гэтых органаў—ЦКК—РСІ прыцягвала да расьсьледваньняў нізавыя парт'ячэйкі, вытворчыя і эканомкамісіі, але гэта недастаткова праводзіцца. У некалькіх выпадках вынікі расьсьледваньняў з боку ўстаноў перадаваліся для правэркі рабкораўскім кутком.

Якая колькасьць заматак зьяўляецца праўдзівая?—вось пытаньне, якое бязумоўна заслугоўвае вялікае ўвагі.

Па даных ЦКК—РСІ аказваецца, што ў працэсе расьсьледваньня падцьвердзіліся 142 заметкі ці 44 проц., часткова—83 ці 25 проц.; не падцьвердзіліся 63 ці 19 проц., невядома—32. Гэтыя лічбы гавораць аб тым, што большасьць заматак у друку—да 70 проц.—падцьвярджаюцца.

Вельмі цікава прасачыць таксама, як доўга цягнуцца расьсьледваньні: 22 проц. заматак расьсьледваны на працягу 7-мі дзён, 17 проц.—у працягу $\frac{1}{2}$ месяца; 36 проц. у працягу 1 месяца; 16 проц. у працягу 2-х месяцаў; 6 проц.—у працягу звыш 2-х месяцаў і 3 проц. звыш 3-х месяцаў. Сярэдняя працяжнасьць расьсьледваньня адной заметкі па ліні кантр. органаў раўняецца 1 месяцу і 5 дням, што ёсьць вельмі доўгім тэрмінам. Побач з шэрагам аб'ектыўных умоў, што зацягваюць расьсьледваньне,—дача даручэньняў розным органам, неабходнасьць правільнага ўстанавленьня фактаў, далянасьць аб'ектаў у районах, сельсаветах, перасылка праз АКК, што затрымлівае і падаўжае тэрмін і г. д.,—маецца аднак і шмат фактаў няўважлівых бюракратычных адносін да расьсьледваньня заматак, у выніку чаго яны часам доўга ляжаць бяз усякага руху. Па выяўленых гэтых канкрэтных фактах ЦКК—РСІ належным чынам рэагавала.

Цяпер паглядзімо, якія меры ўжыты ЦКК—РСІ ў выніку расьсьледваньня заматак. Ужыты тыя ці іншыя меры паасобнымі ўстановамі ці органамі (праз Прэзыдыум ЦКК і Калегію НК РСІ)—па 164 заметкам, што ў адносінах да падцьвердзіўшых (поўнасьцю або часткова) складае 72 проц.; з гэтага ліку агульныя мерапрыемствы, што паляпшаюць сыстэму работы, або выпраўляюць высветленьня па заметках недахопы—складаюць 30 проц.; вынесена асабістых спагнаньняў—18 проц., знята з работы—17 проц., перадаана ў суд—7 проц.

Трэба яшчэ ўказаць на практыку рэагаваньня з боку ЦКК—НК РСІ на выкрытыя факты „абвяргацельстваў“ з боку асобных устаноў, ці ворганаў. (Шклотрэст, БКС Праўленьне Зах. чыг., яч. НК Асьветы, Бабруйскі Саматужпрамсаюз), як праз друк—шляхам зьмяшчэньня артыкулаў і фэльетонаў у газэтах, гэтак і шляхам накладаньня спагнаньняў на абвяргацеляў (такіх спагнаньняў вынесена па 8 выпадках), што таксама бязумоўна ўздзейнічае і выходзіць працаўнікоў сав. апарату і грамадзкіх арганізацый у сэнсе ўважлівых адносін да заматак у друку.

З боку АКК РСІ у адносінах рэагаваньня на заметкі праводзяцца спэцыяльныя правэркі ў гэтым напрамку (Бабруйск, АКК РСІ—2 разы, Віцебская і Магілёўская АКК—РСІ) з задачай аднаведных дырэктыв. Акрамя гэтага разглядаюцца мяйсцовыя і паасобныя цэнтральныя газэты з мэтай рэагаваньня на заметкі, АКК вытвараюцца і непасрэдныя расьсьледваньні па важных заметках, прымаюцца адпаведныя пастановы і меры спагнаньняў (у парт. і сав. парадку) у выніку расьсьледваньняў ці няправільнага рэагаваньня на заметкі з боку ўстаноў.

Галоўнае ненармальнае становішча тут—зацяжнасьць расьсьледваньняў і досыць часта нявысокая якасьць расьсьледваньняў, што тлумачыцца шматлікасьцю заматак, падлягаючых расьсьледваньню. Гэта

аказваецца вельмі цяжкім для АКК пры невялікім уласным апарате, недастатковым яшчэ уцягненнем нізавога актыву ў работу КК—РСІ і невялікім вопытам работы прыцягваемых.

Дзейнасць Камісіі па рабселькорскіх справах. Акрамя разгляду заматак па сутнасці паказаных у іх фактаў ці пасылкі на расьсьледваньне іх аднаведным органам, ЦКК—РСІ прыходзіцца расьсьледваць цэлы шэраг спраў, звязаных з дзейнасцю саміх рабселькораў, з ганеньнем на іх і г. д.

Для папярэдняй прапрацоўкі і разгляду гэтых пытанняў арганізавана, гэтак званая, рабселькорская камісія пры ЦКК, у якую уваходзяць 5 членаў ЦКК: 3—працуюць непасрэдна ў апарате ЦКК і 2—знаходзяцца на іншых работах (рэдактар газ. „Бел. Веска“, Пракурор Менскага акругі). Камісія збіраецца па меры патрэбы, і, зн. калі маецца якая-небудзь „рабселькорская“ справа, звязаная з сапраўдным ці выабражальным ганеньнем. За гэты перыяд камісіяй быў разгледжаны цэлы шэраг спраў, унесеныя потым камісіяй у Парткалегію ці Прэзыдыум ЦКК КП(б)Бел. Напрыклад *справа карэспандэнта Шутава*, спэцыялістага, служачага ў Кіраўніцтве Заходн. чыг. Па яго справе старшыня Праўленьня зьняты з работы і атрымаў партспягнаньне. *Справа рабкора Самкова*, які быў звольнены за сваю рабселькорскую дзейнасць. Пасля расьсьледваньня ён быў адноўлены на рабоце. На пайсканьні аб выплаце яму за вымушаны працу, хоць і пасля доўгае зацяжкі ў судовым парадку ён быў задаволен. *Справа рабкора Агейчыка*, звольненага па тых самых матывах. ЦКК, разглядаючы гэтае пытаньне, паставіла на від Мазырскае Пракаратуры, профсаюнным арганізацыям Рабземлесу і Мазырскай КК, якія чамусьці пры расьсьледваньні не знаходзілі дастатковых матэрыялаў для абвінавчваньня прасьледваньняў рабкораў. Заг. савгасам прапанавана зьняць з работы. Разам з гэтым даручана было Пракурору па працоўным справам разглядаць справу Агейчыка і забясьпечыць яго працоўныя правы. Акрамя таго разглядаліся такія самыя справы рабкораў Гурэніча і Маластоукера, вырашаныя на іх карысьць.

Пры разглядзе рабселькорскіх спраў маюцца і выпадкі адваротнага парадку т. з. „лжэрабкораў“, калі рабселькоры выкарыстоўваюць сваё званьне і становішча ў карысьцівых мэтах і г. д. (справы селькораў Шыманоўскага, Парфіяновіча і інш.). Але мы тут на гэтым зьвяшчы не застанаўліваемся, бо гэта асобнае пытаньне.

На гэтым можна скончыць характарыстыку ўсяе пастаноўкі справы рэагаваньня на заветкі, зьмешчаныя ў друкаваных газэтах.

Пярэйдзем да насценгазэт.

Як рэагуюць на заветкі ў насценгазэтах

Зьмест насценгазэт палепшыўся

За апошні перыяд (у звязку з разгортваньнем самакрытыкі) у насценгазэтах павялічылася асьвятленьне недахопаў на прадпрыемствах і ва ўстановах і высьвечваньне канкрэтных прапаноў па палепшаньню работы, хаця агульныя кампанейскія заветкі яшчэ займаюць значнае месца. Адзначаны рад каштоўных заветак аб патавеньні сабекошту прадукцыі і палепшаньню яе якасьці, аб рацыяналізацыі вытворчасьці, а таксама аб бытавых балячках-п'янству, лаянцы і інш. формах някультурнасьці; аб антысэмітызьме. У іншых газэтах асьвятляліся пытаньні аб працывысцыпліне, факты бюракратызму, безгаспадарчасьці. Слаба закрануты ў газэтах пытаньні аб 20 проц. зьніжэньні выдаткаў.

Гэтыя даныя сьведчаць аб узростаючай актыўнасьці і зацікаўленасьці зьнізу—у масах, да пытаньняў рацыяналізацыі вытворчасьці і савецкага апарату, да выкрыцьця балючых зьявішч і ўнясення канкрэтных прапаноў па ўсім гэтым момантам.

А як рэагуюць?

Між тым з рэагаваньнем на заметкі ў насыценгазэтах—у першую чаргу з боку адміністрацыі *справа яшчэ горшая, чымся па заметках у друку* (Бабруйск, Менск), хаця ў параўнаньні з мінулым і маецца некагорае палепшаньне ў гэтым напрамку (некалькі дапамагла паста нова ЦКК—РСІ Бел. аб абавязковым рэагаваньні на рабселькораўскія заметкі, агульна-партыйныя дакумэнты, як адозва ЦК УсеКП(б) аб самакрытыцы і інш.). Гэтак да прыкладу абстаіць справа—з ліку абсьледваных—у Шклотрэсьце, зав. „Пролетары“ (Менск) і „Пролетарий“ (Гомель); ва ўстановах, аб'яднаемых Саюзам Транспартных рабочых.

А ёсьць, што і зусім не адказваюць: Камгас, зав. „Чырвоная Зара“ (Менск), у некалькіх абсьледваных прадпрыемствах Бабруйску і інш.

Гэткае становішча, між іншым, звязана з настроямі, што насыценгазэт, нібы, усё адно ня чытаюць, што яны ня маюць гэткага значэньня, як друкаваныя, якія чытаюць розныя кіруючыя органы за межамі прадпрыемстваў ці ўстановаў.

На запытаньні адміністратары адказвалі—„няма часу“, ці „проста ня личыў патрэбным адказаць“ (Бабруйск), а ў Віцебску адміністратары Паўн.-Зах. чыг. рабілі спробы ухіліцца ад адказаў на тэй падставе, што, нібы, існуюць загады аб тым, што не абавязкова адказваць на заметкі, замоўчваючы аб загадах адваротнага зьместу.

Па даных газэты „Зьвязда“ ў Менску па 60-ці насыценгазэтах атрымліваюць адказы—15, пасля вялікага націску і напамінаў—29, а на 16 прадпрыемствах адміністрацыя ўпарта не адказвае на заметкі, ня гледзячы на ўсе меры, што ўжываюцца.

Побач з гэтым, аднак, абсьледваньнем устаноўлена, што маюцца паасобныя прадпрыемствы і ўстановы, дзе адміністрацыя даюцца сваечасовыя адказы на заметкі ў насыценгазэтах. Сюды ў першую чаргу адносяцца прадпрыемствы, дзе выдаюцца друкаваныя насыценгазэты: завод „Большавік“ (Менск), „Палесдрук“ (Гомель), а таксама інш. газэты, напрыклад: Страхаса (Гомель), газэта чыгуначнікаў „Сігнал“, шпалерная ф-ка (Менск). Заслугоўвае ўвагі дадатная практыка насыценгазэты на ф-цы „Двигатель революции“ (Гомель). Адміністрацыя на заметкі кожнага выпуску газэты афіцыйна паведамляе рэдакцыю, што ўжыта па тэй ці іншай заметцы і якія атрымаліся вынікі. Пасля гэтага рэдкалегія разглядае на сваім пасяджэньні, наколькі ў адказах адміністрацыі вычарпаны ўсе магчымасьці па зьнішчэньню таго ці іншага недахопу і, калі адказ адміністрацыі нездавальняючы, рэдкалегія патрабуе больш дакладнага вывучэньня таго ці іншага пытаньня. Аб усім гэтым паведамляюцца зацікаўленыя насыценкоры.

У адносінах да якасьці шмат якіх адказаў, што даюцца адміністратарамі (калі яны ўжо даюцца), прыходзіцца адзначыць, што часта яны зьяўляюцца толькі адпіскамі, але не адказамі па сутнасьці заметкі, ці паведамленьнямі, што канкрэтна ўжыта па заметцы. На жаль, аб гэтых фактах могуць сказаць амаль што ўсе насыценгазэты.

Дасягненні насъценгазэт

Адсутнасць у рэдкалегіях насъценгазэт вучоту дасягненняў і наогул усяе свае работы не дае магчымасці ўстанавіць, як адхіляюцца недахопы, адзначаемыя ў заметках, якіх вынікаў дабіваюцца насъценгазэты. Агульны падлік па 8 газэтах (за першыя месяцы 1928 г.) паказаў, што недахопы знішчаліся толькі на 30 проц., што, зразумела, зусім недастаткова. Найменшы процант дала насъценгазэта Службы Цягі МББ (Магілёў), дзе па 231 заметцы ўжыты меры толькі ў 23 выпадках, што складае толькі 10 проц.

Па тых насъценгазэтах, якія дабіліся афіцыйных адказаў ад адміністрацыі, процант ажыццяўлення прапанов па заметках значна большы, напрыклад: па Палесдруку - Гомель з унесены прапанов праведзена ў жыццё 70 проц. Як на прыклад дасягнення значных вынікаў у сваёй рабоце, можна ўказаць на насъценгазэту цагельняў Гандльстрою ў Менску, якая дабілася пераходу на агульнае ацяпленне печай, што дае 10.000 р. эканоміі ў год; на службе руху МББ чыг. насъценгазэта „Чырвоны семафор“ дапамагла ўдакладніць манэўравую работу. На фабрыцы „Чырвоная Бярэзіна“ па прапановах рабкораў зняты з работы тры прагульшчыкі, звольнены прынятыя бяз біржы працы 2 рабочыя, арганізавана ячэйка па барацьбе з алкагалізмам, арганізавана часовая кантрольная камісія і г. д. Віцебская насъценгазэта „Транспартэр“ узяла рад важных пытанняў аб якасці прадукцыі, аб ахове заводу, аблішнім штату і інш. Газэта арганізавала пераклічку з гутай. Па ініцыятыве насъценгазэты арганізавана ячэйка па барацьбе за цвярозасць. Газэта Акрэндлю—„Гандлёвы працаўнік“—выкрыла рад злачынстваў у Белайгандлі, Хлебапрадукце, Рудмэталгандлі, дзякуючы чаму група работнікаў гэтых устаноў прыцягнута да судовае адказнасці. Дзякуючы выкрыццю ў насъценгазэце зняты з работы служачы-антысэміт. Дзякуючы смелай крытыцы (з пералічэннем прозьвішчаў) у насъценгазэце „Ерш“ (Менскі спіртаводачны завод) знішчана п'янства на прадпрыемстве, што некаторы час наглядалася на гэтым заводзе.

Значныя дасягненні ёсць і ў весках па матар'ялах „Звязды“, шэраг насъценгазэт у Бабруйскай акрузе (*вёскі Бугаціна, Кружанойка, Дабравольшчына, Князь-Возера, Новыя Дарогі і інш.*) прапаганду сельска-гаспадарчых ведаў вядзе ня толькі праз змяшчэнне заметак, але і практычна, праз закладку калектыўных і індыўідуальных паказальных участкаў, на справе даводзячы селяніну крысьць ад тых ці іншых культур. У гэтых весках у бягучым годзе былі закладзены паказальныя участкі з пасевамі каранёплодаў і траў. Насъценгазэта ў *В. Крушынскім сельсавеце*, Рагачоўскага раёну выявіла 100 дзесяцін стоенай ад вучоту зямлі, арганізавала ячэйкі Асольяхіму і інш. Газэта *в. Кабанаўка* дамаглася таго, што Камітэт Узаемадапамогі пабудаваў сьвіран для хавання хлеба, дабіліся арганізавання мелірацыйнага таварыства, абсталявання чырвонага кутка, дала матар'яльную дапамогу пагарэльцу. Насъценгазэта ў *в. Тарасевічы* зьвярнула ўвагу камітэту сялянскае ўзаемадапамогі на нядбайнае захаванне інвэнтару. Інвэнтар быў прыбраны і прыведзены ў парадак. Па ініцыятыве насъценгазэты ў *в. Бугаціна* адрамантаваны мост, 9 чалавек за розныя учынкi прыцягнуты да суду. У *вёсцы Пацэвічы* насъценгазэтай было узята пытанне аб пераходзе ў савгасе на зьдэкаваны аплату. Прапанова была прынята і дзякуючы гэтаму ўдалося павысіць вытворчую дысцыпліну. У *Рагачоўскім лясніцтве* па заметцы ў насъценгазэце зняты з работы служачы. Рэдкалегіяй *в. Навасёлкі* (Бабр. акр.) па заметкам грамадзян узята 16 следчых спраў, засуджана па заметках 10 асоб.

Гуртком пры насьценгазэце арганізаваны лікпункт, дзе навучаюцца 30-40 ч., а ў бліжэйшай вёсцы.—пажарная дружна.

Звычайны меры, якія ўжываюцца насьценгазэтамі да атрымання адказаў—гэта перадача адбіткаў заметак адміністрацыі, ці парт'ячэйцы і фабзавмясцкому. Заводзяцца аддзелы ў насьценгазэтах „Адміністрацыя адказвае“, ці „Што робіцца па заметках“. Пішуцца выкрываючыя заметкі ў насьценгазэтах адносна „маўчаньня“ зацікаўленых асоб ці пагражаюць паслаць матар'ял у друкавую газэту. У 1-й Дзярждрукарні, Меншвеі, у гарадзкой пажарнай камандзе, на службе руху МББ чыг. і інш. прадпрыемствах у Менску—вылучаны па 1—2 чалавекі для напамінаньняў адміністрацыі. На зав. „Большавік“ (Менск) створана Бюро Расьсьледаваньняў Шэраг рэдкалегій у Менску спрабавалі ўздзейнічаць на адміністрацыю праз бюро парт'ячэйкі (Шкло-завод „Пралетары“, сьпіртазавод, ЦСК і інш).

Усе гэтыя факты сьведчаць аб тых цяжкасьцях і недапушчальных адносінах, якія маюцца па справе рэагаваньня на заметкі і ў барацьбе за дасягненьне вынікаў па заметках.

Але трэба разам з гэтымказаць, што маюцца таксама рэдкалегіі насьценгазэт, якія ня цікавяцца вынікамі зьмешчаных заметак, недас-таткова настойлівы ў патрабаваньні адказаў ад адміністрацыі (Віцебск, Камгас—Менск).

Пра парткіраўніцтва і ўвагу нізавых праф'ячэек

Вельмі нязначную ўвагу прызначаюць насьценгазэтам парт'ячэйкі і фабзавмясцкомы як у адносінах агульнага кіраваньня, гэтак і ў адносінах дапамогі насьценгазэтам у справе атрымання адказаў ад адміністрацыі, каб падштурхнуць апошнюю (адміністрацыю) на сваечасовыя і сапраўдныя адказы па заметках. Сярод 427 анкет па Беларусі, прадстаўленых да Усесаюзнай Рабсельк. нарады, няма ніводнай, якая б гаварыла аб выстарчальным парт. кіраўніцтве газэтамі. Гэтыя скаргі на адсутнасьць належнага парткіраўніцтва носяць масавы характар. Некаторыя рэдкалегіі гатак і заяўляюць—няма парткіраваньня, таму работа насьценгазэт слабая.

Але акрамя гэтага нават у адносінах да заметак, якія датычацца непасрэдна парт. ячэек і фабзавмясцкому, апошнія не заўсёды свае-часова, або зусім не адказваюць (чыг. МББ Віцебск, Камгас, Шкло-трэст, Шпалерная ф-ка Менск і інш).

Як вынік нерэагаваньня на заметкі, наплявацельскіх адносін да прапаноў насьценкорэау—маюцца факты адыходу ад рабкорэўскае работы. Напрыклад, на зав. „Пралетары“ (Менск) у 26-27 г. лічылася 32 рабкоры, а ў зьвязку з ігнараваньнем адміністрацыяй заметак рабочых, да моманту абсьледваньня (ліпень 28 г.), засталася толькі 10 рабкорэў. Гэтае становішча адзначана па панчошнай ф-цы (Віцебск), дзе „лік рабкорэў памяншаецца, і насьценгазэта з кожным выпускам становіцца ўсе горшаю, паслабляецца аўтарытэт газэты ў вачох рабочых“ („Заря Запада“ 11 мая г. г.).

З гэтае самае прычыны былі заявы рабочых, што „няма сэнсу пісаць, калі адгэтуль толку ня выходзіць. Усё адно адміністрацыя па заметках нічога ня робіць“. На другім прадпрыемстве па тых самых прычынах амаль што слыніўся прыток заметак аб вытворчасьці.

Факты агідных адносін да насьценгазэт

За апошняе паўгодзьдзе, у зьвязку з рашучай выкрываючай рабо-тай насьценгазэт адзначаецца шэраг фактаў агідных адносін і проста зьдзекаў над насьценгазэтамі.

Так, напрыклад, на зав. „Пролетарый“ (Гомель) 12/VI была разарвана насыценгазэта ў зьвязку з зьмяшчэньнем выкрываючых заматак пра аднаго майстра, пра міліцыянера, што заснуў на варце, пра некаторыя праявы антысэмізму. На агульным сходзе рабочых гэты ўчынак быў рэзка асуджаны і справа перадаана пракуратуры.

Таксама разарвалі насыценгазэту на Менскім хлебазаводзе, дзе былі зьмешчаны заметкі і карыкатуры на тэму пра агідныя хуліганскія выхадкі 4 х рабочых заводу. І тут агульны сход рэзка пратэставаў супроць выхадкі хуліганаў і ўсю справу перадаў судовым органам з просьбай разглядаць справу на заводзе ў прысутнасьці ўсіх рабочых.

Нячуваны факт зьдзекаў над насыценгазэтай меў месца ў Барысаве ў працкалектыве швэйнікаў. Тут газэта была сарвана са сьцяны і прыбіта цвікамі да ўборнай. Гэты ўчынак зрабіў адзін раб чы працкалектыву—антысэміт, якога газэта неаднаразова прабірала за рошныя прадзелкі і якому, акром гэтага, не спадабалася, чаму газэту п. н. „Ройгэнодл“ выдаюць на яўрэйскай мове. Надзвычайны сход рабочых аднагалосна выключыў хулігана-антысэміта з Саюзу і паграбаваў тэрміновага ўмяшательства ў гэтую справу Пракуратуры.

У газэце служачых Полацкага Акрза і інш. устаноў п. н. „Наша жыцьцё“ ў нумары за 7/VIII быў надрукован артыкул з карыкатурай на тое, што акруговы аграном Ламака лаецца на служачых, быў выпадак, калі ён кінуў ключамі ў жонку вартаўніка, якая знаходзілася з малым дзіцём на руках. Ламака ўзяў алавок і напісаў „рэзальную“ на артыкул, у якой абазваў усю рэдкалегію „хуліганамі“. Мясцом Акрза выключыў Ламаку з сяброў саюзу. Газ. „Сав. Беларусь“ патрабавала прыцягненьня яго да крымінальнай адказнасьці.

Газэтай „Зьвязда“ зафіксаваны наступныя выпадкі агідных адносін да насыценгазэт. З насыценгазэты „Чырвоны Сэмафор“ на службе руху МББ чыг. нейкі хуліган нядаўна павырываў карыкатуры. У Белкаапсаюзе насыценгазэта „Работнік каапэрацыі“ выходзіць з вялікімі перапынкамі толькі таму, што паасобныя супрацоўнікі зрываюць заметкі, карыкатуры, пішуць нецензурныя надпісы і г. д. Нават у Менскім Белпэдтэхнікуме быў выпадак, калі студэнт выразаў заметку, якая яму не спадабалася, а замест яе ўклеіў другую з плёткамі пра аўтара першае заметкі. Па дамаганьні рэдкалегіі гэты студэнт быў выключаны з камсамолу і прафсаюзу.

Пытаньні сувязі насыценгазэт з рэдакцыямі газэт і інш. органамі

Па ўсіх абсьледваных насыценгазэтах выяўлена *слабая сувязь да апошняга пэрыяду паасобных рэдкалегій з органамі КК—РСІ і судова-сьледчымі органамі* (выключэньнем зьяўляюцца друкаваныя насыценгазэты). Амаль што няма фактаў, калі б рэдкалегіі звярчаліся за дапамогай, ці перадавалі б свае матар'ялы або зьмешчаныя заметкі ў кантрольныя ці судова-сьледчыя органы. Як на ўзоры агульнага дзелавога кіраўніцтва і дапамогі насыценгазэтам з боку кантрольных органаў, можна ўказаць на праведзеныя паасобнымі АКК—РСІ абсьледваньні, асабліва ў адносіне выяўленьня ўзьдзеяньня рабкораўскіх заматак (Бабруйск, Вьцебск і інш.). У выніку гэтых абсьледваньняў насыценгазэтам даваліся адпаведныя дырэктывы на далейшую іх работу. Акром таго ЦКК—НК РСІ разаслалі нядаўна ліст пра парадак устанаўленьня практычных форм сувязі з органамі КК—РСІ.

Нельга прызнаць здавальняючай сувязь рэдкалегій друкаваных газэт з рэдкалегіямі насыценгазэт. У гэтым напрамку робяцца агульныя

(гарадзкія) агляды насыценгазэт, але вельмі рэдка (Менск, Віцебск). Сувязь-жа з паасобнымі рэдкалегіямі і інструктыўныя работы і дапамога насыценгазэтам, як агульнае правіла, пастаўлена нездавальняюча.

* * *

Вось якавы найбольш важныя факты высвятленьня пры праверцы рэагаваньня на заметкі ў друку і насыценгазэтах.

На падставе гэтых матар'ялаў распрацаваны шэраг мерапрыемстваў і канкрэтных прапаноў адносна парадку рэагаваньня на заметкі з боку прадпрыемстваў і ўстаноў, парт. і праф. органаў, рэдакцый газэт, кантрольных і судова-сьледчых органаў. Усе гэтыя прапановы маюць адну асноўную мэту: *перамагчы бюракрытычную руціну і дабіцца хуткага рэагаваньня на заметкі ў друку і насыценгазэтах.*

НАША ТРИБУНА

С. Такмачоў

Сялянская сельска-гаспадарчая школа і рэканструкцыя сялянскае гаспадаркі¹⁾

Рэканструкцыя сельскае гаспадаркі выяўляе сабою сумарны працэс караных перамен у тым складным арганізацыйным цэлым, якім зьяўляецца асабовае сельска-гаспадарчае прадпрыемства.

Ці чапае рэканструкцыйны працэс сацыяльны бок гаспадаркі, перайначваючы дробнае індывідуальнае с.-г. прадпрыемства ў абагуленую гаспадарку (калектывізацыя) ці перайначвае ён які-небудзь фактар гаспадаркі, напрыклад, арганізацыю працы, замяняючы ручную працу механічнымі процэсамі (мэханізацыя вытворчасьці), ці рэканструкцыя распаўсюджваецца на ўсю гаспадарку цалкам, перабудоўваючы яе галіны, перамяняючы зусім напрамак гаспадаркі, робячы яе, напрыклад, са спажывецкае—гаспадаркаю таварнаю (рэарганізацыя гаспадаркі) ва ўсіх выпадках гэты працэс ставіць гаспадаруючага чалавека ў зусім новыя ўмовы гаспадараньня і пагэтаму патрабуе ад яго новых ведаў, звычак і ўмельства.

У прыватнасьці калектывізацыя, ствараючы іншыя сацыяльныя ўзаемаадносіны, звычайна трапляе пры сваім правядзеньні на вёсцы на індывідуалізм дробнага гаспадара, псыхалёгія якога заўсёды адзначалася вядомым гаспадарчым кансэрватызмам. Зьнішчыць гэты кансэрватызм можна толькі шляхам укараненьня ў сьвядомасьць селяніна поўнае ўпэўненасьці ў тым, што калектывныя прынцыпы шмат карысьней у параўнаньні з аднаасабовымі спосабамі вядзеньня сельскае гаспадаркі. Такой перакананасьці вельмі дапамагае адукацыя, перадача пануючому пласту вёскі пэўнае супольнасьці ведаў. Яе нельга стварыць шляхам адной ці двух папулярных лекцый, распаўсюджваньнем тых ці іншых плякатаў на адпаведныя тэмы. Сродкаў агітацыі, якімі могуць толькі цікавіцца—тут мала, яны павінны быць заменены сродкамі прапаганды, якія даюць цвёрдую перакананасьць.

Калі ідэя калектывізму, як вышэйшая форма гаспадарчае дзейнасьці чалавека, для свайго распаўсюджваньня патрабуе вядомага ўзроўню інтэлектуальнага разьвіцьця грамадства, дык абагульваньне працэсу с.-г. вытворчасьці выклікае патрэбу пэўнага ўзроўню сельска-гаспадарчае адукацыі ў тэй часьці грамадства, якая занята ў сельскай гаспадарцы. Пакуль гэты ўзровень ня будзе дасягнуты, грамадзкія формы сельскай гаспадаркі бадай што ня могуць разьлічваць на шырокае распаўсюджваньне і далейшае ўдасканаленьне. Сярод насельніцтва недастатна культурнага, якое ня мае ў патрэбнай ступені спэцыяльных ведаў, гэтыя формы асуджаны на застоі.

Каб прысьпешыць тэмп абагульваньня сельскае гаспадаркі і дасягнуць цвёрдасьці ўзьнікаючых калектываў, трэба як мага хутчэй

¹⁾ У парадку пастаноўкі пытаньня.

ставіць на практычную глебу пытаньне аб сельска-гаспадарчай асьвеце вёскі, надаўшы яму маштаб дзяржаўных мерапрыемстваў.

Гэтая асьвета ёсьць канечне патрэбнай і з пункту гледжаньня разьвіцьця прадукцыйнасьці тае масы дробных распыленых сялянскіх гаспадарак, якія застаюцца яшчэ пакуль што па-за працэсам абагульненьня, як самастойна функцыянуючыя гаспадарчыя адзінкі. Да гэтага часу яны зьяўляюцца асноўным таваравытворцам у нашай сельскай гаспадарцы, які стварае сур'ёзную базу прамысловасьці. І таму пытаньне рэканструкцыі іх выяўляе сабою таксама адну з найбольш тэрміновых і істотных праблем народнае гаспадаркі.

Вядома, што з боку дзяржавы ў мэтах палепшаньня сельскае гаспадаркі робіцца цэлы шэраг мерапрыемстваў, зьвязаных з вялізнымі выдаткамі. Аднак, нельга ня бачыць, што ўся гэтая сыстэма мерапрыемстваў, дайшоўшы да вёскі, урэшце ўпіраецца ў волю гаспадарчага чалавека. Вядома, дзяржава можа, рэгулюючы эканомічныя ўмовы, дапамагаць таму ці іншаму працэсу рэканструкцыі гаспадаркі, але практычнае ажыццяўленьне яго ўсё-ж будзе залежыць ад сьвядомасьці гаспадара, яго актыўнасьці і арганізацыйнага ўмельства. Было-б памылкаю імкнуцца зьмяніць творчую ініцыятыву сялянства дзейнасьцю агранома-арганізатара, які думае аб гаспадары, арганізуе і стварае новыя формы гаспадаркі апроч гаспадара.

Падобную ролю наогул немагчыма выканаць і роля савецкага агранома ў сапраўднасьці не такая.

Зьяўляючыся правадніком сельска-гаспадарчае палітыкі дзяржавы, аграном, па сутнасьці свае працы абслугоўваньня гаспадарчых запатрабаваньняў сялянства, застаецца ў той-жа час грамадзкім аграномам. Асноўная задача сучаснага агранома, ад ўмельства выканаць якую залежыць посьпех усяе яго дзейнасьці, стаіць ва ўвязцы дырэктыву дзяржаўнае ўлады, якая рэгулюе эвалюцыю сельскае гаспадаркі, з шырокай ініцыятывай і самадзейнасьцю сялянскіх мас. Такім чынам гаспадарчая творчасьць самога сялянства складае самы галоўны момант у працэсе рэарганізацыі сельскае гаспадаркі. Насколько-б ня былі правільныя дырэктывы плянуючых дзяржаўных органаў, у якой бы ступені ня быў падрыхтован да іх правядзеньня агранамічны персанал, але без сьвядомае волі гаспадарчага чалавека наўдачу ці можа гэтыя дырэктывы зрабіць жыццёвымі. І чым больш мяркуецца паглыбіць рэканструкцыйны працэс, тым складаней робіцца роля самога гаспадара, тым больш трэба яму спэцыяльных ведаў і тым пільней становіцца патрэбнасьць вёсцы сельска-гаспадарчае адукацыі.

Якім-жа чынам даць вёсцы гэтую адукацыю?

Вядома, што існуючыя спосабы распаўсюджваньня с.-г. ведаў сярод дарослага земляробскага насельніцтва маюць характар эпизодычных гутарак-лекцый і кароткатэрміновых курсаў. Аграном праводзіць на вёсцы адну-дзьве гутаркі з тым, каб туды больш не зьяўляцца цэлы год.

Зусім натуральна, што вынікі гэтых спосабаў пазашкольнае адукацыі з пункту гледжаньня рэканструкцыі гаспадаркі блізкі да нуля.

Асобная с.-г. гутарка можа павярхова азнаёміць селяніна з якім-небудзь адным тэхнічным спосабам, але часта ня можа ўзброіць яго тым мінімумам ведаў, а тым больш умельствам, якія яму патрэбны для ажыццяўленьня на справе нават аднаго спосабу палепшаньня гаспадаркі.

Здавалася-б, у чым цяжкасьць, каб даць сялянам элементарныя правілы, як карміць скаціну па дацкім спосабе? У сапраўднасьці — перад гаспадаром, які рашыў перайсьці да гэтага спо-

сабу палепшання гаспадаркі, устане адразу-ж шэраг пытанняў: яму трэ́ будзе ўмець без вагі вызначыць, колькі важыць жывая жы-веліна, дасканала падлічыць удой, складаць кармавыя нормы і ра-цыёны, умельства разьлічваць і разьмяркоўваць колькасьць корму найбольш эканомна, яму прыдзецца ўзгадняць інтэнсыўнасьць летніх пашаў з зімовым кармленьем у стойле, а ўзровень скармленьня, наогул, узгадніць з утрыманьнем і спосабам догляду за жывёлаю і г. д. Каб справіцца з задачай палепшання жывёлаводства, гаспадар, як відаць з гэтага, павінен ведаць цэлы комплекс ведаў з галіны зоотэхнікі, кормаздабытку, арганізацыі гаспадаркі. І гэта зусім зразумела, таму што гаспадарка не конглёмерат галін, у супольнае цэлае, у якім кожная частка функцыянальна звязана з другой часткаю. Пагэтаму перамена аднаго элемэнта гаспадаркі няўхільна адбываецца на стане іншых частак звязанага цэлага і патрабуе адпаведнае іх перамены. Просты спосаб, напрыклад, увядзеньне зьлёнлага ўгнаеньня на пашары выклікае перамены ў арганізацыі летняга кармленьня жывёлы, выклі-кае пытаньне аб разьмеркаваньні на палёх угнаеньня, г. зн. ставіць перад гаспадаром шэраг задач арганізацыйна-эканамічнага характару.

Такіх прыкладаў можна было-б даць колькі хочаш, і ўсе яны га-варылі-б за тое, што рэканструкцыя сялянскае гаспадаркі, ня гле-дзячы на тое, што здаецца элемэнтарнай яе структура, патрабуе ад гаспадара не адрываючых зьвестак аб некалькіх палепшаных спосабах тэхнікі, а поўнага ўзроўню с.-г. разьвіцьця, якое набываецца толькі сыстэматычнай спэцыяльнай адукацыяй. Вось чаму пазашкольныя формы распаўсюджваньня сельска-гаспадарчых ведаў не даюць дас-татнага эфэctu ў сэнсе глыбокіх перамен у арганізацыйнай структуры сялянскае гаспадаркі. Як паказала практыка, гэтыя формы не заўсёды гарантуюць нават тэхнічны бок выкананьня ўвадзімых палепшаньняў. Вядомыя выпадкі, калі сяляне пад уплывам агранамічнае агітацыі пачыналі ачышчаць усё насеньне, а наступным годам ад гэтага спосабу адмовіліся. У большасьці выпадкаў прычыны такога рэцыдыву заклю-чаюцца ў тым, што ачыстка і сартаваньне насеньня дапамагае падвы-шэньню ўраджаю толькі тады, калі сеяць на досыць плоднай і ачы-шчанай ад сураў глебе. Пасеяўшы адсартаваным насеньнем, але па-кінуўшы глебу як і раней няўгноенай і засуранай, гаспадар, зразу-мела, не атрымае добрага выніку.

Такія-ж няўдачы іншы раз спатыкаюць увядзеньні культуры лубіну ці пасеюць яго на не зараджанай глебе, ці вельмі глыбока засыплюць насеньне, ці пасеюць на халодную зямлю, ці не правярыўшы ўсхо-жасьць, засяваюць палі мала ўсхожым насеньнем.

У падобных выпадках часта вінавацяць агранома. Але калі ў асобнай буйной гаспадарцы, дзе ёсьць сталы тэхнічны нагляд за работамі, адмі-ністрацыя часам ня мае магчымасьці дагледзець за ўсімі работамі, дык хіба можна чакаць ад раённага агранома, каб ён праінструктаваў і пракарэктаваў у распыленых сялянскіх гаспадарках увадзімыя спосабы новае палявое тэхнікі. Не дапаможа справе ў даным выпадку і павя-лічэньне сеткі з давадзеньнем памеру агравучасткаў на вялічыню нават пад абшар сельсавету. З гэтага вынікае, што і тут адзінай парукай пасьпяховасьці мерапрыемстваў па палепшаньню сялянскае гаспадаркі зьяўляецца культурны гаспадар, які атрымаў сыстэматычную сельска-гаспадарчую падрыхтоўку.

І, такім чынам, праца па перабудове сялянскае гаспадаркі ня мае ніякага сэнсу сіламі аднае агранамічнае арганізацыі без сьвядомага актыўнага ўдзелу ў ім самога сялянства.

А паколькі рэканструкцыя выяўляе сабою складаны працэс перамен, які закранае самыя асновы арганізацыі гаспадаркі—гэты ўдзел сялянства адукацыі пэўным узроўнем с.-г. разьвіцця, які можа быць дасягнут толькі за дапамогаю школы, хаця-б і самога элемэтарна а тыпу.

За мяжою даўно ўжо прызналі ўсё значэньне сельска-гаспадарчае адукацыі для дарослага земляробчага насельніцтва. І ў такіх краях, як Данія, Нямеччына, Швэцыя—цяпер шырока распаўсюджаны так званыя зімовыя с.-г. школы, якія зрабіліся сапраўднымі рычагамі ўзвышэньня с.-г. культуры. Трэба думаць, што і у нас падышоў час, калі на пытаньні аб арганізацыі спецыяльных с.-г. школ пара звярнуць самую сур'ёзную ўвагу.

Найбольш мэгазгодным тыпам школы для гаспадарчага насельніцтва зьяўляецца зімовая сялянская школа. Яе можна назваць таксама школай сялянскае гаспадаркі, таму, што задачай яе ёсьць палепшаньне і перабудова іменна сялянскае гаспадаркі.

Характэрна для гэтае школы тое, што яна аніяк ня рыхтуе служачых, маючы мэтай даць адукацыю гаспадару. Падкрэсьлім яшчэ раз, што гэтая школа выключна для дарослых земляробаў. Пагэтаму яна не павінна адрываць іх у часе навучаньня ад гаспадаркі. Адсюль, тэрмін тэарэтычнага навучаньня ў ёй абмяжоўваецца змовымі месяцамі (ад лістапада да красавіка), калі ў сельскай гаспадарцы спыняецца палявая праца.

Усё навучэньне ў школе вядзецца нагляднымі мэгадамі¹⁾, якія здольны забясьпечыць поўнае прысваеньне вучэбнага матар'ялу малападрыхтаванымі слухачамі. Зусім зразумела, што па напямку свайго навучаньня гэтая школа практычнага тыпу, якая мае ў цэнтры свае ўвагі п, аблему рэарганізацыі сялянскае гаспадаркі. Выкарыстаны ў працэсе выкладаньня вучэбны матар'ял яе мае мясцовы характар. Ці будзе гэтая школа даваць веды аб глебе, расьліннасьці, шкодных казыўках, машынах, снасьцінах, палявых культурах, севазваротах, спецыяльных відах сельска-гаспадарчае каапэрацыі і г. д. -усюды школа спыняецца пераважна на тых аб'ектах, якія маюць практычнае значэньне ў мясцовай сельскай гаспадарцы.

Ці трэба наогул гаварыць аб тым, што такая школа ня выдае сваім слухачом якіх-небудзь пасьведчаньняў і атэстатаў, таму што ў яе прыходзяць не па службовыя правы, а па веды.

Пэдагогічны пэрсонал школы, скончыўшы зімовы сэзон, з вясны кіруе працаю сваіх слухачоў у іхных-жа гаспадарках, інструктуючы сялян па пытаньнях палявое тэхнікі, увядзеньня новых для сялянскае гаспадаркі машын, снасьцей, культур, перамены палеткаў, і іншых пытаньнях рэканструкцыі гаспадаркі. Летняя праца вучняў школы служыць замацаваньнем і прыстасаваньнем на практыцы тых ведаў, якія атрыманы імі за час зімовага навучаньня. А настаўнікам школы ўдзел у практычнай працы перабудовы сялянскае гаспадаркі дае агра-намічны матар'ял, які выкарыстоўваецца імі для палепшаньня пастаноўкі навучаньня новых слухачоў.

Посьпех і папулярнасьць сялянскіх школ у значнай ступені залежыць ад агра-намічнага вопыту, ведаў і пэдагогічнай падрыхтоўкі настаўніцкага пэрсаналу. Стварэньнем гэтага кадру неабходна паклапаціцца ў першую чаргу, калі рашаць у станоўчым сэнсе пытаньне аб распаўсюджваньні па вёсцы с.-г. ведаў за дапамогаю школьнае арганізацыі.

¹⁾ Больш падрабязна аб пастаноўцы навучаньня іл пашую брашуру „Школа кресьціянскага гаспадарства“, выд. Наркамзему БССР, 1925 г.

Галоўнейшы недахоп пазашкольных формаў адукацыі, і ў прыватнасьці сельска-гаспадарчых курсаў, за дапамогаю якіх у гэты час аграномы распаўсюджваюць па вёсцы с.-г. веды—заклучаецца ў тым, што яны праводзяцца з пэдагогічнага боку выпадковым пэрсаналам.

Перадаць с.-г. веды, пераканаць умудранага сваім уласным вопытам селяніна ў іх праўдзівасьці і навучыць яго прыстасоўваць гэтыя веды ў цяжкіх умовах ся. янскае гаспадаркі—гэта справа ня так простая і лёгкая, каб яе мог выканаць кожны аграном. Было-б памылкаю думаць, што кожны аграном можа быць у той самы час і пэдагогам. Трэба прызнаць, што пэдагогічная справа—асобная спэцыяльнасьць, а навучаньне с.-г. навуцы дарослага селяніна—спэцыяльнасьць асабліва складаная. Агра-працаўнікоў з пэдагогічным ухілам вельмі мала сярод нашых грамадзкіх аграномаў.

Параўнаўча з курсамі школа, маючы сталы настаўніцкі пэрсанал, які мае і рацыянальныя мэтады выкладаньня, штогод паляпшаючы іх шляхам зьбіраньня пэдагогічнага вопыту—магчымасьць, якое ня маюць формы пазашкольнае с.-г. адукацыі, у прыватнасьці с.-г. курсы, якія спорадычна арганізуюцца і таксама хутка ліквідуюцца.

Урэшце, і гэкі сродак навучаньня, як наглядныя навучальныя падручнікі на с.-г. курсах комплектуюцца выпадкова, часта ў пасьпешным парадку і пагэгаму не заўсёды адказваюць свайму прызначэньню. С.-г. школа, наўпроць, мае магчымасьць звярнуць гэтаму пытаньню асаблівую ўвагу, зарганізаваўшы старанна падбраны кабінэт навучальных падручнікаў.

Такім чынам розьніца зімовае с.-г. школы ад с.-г. курсаў заключаецца ў тым, што яна мае сталы пэдагогічны пэрсанал, пэўны склад навучальных падручнікаў і мэтады выкладаньня. Нельга ня прызнаць, што дзякуючы гэтаму адукацыйнае значэньне школы шмат вышэй у параўнаньні з пазашкольнымі формамі распаўсюджаньня с.-г. ведаў.

Зімовыя сялянскія школы могуць быць вандроўнымі і сталымі, адназімнымі і двухзімнымі.

Для ўмоў БССР на першы час больш падыходзячай была-б адназімка, вандроўная школа. Вычарпаўшы ў даным пункце контынгэнт гаспадароў, якія жадаюць атрымаць адукацыю, школа наступным зімовым сэзонам пераходзіць у другое месца. Калі-ж слухачы вандроўнае школы пажадаюць—школа застаецца яшчэ на адзін год у данай вёсцы і, такім чынам, робіцца часова двухзімоваю школаю. Пераехаўшы у другі пункт, яна зноў можа зрабіцца адназімоваю школаю.

Гібкасьць гэтага тыпу школьнае арганізацыі ў сэнсе магчымасьці прыстасаваць яе да розных умоў і запатрабаваньняў—складае найбольш характэрную і каштоўную рысу вандроўнае школы.

Побач з вандроўнаю школаю, якая пэрыядычна вандруе з аднаго пункту ў другі і перавозіць кожны раз свае партатыўныя кабінэты з навучальнымі падручнікамі і невялікай сельска-гаспадарчай бібліятэкай—можа існаваць і сялянская зімовая школа сталага тыпу. Гэткія школы трэба адчыняць у мясцовасьцях, дзе зацікаўленасьць да сельска-гаспадарчых палепшаньняў набыла сярод сялянства досыць яскрава выяўлены масавы характар і пры тым у больш ці менш буйных сельскіх цэнтрах, якія гарантавалі-б што году сталы прыток вучняў-сялян.

З пункту погляду пэдагогічнага сталыя школы больш дасканалыя за вандроўныя, таму што, карыстаючыся прыстасаванымі будынкамі, больш багатымі навучальнымі абстаўнкамі, могуць лепш наладзіць працэс навучаньня, ствараючы ў той-жа час і больш цяглівыя бытавыя ўмовы настаўніцкаму пэрсаналу.

Вось якія, у двух словах, рысы сялянскае сельска-гаспадарчае школы.

На першы час бадай што ня трэба ставіць гэтым школам задачу масавае сельска-гаспадарчае адукацыі. Калі праз некалькі год у кожнай вёсцы будзе па два-тры культурных селяніна, якія скончылі школу, тым самым будзе ўжо шмат зроблена для ўзьяця сельскае гаспадаркі. Слабае месца ў практыцы нашых сельска гаспадарчых мерапрыемстваў — гэта тое, што аграному ў большасці выпадкаў няма на каго абавёрціся ў вёсцы. Па гэтай прычыне агранамічныя пачаткі нярэдка канчаюцца няудачаю. Зацікаўленасць, узьятая аграномам, хутка гасне пад уплывам скэлтыкаў, як толькі аграном пакідае вёску. І прызначанае на сялянскім сходзе мерапрыемства застаецца часта няздзейсненым, таму што на вёсцы па сутнасці няма нікога, хто-б мог працягваць і праводзіць палепшанні, рэкамэндаваныя аграномам.

Вось гэты пласт агранамічна адукаваных сялян, упэўненых прыхільнікаў узьяця і палепшання сельскае гаспадаркі і павінна стварыць сялянская зімовая сельска-гаспадарчая школа. Няхай гэта будучь спачатку адзінкі, але ў іх асобе гаспадарчы кансэрватызм вёскі сустрэне сталы і энэргічны адпор, прымітыўная гаспадарка, будзёншчына знойдзе ў асобе іх актыўнага супраціўніка, агранамічная-ж арганізацыя сустрэне ў іх таго саюзніка, які гэтак патрэбен ёй у барацьбе за сельска-гаспадарчую культуру.

Гісторыя распаставала сялянства сацыяльна-эканамічна, але ў культурных адносінах яно засталася ў значнай ступені аднастайным. Зьяўленне на вёсцы спачатку хоць-бы і малалікавага пласту, прайшоўшых агранамічную школу перадавых гаспадароў, створыць тую культурную дыфэрэнцыяцыю, у выніку якой няухільна пачнецца ў гушчы самога сялянства ідэевы рух за новыя спосабы вядзення гаспадаркі, за падвышэнне ўраджайнасці сялянскіх палёў, за каранную перабудову нашае адсталася сельскае гаспадаркі. Вакол культурных гаспадароў, дзякуючы іх ведам, іх асабоваму гаспадарчаму прыкладу, пачнуць аб'яднацца ўсе агранамічна-жывыя элементы вёскі. Устаноўцца шчыльная сувязь яе з агранамічнай арганізацыяй, школай і вопытнай справай, сувязь, якая так настойліва патрэбна і якую цяпер гэтак цяжка наладзіць, дзякуючы амаль што поўнай адсутнасці ў нашай вёсцы агранамічна-актыўнага і культурнага сялянства.

НА МЯСЦОХ

Ф. Ляўчонак

Пра куставыя аб'яднаньні калгасаў

Калгасны рух, які ўсё шырыцца, вымушае нас сваячасова ставіць пытаньне пра формы арганізацыі і кіраўніцтва. Цяпер створаны: усе-саюзна, абласны і акруговыя саюзы, а на мясцох арганізуюцца групавыя куставыя аб'яднаньні. З 12 калгасаў Гарадоцкага раёну 5 аб'яднана ў куст, які на сёньняшні дзень першаю бліжэйшаю задачай паставіў—наём і ўтрыманьне свайга агранома. Пункт, у якім зауседы павінен жыць аграном—камуна „Чырвоны Штандар“, яна дае аграному і кватэру і дае вялікую дзель на пражытак яму. Маламоцныя калгасы, што паўходзілі ў куст, у прынцыпе не адмаўляючы і не прырэчаны супроць куставога аб'яднаньня, вельмі ўспраліся і не згаджаліся даць патрэбнае дзелі на аграабслугоўваньне. Якую-ж задачу, акром аграабслугоўваньня павінна ставіць сабе такое аб'яднаньне?

Аб'яднаньня ў куст калгасы раскінуты на абшары 2-х сельсаветаў. Агульнае пахаты ў іх 367 гэктараў, 206 гэктараў прыпадае на камуну „Чырвоны Штандар“. У „Чырвоным Штандару“ і „Свабодзе“ ёсьць млыны, пільні, абодвы ўзялі курс на жывёлаводзтва—сьвінаводзтва. Ува ўсіх, што ўвайшлі ў куст калгасах ёсьць сады ў розную плошчу, а ўсіх 37 гэктараў.

У раёне—1.200 з лішкам сялянскіх гаспадарак, з пахатнаю плошчай ў 6.266 гэкт., са значным лікам садоў і колькасьцю жывелы. У „Чырвоным Штандару“ працуе добра абсталяваны завод па перапрацоўцы малака.

Задача куставога аб'яднаньня—гаспадарчае зрашчваньне калгасаў навокала тых прадпрыемстваў, якія ўжо маюцца ў іх, і пабудаваньне новых агульных прадпрыемстваў, гаспадарчае зрастаньне з прымежнымі сялянскімі гаспадаркамі праз паступовае аграмаджэньне ў іх пазасобных вытворчых процэсаў сельскае гаспадаркі і ўцягваньня іх у агульны гаспадарчы процэс аб'яднаньня.

Арганізаваныя ў куст калгасы павінны, з аднаго боку, цвёрда ўзяць курс на пашырэньне, бо бяз гэтага немагчыма правільна паставіць сельскую гаспадарку—ўзяць ухіл убок жывёлаводзтва. Перапрацоўку і збываньне малочнае прадукцыі можна наладзіць агульную, скарыстоўваючы той завод, які ўжо ёсьць, у кожным калгасе можа быць адчынены зьліўны пункт, дзе трэба зьбіраць і сьпарываць малако ня толькі ад калгаскіх кароў, але і ад сялянскіх. Па лініі арганізаваньня малочных арцеляў, па лініі агульнае перапрацоўкі і збываньня малочнае прадукцыі і будзе йсьці гаспадарчая сувязь куста з мяйсцовым насяленьнем. Налічча садоў у арганізаваных у кустве калгасах зусім спрыяе, каб наладзіць агульную пладасушыю або вінна-гарэлачны завод. Гаспадарчая сувязь паміж калгасамі павінна пайсьці на напamкu сумеснае рэалізацыі прадуктаў садаводзтва. Кожны наш калгас, які атрымаў з дзяржфонду сад на вялічыню ня меншы за 6 гэктараў, бярэ на сябе абавязанасьць трымаць спэцыяліста-сада-

вода. У паасобку гэта ня выконваецца, але пры сумесным, агульным карыстаньні гэта зусім лёгка зрабіць. У перапрацоўку і збываньне прадуктаў з садаводства павінны быць уцягнуты сялянскія гаспадаркі праз прыцягненьне да сумеснага рэалізаваньня пладоў, праз засадку новых агульных садоў у вёсках, пасёлках, пры прывядзеньні земляўпарадкаваньня, праз арганізаваньне агульных пітомнікаў і г. д.

Сьвінаводзтва, што ўсё больш разьвіваецца, вымусіць у далейшым пабудаваць агульны бэконны завод. Узьдзейнічаньне калгасаў на паасобныя сялянскія гаспадаркі праз машыны і пракатныя пункты пры куставым аб'яднаньні будзе значна мацнейшым і большым, бо даецца магчымасьць рацыянальна скарыстаць усе машыны ў аб'яднаньні.

У куставым аб'яднаньні ёсьць адзін трактар. На вясну камуна „Свабода“ ставіць задачай прыдбаць другі. У куставым раёне арганізавана адно т-ва па каляктыўнай апрацоўцы зямлі, будуць арганізаваны машыновыя, пасялковыя, ільнаводчыя і іншыя. Будуць земляўпарадкоўвацца пасёлкі, праводзіцца кантрактацыя і г. д.

Праз першапачатковыя аб'яднаньні, праз арганізаваньне прадпрыемстваў, праз машыны да аграмаджэньня паасобных процэсаў сельскае гаспадаркі, праз практычную калёну куста да агульнага засеўнага масыву.

Куст, які злучыўся для сумеснага аграабслугоўваньня, павінен ісьці да аграмаджэньня паасобных процэсаў: малочная справа, садаводства, насеннаводзтва, — да адзінага сельска-гаспадарчага аб'яднаньня.

Куставыя аб'яднаньні, з аднаго боку павялічваючы аграмаджаны сэктар, удаस्कаныяваючы з другога боку праз зноў арганізуемыя першапачатковыя аб'яднаньні — будзе шырэй і расьці. Задача нашага дня ёсьць, гэта ствараць куставыя аб'яднаньні.

Некаторыя вынікі агляду

(З работы груп беднаты на Мазыршчыне)

Агляд груп беднаты па акрузе прайшоў нядосыць падрыхтавана. Гэтаму пытанню з боку некаторых райкомаў і значнае часткі ячэек ня было прызначана выстарчальнае ўвагі. Галоўнай прычынаю гэтага зьяўляецца тое, што агляд пачаўся ў разгары падрыхтоўчае і пачатку справаздачнае кампаніі сельсаветаў, апроч таго, у гэты час праводзіліся гаспадарчыя кампаніі, якім з боку вясковых ячэек аддавалася ня мала ўвагі. Усё гэта (і калі прыняць яшчэ пад увагу малаколькаснасць сельпартгачэек) перашкаджала больш пасьпяхсваму правядзенню агляду.

Аднак, станоўчымі момантамі агляду трэба лічыць тое, што дзякуючы гэтаму ўдалося выявіць сапраўднае становішча груп беднаты і прыкаваць да іх увагу партыйнае арганізацыі.

Апошні, 1928 год даў значны колькасны рост груп. Па даных 6 райёнаў акругі рост груп характэрызуецца наступным:

Пры якіх арганізацыях існуюць групы	Усяго груп	Тэрміны арганізацыі груп					
		да 1/VII 1927 г.	З 1/VIII па 1/X 1927 г.	З 1/X-27г. па 1/1-28г.	З 1/1 па 1/IV-28 г.	З 1/V па 1/VII 28 г.	З 1/VII па 1/X-28 г.
Сельсавет.	30	9	3	5	9	4	—
Спаж. каапэр.	9	2	—	1	6	—	—
С.-г. каапэр.	8	—	—	2	6	—	—
К.С.Т.У.	19	1	1	4	6	6	1
Усяго.	66	12	4	12	27	10	1

Такім чынам бачым, што большасць груп беднаты па гэтых 6 райёнах арганізаваны ў канцы 27 і за 28 год і пагэтаму, большасць іх ня мае належнага вопыту ў рабоце, гэта адбылося на самай рабоце груп беднаты. Некаторыя групы не змаглі яшчэ канчаткова аформіцца, а некаторыя правялі па аднаму—па два пасяджэнні, а некаторыя не правялі ніводнага і існуюць толькі на паперы. Аб прычынах сла-

басьці работы груп слынімся ніжэй, а цяпер для поўнае характарыстыкі якаснага складу груп падамо наступныя даныя:

Пры якой арганізацыі	Лік членаў груп:			З іх:							Увага
	З складу выбарчых органаў	Астатнія	Усяго	Камуністскіх	КСМ не сястайных у КПБ	Рабочых	Батракоў	Беднякоў	Сярэдніх коў	Жанчын	
Сельсавет.	210	9	219	54	18	3	3	149	16	23	на матарыях 53 груп
Спаж. каапэр.	58	2	60	12	1	1	—	40	5	5	
С.-г. каапэр.	66	1	67	23	3	2	2	39	3	6	
К.С.Т.У.	124	6	130	18	11	1	3	106	2	13	
Усяго.	458	18	476	107	33	7	8	334	26	47	

Пададзеныя даныя кажуць пра тое, што калі сярэдні колькасны склад груп нармальны і ў сярэднім у кожнай групе маецца па два партыйцы, дык аднак у групы не ўцягнуты батракі і жанчыны, таксама нязначная колькасць камсамольцаў. Гэта часткова тлумачыцца тым, што паказаныя групы, у невыстарчальнай колькасці абраны ў розныя арганізацыі вескі (сельсавет, кааперацыя і г. д.), а галоўнай прычынаю зьяўляецца тое, што на работу сярод батрацтва і жанчын-беднячак і батрачак мала звернута ўвага як партыйных ячэек, гэтак і сельскіх арганізацый.

Чым займаліся групы беднаты і як выконваліся іхнія рашэнні. Значная колькасць груп займалася практычнымі пытаннямі, хоць пераважная частка разгледжаных пытанняў носіць кампанейскі характар. Так, групамі пры сельсаветах абгавораны пытанні пасеўнае кампаніі, разьмеркаваньня лесу, загатоўак, сельгаспадарчага падатку, выбараў у саветы, распаўсюджваньня пазык і г. д. Групамі пры спажывецкай кааперацыі абгавораны пытанні аб каапераваньні беднаты, зьніжэньні цэн і рацыяналізацыі, аб адтэрміноўцы крэдытаў беднаце па стыхійных няшчасьцях (па с.-г. кааперацыі), арганізацыі таварыстваў і г. д.

Але, калі разгледзець паасобныя пастановы груп, дык яны часта посяць агульны, не практычны характар. Так, групамі беднаты пры Калінкавіцкім спажывецкім таварыстве, па пытаньню каапераваньня беднаты і папаўненьня паёў пастанаўляе: „Лічыць правільнай палітыку партыі і Савецкай улады да бяднейшага сялянства, праз якое партыя ажыццяўляе свае кіраўніцтва і абараняе інтарэсы пралетарыату і бяднейшага сялянства“.

Група беднаты пры Калінкавіцкім камітэце ўзаемадапамогі, выносіць такую пастанову: „Лічыць, што вылучаная група зможа прыняць удзел у будаўніцтве савецкай улады“...

Можна прывесці шэраг такіх „мудрых“ пастаноў груп беднаты, якія нічога практычнага ў рабоце не даюць. У даным выпадку нельга абвінавачваць групы, а ўсю віну трэба перакласьці на кіраўнікоў і партыйныя ячэйкі. Калі-б кіраўнік групы папярэдняя падрыхтоўваўся да пасяджэньняў групы, калі-б ён сам (кіраўнік) на пасяджэньні не займаўся „гаварыльняй“ і выкідваньнем агульных фраз, пастановы былі-б жыццёвымі і практычнымі. Але, часта бывае, што кіраўнік групы, каб запоўніць зьвесткі, каб паказаць, што ўсё-ж групы пасядалі, не

падрыхтоўвае практычных пытанняў, а падносіць пасяджэнню даклад „аб задачах партыі па рабоце сярод беднаты“.

Некаторыя групы беднаты захоплівалі функцыі іншых органаў. Так, група беднаты пры Слабодзім сельсавеце, па пытанню аб пасеўнай кампаніі выносіць пастанову: „Даручыць камітэту ўзаемадапамогі спагнаць запазычанасць па насеннай пазыцы“, альбо такая пастанова па пытанню аб сельгаспадарчым падатку: „Даручыць прэзыдыуму сельсавета скласьці спісы беднаты па весках і зняць з іх падатак“.

Вось кароткая характарыстыка работы большасці груп беднаты. Праўда, некаторыя групы (у Нараўлянскім і Каралінскім райёнах) працуюць ня дрэнна і змаглі паставіць сваю работу на практычную нагу, карыстаючыся вялікім аўтарытэтам сярод усяе масы беднаты і значнае часткі сярэдняцтва, але гэта адзінкі. Рэшта груп працуюць надта слаба.

Рашэнні груп беднаты ў большасці сваёй выконваюцца сваечасова, гэта тлумачыцца тым, што значная частка кіраўнікоў груп беднаты зьяўляюцца кіраўнікамі тэй ці іншай арганізацыі (старшыня сельсавету, старшыня праўлення кааператыву партыйцы і г. д.). Але і тут ёсць рад момантаў, гаворачыя аб тым, што вельмі часта гэтымі кіраўнікамі затушоўваецца твар групы беднаты. Ёсць, напрыклад, такія выпадкі, калі кіраўнік групы, ён і кіраўнік арганізацыі, уносіць прапановы на пасяджэнні ўстановы, пры якой існуе група беднаты ад свайго імя, а не ад групы беднаты, што зьяўляецца ненармальным.

Як абстаць справа з кіраўніцтвам работаю груп беднаты з боку партыйных ячэек і райкомаў партыі. Тут справа абстаць надта і надта дрэнна. Перш-на перш, самыя кіраўнікі груп падобраны ня досыць добра. Нагэтак, не выпадковы такія ляпсусы, якія маюць месца ў рабоце лаасобных груп.

Вось характэрны ляпсус і пэўнейшае незразуменье работы груп беднаты: пры Калінкавіцкім камітэце ўзаемадапамогі ўвесь час працаваў прэзыдыум камітэту, які іменаваў сябе „групай беднаты“, працяколы прэзыдыуму называліся працяколамі групы беднаты.

Гэты момант, ня толькі зьяўляецца ляпсусам, тут людзі займаліся пэўным ашуканствам.

Адсюль можна зрабіць і вывады аб кіраўніцтве работай з боку ячэек і райкомаў. Такая „работа“ Калінкавіцкага КСТУ адбывалася не за 30 і 60 кілёмэтраў ад райцэнтру, а пад самым носам райкому партыі і ячэйкі, але туды не заглядвалі, пакуль „зверху“ не патрэбавалі звестак і запрапанавалі зрабіць абгляд. Тое самае і ў іншых мясцох. Зусім нязначная колькасць ячэек займалася стала работай груп беднаты (заслухванне дакладу кіраўніка групы, праверка работы групы і г. д.), адсюль і такія вынікі.

Агляд, як ужо адзначана вышэй, даў магчымасць выявіць твар груп беднаты, сапраўднае становішча ў іх і якое месца прызначалася гэтаму пытанню з боку партыйных арганізацый на мясцох. Гэта дало таксама і магчымасць прыкаваць увагу партыйных арганізацый да гэтае справы і на падставе выяўленых недахопаў распрацаваць шэраг практычных мерапрыемстваў па значнаму аздараўленьню і ўзмацненьню работы на гэтым, вельмі важным вучастку.

ГІСТПАРТ

І. Ашак

1917 год у Віцебску

I

Минула ўсяго голькі 10 год, а перажыта гэтак поўна, як быццам цэлая вечнасьць, перажыты цэлыя этапы і неяк ня верыцца, што ўсе гэта адбылося і магло ўкласьціся ў адзін дзесятак год. Колькі прыгожых момантаў, колькі жаху, пакуты, мучэньняў перанесена лепшымі сынамі рабочае клясы і ўсею рабочаю клясаю ўцалку за гэтыя гады для перамоі рэвалюцыі і лепшае будучыні чалавецтва. Колькі неймаверных дасягненьняў у выніку звышчалавечага напружаньня волі і энэргіі, мазгоў і мускулаў рабочае клясы ўпісана назаўсёды ў старонкі гісторыі чалавецтва. На гэта здольна толькі рабочая кляса, маючы ў авангардзе сталевыя згуртаваныя шэрагі Ленінскае Камуністычнае Партыі, што давалі сваім жыцьцём і кроўю бяссумненную адданасьць рабочай клясе вось ужо хутка на працягу 30 год. Вось сапраўды вялікія дні перажыты і перажываюцца намі і цяпер, але не заўсёды мы на іх зьвяртаем патрэбную увагу, хутка забываем, не зафіксаваем на паперы і шмат прыгожага, каштоўнага, разам з лепшымі змагарамі за рабочую справу, адыходзіць у краіну паданьня. Зусім зразумела - няма калі думаць пра мінулае, калі кожны дзень высоўвае ўсё новыя важныя задачы, у якія неабходна ўдацца, як гаворыцца, душою і целам.

II

Пэрыяд да лютаўскае рэвалюцыі і лютаўская рэвалюцыя

Імпэрыялістычная вайна, разбураючы ўсё на сваім шляху, паднімала дзесяткі тысяч рабочых сем'яў у аграмаднай хвалі зьбежанцаў, запляснула бліжэйшыя да фронту гарады. Разам з гэтай хваляю, увосень 1915 году, і я прыбрыў у зусім чужы мне горад Віцебск, ня маючы выводнага знасмага. Першае, што мяне здзівіла надта, гэта страшэнна гаротнае становішча зьбежанскіх сем'яў, якія, ня маючы прытулку, месціліся на старых вагонах і шагрох каля гэтак званых Юр'евас Горкі. Большасьць зьбежанцаў была з Прыбалтыцкага краю, латышы. Другое, што мяне ня менш уразіла на першы раз, — гэта страшэнная нянавісьць да гэтых няшчасных зьбежанцаў у мяйсцовага насяленьня, якое лічыла алошніх за вінавайцаў падвышэньня цэнаў на ўсе прадукты шырокага спажываньня. Пры чым вельмі характэрна, што мяйсцовыя каленісты латышы, а таксама і старажылы Віцебску, таксама роўна з усімі неазвізелі зьбежанцаў-латышоў у г. Віцебску; не ўважаючы на пераважную большасьць яўрэйскага насяленьня, быў моцна разьвіты антысэмітызм. Горад быў перагружаны салдацкаю масаю розных вайсковых часьцей. Пра які-небудзь рэвалюцыйны рух ня было ніякае гутаркі. Паліцыя разам з жандармэрыяй сумела да таго часу ўсялякія рэвалюцыйныя арганізацыі пазьнішчаць і калі дзе-ні-дзе і пазаставаліся адзінкі-рэвалюцыянэры, дык яны былі паразлучаны і ніякае дзейнасьці не паказвалі. Адным словам, царская паліцыя і жандармэрыя працавала вельмі добрасумленна. Паспытаўшы смаку беспрацоўя, бяз грошай на працягу нейкіх месяцаў у незнаемым горадзе, мне

выпала паступіць на правах кандыдата тэлеграфістам на чыгуначны гэлеграф. Але тут пачліся новыя факцыі. Тэрмін майго гадовага пашпарту мінуў. Пратэрмінаваны пашпарт у дамавую кнігу ня ўпісвалі, давялося йсьці ў 3 вучастак паліцыі, што пад таварнаю станцыяю, адтэрмінаваць пашпарт. Пашпарт у мяне забралі, загадалі прыйсьці праз тры дні. Зайшоў праз тры дні, казалі яшчэ праз тры і г. д. Адным словам, прамінуў месяц і другі, а пашпарту не аддаюць. Нарэшце даведаўся, што мой пашпарт адасланы ў галоўную паліцыю, а там даведаўся, што адаслалі ў вышукнае аддзяленьне. Мне казалі: „калі хочаш паскорыць, схадзі сам туды“. Я пакінуў хадзіць. Праз колькі дзён да мяне на кватэру ўночы з'явіліся трое цывільных, папрасілі прабачыць, што павінны зрабіць агляд на прадмет адшуканьня гарэлки і сталі корпацца ў падушках, сяньніку і кнігах. Пасьля грунтоўнага шуканьня, нічога не знайшоўшы, пайшлі. На працягу некалькі гідняў пасля ў розныя часы яны зрабілі яшчэ два агляды пад кіраваньнем сышчыка Фёдарава, а пашпарту ўсё-такі не аддавалі.

Канчаўся 1916 год. Нездавольненьне ў шырокіх масах узростала ўсё больш і больш. Хвалю абурэньня выклікаў факт расстрэлу салдата ў Мазурыне за абразу афіцэра неўзабаве пасля наведаньня лягераў цара Мікалая II разам з насьледнікам і ўсёю сьвітаю Арганізацыі, якая магла-б выкарыстаць як сьлед гэтае абурэньне, у Віцебску яшчэ ня было. Увясну 1916 году я пазнаёміўся з некім т. Раппам, які ў той час вельмі блізка сгаяў да партыі большавікоў і захапляўся рэвалюцыйнымі сьпевамі і літаратураю. Гэты таварыш неспадзявана памер і я выяжджў у Багушэўскае, дзе з дапамогаю мяйсцовага настаўніка наладзіў грамадзянскае пахаваньне. Праз колькі дзён у Багушэўскае прыехаў з Ленінграду студэнт - брат нябожчыка, член партыі большавікоў. З тав. Раппам мы праседзелі да відна ў кватэры настаўніка, абмяркоўваючы розныя палітычныя пытаньні і няўнікіненасьць перавярненьня ваіны імплэрыялістычнае на ваіну грамадзянскую. У канцы 1916 году я выпадкова пазнаёміўся з членам партыі большавікоў тав. Чунчыным, што жыў у Ёлагах недалёка ад мяне, стойлівым, загартаваным большавіком, ня раз пабыўшым на ссылцы, які страціў палову зуб, і пакалечыў нагу ў царскіх засьценках і засуджаны быў за 1905 год на сьмерць, ад шыбеніцы вырагаваўся выпадкова (арыштаваны і павешаны другі — таксама Чунчын). Таварыш Чунчын, што стаў пасля фактычным кіраўніком латыскае большавіцкае арганізацыі, шмат у чым дапамог мне тады разабрацца ў пытаньнях бягучае палітыкі, і я увесь вольны час аддаваў на гутаркі з ім. З усіх партыйцаў, з якімі мне надалей даводзілася сустракацца пры рабоце, найбольш яркаю і ідэальнаю фігураю і на сёнешні дзень у маея памяці застаўся тав. Чунчын. Ён жыў выключна для партыі, асабовага „я“ ў яго ня было, таксама як ня было і асабовых інтарэсаў. Ужо проці самае Лютаўскае Рэвалюцыі праз тав. Чунчына я пазнаёміўся з партыйцамі-большавікамі т. Дзірыкам (клічка Шалконе) цяпер старшыня ЦКК у Крымрэспубліцы, з яго жонкаю-партыйкаю і з тав. Заур — таксама старым партыйцам (цяпер каапэратыўны работнік у Севастопалі). Вельмі характэрна: таго часу, служачы на тэлеграфе, я хадзіў праз дзень у зубную клініку на Смаленскай вуліцы побач рынку і немаль што-дня сустракаў там аднаго і таго самага жандара, які таксама лячыў зубы і чамусьці меў да мяне асаблівую павагу, ня раз чакаючы мяне і праводзячы да вакзалу, увесь час апавядаючы, што ён спачувае рэвалюцыянэрам і на выпадак якое патрэбы першы пакажа дзе склады з зброяю, што ён незадаволены ўрадам і што ён за народ. Я ўважна слухаў яго і рабіў від, што нічога не разумею.

Вось і люты 1917 году. З імгненнаю шпаркасьцю па горадзе праляцелі чуткі пра непарадак у Петраградзе, пра кулямёты паліцэйскія на стрэхах будынкаў, пра тое, што жанкі і дзеці рабочых ідуць на вуліцу і патрабуюць хлеба і міру. Наначым дзяжурстве 2 сакавіка мне паведаміў праз апарат тэлеграфіст з Сеславіна, што Мікалай II зрокся царства. Я ўскочыў на табурэцік і закрычаў ура. Усе тэлеграфісты зірнулі на мяне і, відаць, падумалі ці ня ўздурнеў я. Калі я ім пераказаў вестку, мне спалохана ігразілі і закамандавалі маўчаць і захоўваць тэлеграфны сакрэт. Аднак ня вельмі ітак было. Праз паўгадзіны ведала пра гэта ўжо палова гораду, не зважаючы нават на позны час. Ураніцы пасья дзяжурства я пайшоў у галоўную паліцыю па свой пашпарт, па дарозе ня бачыў ніводнага гарадавога і неяк радасна сталі ад гэтага. Толькі на Пушкінскай заўважыў таго самага сышчыка Федарава, што здалёк сачыў за групоўкамі студэнтаў, вучняў і так жыхароў на вуліцы. На Гогалеўскай мяне абмінула кучка вучняў—10—12 год, з якіх адзін радасна апавядаў усім, што вось пачалася рэвалюцыя, але што гэта яшчэ ня ўсё будзе і ён, сам таго не разумеючы, казаў тады праўду. Як я прыйшоў у галоўную паліцыю, мяне сустрэлі вельмі зшанаваўшым, усе ўсталі, а даведаўшыся, што я прыйшоў па пашпарт, зараз жа аддалі без адтэрмінавання, растлумачыўшы, што цяпер трывожны час і як усе ўляжацца, тады адтэрмінуюць. Выходзячы, я заўважыў за дзьвярыма ў кутку штук 10 вінтовак, пакладзеных, відаць, на здачу рэвалюцыянерам, калі яны прыйдуць. Перапуд на тварах ува ўсіх быў страшэнны. Таго самага дня на лініі жандармэры на тэлеграфіе былі прыняты тэлеграмы з боку ад Смаленска і Нова-Сакольнікаў, што з пасажырскім поездам едуць атрады рабочых і на станцыях разбройваюць паліцыю. Паязды з абодвух боку прыехалі за мачым аначасова. Яшчэ ня спыніўся цягнік на хадзе саскочылі некалькі маладых хланцоў і пабеглі ў жандарскае аддзяленьне, а праз колькі хвілін вынеслі адтуль паадбіраныя шашкі, вінтоўкі і рэвальверы. Адзін стары жандар, відаць, не хацеў аддаць зброю і пабег уцякаць у горад, яго злавілі на Арлоўскім пляцу, пазрывалі пагоны, разброілі і пусьцілі. Гэта быў апошні дзень у Віцебску, калі можна было яшчэ бачыць адзінак мізэрных паліцэйскіх і жандараў. Але ўсюды відаць былі радасна-здзіўленыя твары ў жыхароў, упяршыню адчуўшых, што за імі не сачыць паліцэйскі і жандар. І там, дзе быў раней сыцяг расійскае царска-панскае імперыі, усё больш і больш наказвацца сталі чырвоныя сыцягі сымбаль барацьбы і перамогі рабочай клясе.

III

Пэрыяд ад Лютаўскае да Кастрычнікавае Рэвалюцыі

У бліжэйшую нядзелю, пасья нізрынуцьця самадзяржаўя, у памяшканьні цяперашняга „Мастацкага“ кіно-тэатру быў вышэйпаказанаю групаю бальшавікоў наладжаны сход латышоў рабочых і салдатаў. Сышлося чалавек 50, большасць у шэрых шынялях. Пасья кароткіх выступленьняў т. т. Чушчына, Дзірыка і інш. вырашана было зарганізаваць у Віцебску латыскі рабочы і салтацкі клуб, пад які ўжо знойдзена было памяшканьне ў адным школьным будынку на 2 Елагскім завулку, № 12. Зараз-жа пасья арганізацыі і афармленьня клубу, там сама быў праведзены арганізацыйны сход бальшавікоў і намечаны плян работы па ўцягваньню новых членаў у арганізацыю і па падрыхтоўцы нізрынуцьця зьбежанскага камітэту, які і быў у руках у латышоў нацыяналістаў-кадэтаў. Такім чынам, першымі днямі Лютаў-

скае рэвалюцыі на 2 Елагскай, № 12 стварыўся асяродак большавіцкае арганізацыі, якому давялося выцягаць на сваіх плячоў увесь цяжар падрыхтоўкі да правядзення і потым на першы час замацавання зав. ёў Кастрычніка ў горадзе Віцебску і Віцебскай губэрні. Ужо да сьвятавання 1 мая ў 1917 годзе латыская большавіцкая арганізацыя і клуб сумелі на дэманстрацыі пад свае чырвоныя штандары сабраць вялікую большасць латыскага пралетарыяту, а ўдзельнікі латышы-нацыяналісты пад нацыянальны сцяг сабралі ўсяго дзесяткаў два з паловаю, большасць з чыноўнікаў управы чыгункі і мяйсцовое латыскае інтэлігенцыі. У пэрыяд ад 1 мая да ліпнёўскіх дзён большавіцкая арганізацыя вырасла да 80 чалавек; гэгэмонам сярод латыскага пралетарыяту былі большавікі. Зьбежанскі камітэт таксама ўжо быў у руках большавікоў. Для удзелу ў мясцовым прафруху быў вылучаны тав. Аболін і яшчэ адзін таварыш, якія ў той час стаялі на чале левага крыла прафруху. На бюро арганізацыі ня раз ставілася пытаньне пра неабходнасьць перанесьці работу і ў іншыя нацыянальнасьці. Гэтаму ў значнай меры перашкаджала тая акалічнасьць, што сярод арганізацыі было 3—4 чалавекі, якія больш-менш добра ведалі расійскую мову, і ня было немаль нікога знаёмага з мяйсцовымі ўмовамі. Толькі пасля прыезду ў Віцебск з сасланьня тав. Пінсана, пачалі сур'ёзна і канкрэтна ставіць пытаньне пра работу сярод іншых нацыянальнасьцяў, навошта і было склікана на 2 Елагскай, № 12 некалькі нарад, а нарэшце ў адным з верхніх памяшканьняў был. Аляксандраўскае гімназіі сабраўся і арганізацыйны сход большавікоў гораду Віцебску. На гэты сход прышло пад 100 таварышоў, і ён фактычна перавярнуўся ў дыскусійныя спрэчкі розных левых палітычных групавак. Але ўнікам слоду было ўтворана арганізацыйнае бюро большавіцкае арганізацыі, куды увайшлі і 2 таварышы і з латыскае арганізацыі. У пэрыяд да ліпнёўскіх дзён латыская арганізацыя (большавіцкая) добра паставіла справу індывідуальнае апрацоўкі, кожнаму таварышу доручалі 5-6 чалавек на тых прадпрыемствах, дзе яны рабілі, асабліва ў вайсковых часьцях, за кошт апошніх арганізацыя расла немаль штодня.

Ліпнёўскія дні. Пралетарыят у Піцеры не дастаў перамогі,—буржуазія прашыла, што настаў час больш рашучае дзеі. Пачалося наступленьне адзінага фронту на зласьнейшага ворага буржуазіі—на большавікоў, і Віцебск гэта адчуў. Насупраць Латыскага Рабочага Клубу, які быў асяродак большавізму мяйсцовыя кадэты і эсэры з благаславеньня эсэкаў, меншавікоў і бунда, разьмясьцілі сотню казакаў-кубанцаў. За кожным больш-менш актыўным большавіком быў устаноўлены строгі нагляд. „Архангелы“ справяджалі іх самым нахабным парадкам па пятах. Не ўважаючы на тое, большавіцкі рух у Віцебску ўсё рос і паглыбляўся. Арганізацыя большавікоў расла ў такім шпаркім тэмпе, што к Кастрычніку большасць працоўных гораду Віцебску і прыблізна палова гарнізону спачувала выключна большавіком, як адзіным абаронцам інтарэсаў працоўных. Расчараваньне да іншых палітычных партый расло роўна з симпатэяй да большавікоў. Рабочая кляса і ўсе працоўныя шпарка йшлі насустрач Кастрычніку.

IV

Кастрычнікавы пераварот і першыя баі за кастрычнікавыя заваёвы

Вось і Кастрычнік 1917 году. Весткі аб перамогах пралетарыяту, пра баі ў Маскве з вялікаю шпаркасьцю сталі вядомы ў горадзе. Бегалі зьбянтэжаныя лідэры меншавікоў—Тарле, Квасман, Гінзбург

і інш., шукаючы сабе саюзнікаў, якія хутка і знайшліся ў галоўным камітэце прафсаюзу чыгуначнікаў Рыга-Арлоўскае чыгункі ў асобе Мядвецкага, Алтунина і шэрагу іншых „таварышоў“. Цэлая дэлегацыя з „Саюзу Спасеньня“, створаная гэтымі панами, зьявілася на тэлеграф станцыі Віцебск. Выклікаюць праз апарат стаўку вярхоўната галоўна-камандуючага і вядуць зусім сакрэтныя перамаўленьні аб надзейных вайсковых часьцях, аб арганізацыі ўзмоцненага району, уключаючы і Віцебск, аб складах зброі і мейсцазнаходжаньні іх, — словам, пра ўвесь плян барацьбы з большавікамі. Яны былі палкам упэўнены ў най-строгім сакрэту перамаўленьняў. Гутарку веў сам загадчык тэлеграфнае станцыі Дзінберг — член „Саюзу Міхаіла Архангела“. Мяне, як адзінага нядобранадзейнага на тэлеграфе, паклікалі ад апарату, ленту вырвалі, але усё-ж мне ўдалося слова ў слова запісаць усю гутарку і праз паўгадзіны ўсе вялікія сакрэты арганізаваньня пэўнага району былі перададзены ў камітэт большавікоў. У камітэце пытаньне было абмяркована і вырашана было выступіць, чаго-б гэта ні каштавала, улічваючы стратэгічную важнасьць Віцебску. Арганізацыя большавікоў да таго часу мела за сабою большасьць. Навочным прыкладам гэтага сталіся паказальныя рэзультаты выбараў ва ўстаноўчы сход: Віцебская губэрнія па ліку выбраных дэпутатаў узяла адно з першых месцаў па усёй Расіі. Да моманту Кастрычнікавае рэвалюцыі партыя вырасла колькасна ў некалькі разоў і мела за сабою вайсковыя часьці, як: аэрадром, артылерыю і тэхнічную каманду, у агуле больш за плавіну ўсяго віцебскага гарнізону. Увечары гадзіне а 9-ай у латыскім клюбе заслухалі даклад тав. Чунчына аб міжнародным становішчы і аб неабходнасьці захопу улады ў Віцебску конча сягоньня. Таварышы, што выступалі ў спрэчках, падтрымлівалі неабходнасьць выступленьня, супроць выказаўся адзін таварыш па перакананьнях меншавік-інтэрнацыяналіст т. Гоба, які ў сваёй прамове гаварыў пра бясээнсавасьць выступленьня, што сеньня ўночы на вуліцах Віцебску будзе праліта непатрэбна кроў рабочых, што няма ніякіх пэрспэктыў на тое, што калі ўлада і будзе захоплена, дык утрымаць яе надоўга ня ўдасца, таму, што ня сустрэнецца падтрыманьня ад сялянства, а асабліва высоўваў ён контр-рэвалюцыянасьць сялянства Украіны, якое, па яго словах, у большасьці заможнае. Тав. Гоба быў дадзены належны адпор і пры галасаваньні аднаго адна, пры двух, што галасавалі супроць (абодвы меншавікі-інтэрнацыяналісты), было вырашана выступіць сеньня ўночы. Тав. Гоба ў парадку партыйнае дысцыпліны было закамандавана з атрадам салдатаў узяць Штаб Дзьвінскага Ваеннага Вокругу, што месціўся на Гогалеускай вуліцы. Тав. Габа катэгарычна адмаўляўся, але калі яму заграпаўвалі канчаткова выйсьці з партыі большавікоў ці зараз-жа падначаліцца, ён выканаў заданьне. Чакаць ня было чаго. Настала дажджавая ноч. Над 11 гадзін вечару першая партыя большавікоў, дзе быў і я, накіравалася браць „афіцэрскае сабраньне“ (цяпер камсамольскі клюб імя К. Лібкнехта). Першую задачу выканалі лёгка, без усялякіх сутычак, паставілі на балконе першы большавіцкі кулямёт, каля дзьвярэй вартавых, а на 3-м паверсе наш штаб. Наступнаю важнаю задачай было забраць меншавіцкі савет, які ахоўваўся 5-ма кулямётамі і штабу Дзьвінскага ваеннага вокругу. Абедзве задачы вырашылі бяз крыві. Савет зьнялі, ужыўшы невялічкі хігрык — вартавому і кулямётчыку, што стаялі пры дзьвярах (цяперашні Яўпэдтэхнікум) падробленыя прапускі, імгненна схпілі іх і абязьброілі. Прайшоўшы такім парадкам да 2-га паверху. Захапілі рэшту 4 кулямёты, выстаўленыя ў вокнах і на балконе. Гэтак сама забралі і штаб Дзьвінскага Ваеннага вокругу, рэдакцыю „Віцебскіх извесьці“ і рэшту

камандных устаноў. Настала раніца, папрачыналіся абываталі і даведаліся, што адбыўся бяскроўны пераварот і Віцебск у руках большавікоў. Праўда, паграбавалася яшчэ колькі дзен, каб устанавіць кантроль над паштова-тэлеграфнымі ўстановамі і над тэлеграфам Рыга-Арлоўскае чыгункі. Усе спробы кантролю выклікалі італьянскую забастоўку, напрыклад, паштова-тэлеграфная кантора, і нават чыгуначны тэлеграф, у знак салідарнасьці да забастоўшчыкаў ня браў прыватных тэлеграм.

Наступным больш яскравым момантам у бліжэйшыя дні пасьля захопу ўлады большавікамі ў горадзе Віцебску было забраньне стаўкі вярхоўнага галоўнакамандуючага ў г. Магілёве. Пасьля ўсім вядомае гутаркі па простаму проваду т. Леніна, Троцкага і Крыленкі са стаўкаю вярхоўнага галоўнакамандуючага і генэралам Духоніным, па распараджэньні галоўнакамандуючага тав. Крыленкі, з Ленінграду былі накіраваны атрады матросаў узяць стаўку. Чыгуначнікі, даведаўшыся пра тое, што з Ленінграду едуць два эшалены з матросамі для паказанае мэты, папершы, трымалі ў вялікім сакрэце ад мясцовых большавікоў, а, падругое, да часу паведамілі пра тое меншавікоў і эсэраў і патрэняе распарадкаваліся, каб усе цягнікі, пачынаючы са станцыі Нова-Сакольнікі і далей, былі пазгоньваны ў Віцебск, каб ня даць магчымасьці праехаць лэнінградскім чырвонагвардзейцам. Неважаючы на сакрэтнасьць ужытых мер супроць большавіцкіх атрадаў, я даведаўся пра тое і зараз-жа пераказаў партыйнаму камітэту. Увечары-ж таго дня большавікі прышлі на тэлеграф станцыі Віцебск і абвясцілі, што яны ўстанаўляюць кантроль над тэлеграфам і чыгуначным вузлом. Пры ўваходзе на тэлеграф адбылася цікавая сутычка. Кіраўнікі прафсаюзу чыгуначнікаў і гарадзкія меншавікі і эсэры, з аднаго боку, і большавікі—з другога,—дайшло немаль да кулакоў, павыхватвалі рэвальвэры і адны адным заявілі, што толькі праз іхныя трупы можна заўладаць тэлеграфам. У чыгуначнікаў асабліва вызначыліся старшыня саюзу чыгуначнікаў Мядвецкі, Алтунін, памочнік загадчыка тэлеграфнай станцыяй чарнасоценец Мацюшын. Спрэчка скончылася тым, што большавікі арыштавалі старшыню саюзу Мядвецкага і завезьлі на аўтамабілі ў Рэўком, а тэлеграф, як пратэст супроць гвалту большавікоў, абвясціў забастоўку, усе тэлеграфісты пакідалі апараты, выключаючы мяне. Прафсаюз чыгуначнікаў закамандаваў машыністам і качагарам таксама пакінуць работу. Пад пагрозаю агульнае забастоўкі чыгуначнікаў большавікам прыйшлося выпусьціць Мядвецкага. Пасьля яго зьвярненьня падыходзіць да мяне памочнік загадчыка тэлеграфнае станцыі Мацюшын і ўголас заяўляе: „ёсьць-жа ў нас, аказваецца, на тэлеграфе сволач, якая ўсё пераказвае большавікам, не пасьлее мыш піснуць, а там усё вядома“. Адчуваючы што гэтыя словы кінуты на мой адрас, я ня вытрымаў, ускочыў і сказаў: „так, я пераказваю, а вам што пагрэбна“. Мацюшын мне адказаў: „ах, гэта вы, дык майце-ж на ўвазе, што больш вам пераказваць не давядзецца, з заўтрашняга дня вы будзеце ўволены“. Я сказаў на гэта „паглядзім“. І сапраўды, гэтае ночы камітэт чыгуначнікаў прыняў пастанову пра звальненьне мяне, чаго аднак ім зрабіць не ўдалося. Праз 2 гадзіны, а палове 5-ае раніцы, прыехаў першы эшалён матросаў, якія зрабілі вельмі разумна, узяўшы з Ленінграду свой цягнік і свае брыгады пад кіраваньнем т. Кудзінскага.

Першым, што зайшоўся на тэлеграф, быў паўнаваты пажылы чалавек у цывільным пальто, а з ім два чырвонагвардзейцы-матросы з вялікімі чамайданамі. Гэты чалавек быў відаць хто-небудзь з генэралаў, што ўзялі большавікі на работу ў стаўку вярхоўнага галоўна-

камандуючага За ім прышоў тав. Кудзінскі, нізенькі, у папасе і салдацкім шынэлю, з вялікі сярдзітымі вачыма; ён паглядзеў на ўсіх тэлеграфістаў і ад таго погляду ўсё яны паціхлі. На вакзале тав. Кудзінскага сустрэлі прадстаўнікі бальшавіцкага камітэту і відаць інфармавалі пра мяне, бо праз колькі хвілін тав. Кудзінскі паклікаў мяне і сказаў, што я назначаюся камісарам чыгуначнага вузла і тэлеграфнае станцыі і даў мне задавыне зараз-жа ізаляваць усе правы, якія ідуць з стаўкі вярхоўнага галоўнакамандуючага. Я змяшаўся, паспрабаваў угаварыць Кудзінскага, каб ён назначыў каго з сваіх хлапцоў, і што мне больш выгодна будзе працаваць неафіцыйна. Але калі Кудзінскі заявіў мне, што цяпер некалі займацца з гэтакімі рэчамі, таму што партыя ўсё пастаўлена на карту, а адказаў: „пішэце мандат“. Тав. Кудзінскі напісаў мне мандат, не паставіўшы намару, з гэтых зместам: „Дадзена гэтае тав. Ашаку ў тым, што ён назначаецца камісарам чыгуначнага вузла. Усякі, хто ня выканае яго распараджэння, падлягае расстрэлу. Подпіс—Упаўнаважаны Галоўкаверха па забраньню стаўкі Кудзінскі“. З гэтым дакумантам я пайшоў на тэлеграф, дау прачытаць старшаму зьмены і закамандваў зараз-жа падначаліцца мне і ў далейшым слухаць толькі мяне. Тэлеграфісты, даведаўшыся пра маё назначэньне, пагражаюча і заспелі і аб'явілі, што працаваць ня будуць. Я вярнуўся да Кудзінскага і даклаў яму пра тое. Тав. Кудзінскі узяў з сабою чалавек 12 матросаў, зайшоу на тэлеграф і запытаўся: „Ну, выходзь, хто ня слухае камісара?“ На тэлеграфе сыцішцішыня, толькі нейкі Грыгор'еў заявіў, што яны будуць працаваць, толькі каб ім далі другога каго, бо тав. Ашак „наш“ і „мы ня хочам, каб з нашага асяродзьдзя быў бальшавіцкі камісар“. Аднак пасля адпаведнага ўнушэньня і ён змоўк.

Я прыступіў да выкананьня сваіх абавязкаў, разлучыў усе правы стаўкі і ўстанавіў кантроль над усімі размовамі па тэлеграфу. Камітэт прафсаюзу чыгуначнікаў даведаўся пра маё назначэньне і паслаў на тэлеграф свайго эмісара Алтунина, з якім у нас адбыўся канфлікт праз пытаньне, хто каму павінен падначаліцца, і мне зноў давялося пярэсіць дапамогі тав. Кудзінскага, які паказаў таксама і Алтуніну яго мейсца.

На другі дзень прыехаў дру. і эшален матросаў, а з ім галоўкаверх тав. Крыленка са сваім штабам. Мяне запрасілі ў вагон, тав. Крыленка паказваў мне карту ваенных дзеяўняў супроць стаўкі, сказаў прозьвішча тэлеграфіста, з якім я павінен мець сувязь на тэлеграфе станцыі Ворша; ён распытаў у мяне пра тутэйшае становішча і пачаставаў шклянкаю чаю. З тав. Крыленкам было яшчэ таварышоў 5 ваенных, хто яны—ня знаю. Таго самага дня абодвы эшалёны з матросамі паехалі далей да Магілеву. Для мяне настала жудасная хвіліна, тэлеграфісты заяўлялі, што яны мне гэтага не даручаюць, а тэлеграфіст Грыгор'еў (цяпер працуе нейдзе ў лясніцтве) паказаў браўнінг і заявіў: „Я цябе ўсё адно дзе-небудзь заб'ю з-за вугла“. Я не пакідаў дзяжурцы, паведаміў камітэт латыскае арганізацыі і даў сьпіс 7-ёх чалавек, якіх, на выпадак чаго самаю, узяць безадкладна. Я аддзяжурыву, ня выходзячы з тэлеграфу, 21,1 сутак, пакуль тав. Кудзінскі ня выклікаў мяне з Магілеву са стаўкі Галоўкаверха і не паведаміў, што стаўка забрана, Духонін забіты, і я магу йсьці да дому. Гэта было пад 5 гадз. вечара.

Па дарозе я зыйшоўся ў камітэт партыі на 2 Елагскую, паінфармаваў падрабязна аб падзеях, і гадзіны праз 2 пайшоў да дому. На рагу 5 Елагскае і Поперечна-Елагскае крокаў за 15 ад мяне грывнуў стрэл, потым другі, нешта пражужукала паўз нос і пачуўся шаг чалавека, які ўця-

каў. Змарыўшыся, я спачатку ня ўцяміў сабе ў чым справа і толькі прышоўшы да хаты зразумеў, што гэта быў замах і той, што страляў, толькі выпадкова не папаў у мяне.

Наступным, досыць цікавым, момантам быў разагнаньне бальшавікамі Віцебскага харчавальнага камітэту, дзе ўсё сядзелі эсэры і меншавікі,— прадкамісарам назначылі тав. Чунчына. Гэта якраз супалася з атрыманьнем весткі аб разагнаньні ўстаноўчага сходу ў Ленінградзе. Меншавікі і эсэры на другі-ж дзень назначылі дэманстрацыю пратэсту супроць расправы з устаноўчым соймам, ставячы ўсю стаўку на чыгуначнікаў. Чыгуначнікі ўвечары адчынілі адзін вагон з вінтоўкамі і блізка 900 штук параздавалі сваёй арганізацыі. Становішча было крытычнае і толькі дзякуючы таму, што ўдалося ўгаварыць праяжджаўшых з Ленінграду ў Магілёў чырвонагвардзейцаў 500 нешта чалавек—удалося вялікую дэманстрацыю чыгуначнікаў пасьля кароткае перастрэлкі на Арлоўскім пляну разagnaць. Меншавікі і эсэры, кіраваўшыя ў дэманстрацыі, гачэбна паўцякалі, пакінуўшы на Елагскім виадуку штандары і пякаты з надпісамі: „Уся ўлада ўстаноўчаму сходу“. Гэтае выступленьне паставіла перад партыяю задачу конча патрэбнага арганізаваньня сваё Чырвонае Гвардыі. Пры латыскім камітэце праз некалькі дзён сабралася ініцыятыўная група на арганізаваньню Чырвонае гвардыі пры латыскім камітэце. У гэтай групе былі т. т. Відзе, Біге, Трэйман (цяпер старшы рабочы службы. Пуці), тав. Стальберг (цяпер актыўны член у камуне „Інтэрнацыянал“), я і іншыя таварышы. На гэтай нарадзе абгаварваліся пытаньні ўзбраеньня, зьбражэньня і вербаваньня чырвонагвардзейцаў, за камандіра якім быў назначаны тав. Відзе, а за кімдзіра кулямётнага разьдзелу тав. Трэйман. Вырашана было на першы час арганізаваць конную Чырвоную гвардыю, на што было даручана тав. Відзе падабраць у вайсковых часьцях патрэбны лік коняў. У хуткім часе гэтаму чырвонагвардзейскаму атраду давялося адыграць вельмі значную ролю ў Віцебску. Усё яшчэ памятаецца час заключэньня брэскага міру. Быў час, калі здавалася, што войскі Вільгельмавы нястрымнаю лавінаю зьнішчаць усе заваёвы Кастрычніка. Немцы ўжо захапілі Полацак і Вяршу. Усё сьведчыла аб тым, што заўтра пасьлязаўтра немцы будуць у Віцебску. У партыйным камітэце абгаварвалася пытаньне аб становішчы і ўсім было ясным пытаньне, што праз дзень-два савецкае ўлады ў Віцебску не застанецца. Апасваліся, што немцы пойдучь проста на Смаленск і Невель і Віцебск адрэжуць. Ставілася пытаньне, ці перадаваць каму ўладу ці не. У партыйным камітэце былі дзьве плыні: адны казалі, што лепш аддаць уладу меншавікам і эсэрам, чымся калэтам; другія, што трэба трымацца да канца і не перадаваць нікому. Увечары, у цяперашнім будынку Акрвыканкому, у верхняй салі быў скліканы сход сумесна з меншавікамі і эсэрамі для абгаварваньня становішча і ўжыцьця належных мер. Сход праходзіў вельмі бурна, каля аднае сыцяны стаялі бальшавікі, каля другое—меншавікі і эсэры. Вельмі характэрна выступленьне быўшага камісара Часовага Ураду Мядзьведзева, які сказаў: „Мы ведаем, навошта вы запрасілі нас сягоньня, таму што не пазьней як заўтра вяс пакароцяць ня больш ня менш як на адну галаву“. У гэты час адзін з бальшавікоў, у матроскай вопратцы выхапіў ручную гранату і ў злабе хацеў шпурнуць у кучу меншавікоў і эсэраў, але таварышы ўтрымалі яго. Пасьля абвясцілі перапынак на фракцыйныя нарады, на якіх бальшавікі заявілі, што ўлады не аддадуць нікому. Сход разышоўся.

Тае ж самае ночы а 3 гадзіне ў адным сутэрэньні пад цяперашнім будынкам Акрвыканкому адбылося аб'яднаньне канспіратыўнае пасе-

джаньче камітэтаў латыскае і рускае арганізацыі, на якім прысутным быў і я, як член латыскага камітэту. На гэтым паседжаньні абгаварваліся пытаньні ўтварэньня падпольнага камітэту партыі ў Віцебску; было вырашана пакінуць т. Битга, Шэйдліну і яшчэ некага трэцяга. Ём было даручана ўжо падабраць і схваць друкарню, чым большую колькасць зброі і ў нейкай весцы, здаецца, зьбіраліся хаваць аўтамабіль. Там сама вырашылі пытаньне аб утварэньні рэвалюцыйнага камітэту, якому даручыць усю ўладу. Старшыней гэтага камітэту прызначылі т. Бэме. Я таксама прасіўся, каб мяне пакінулі тут на падпольнай рабоце, але па катэгарычнай настойнасці тав. Чунчына, Дзірыка і інш. мне прапанавалі выехаць. На другі дзень я заішоўся да т. Чунчына. Ён сядзеў перад люстэркам, зьрываў вусы, а каля яго ляжалі салдацкі шинэль і парык; ён заявіў, што трэба ехаць якраз сёньня, бо заўтра будзе позна, таму што мяйсцовыя эсэры, меншавікі і розныя контр-рэвалюцыянеры рыхтуюць атрады і зьбіраюцца ня выпусьціць з Віцебску ніводнага большавіка. Ён мне кэз.ў, што мяркуе ў Сібір і раў мне ехаць таксама. Гэта была мая апошняя сустрэча з Чунчыным, які паехаў у Сібір, там быў злоўлены Калчаком і расстрэлены.

Увечары конны атрад латыскае Чырвонае гвардыі, які налічваў 32 коньнікаў і 7 кулямэтаў, адправіў сваю гаспадарчую частку ў адзін маёнтак за 12 вёрст ад Віцебску па Смаленскай сашы, а сам вярнуўся ў Віцебск на варгу Рэукому, у якім быў фактычна толькі адзін тав. Бэме, што жыў там ня вылазячы. На страхоўце абываталям каля рэукомаўскага штабу на цяперашнім Чырвоным пляцу паставілі сапсаваны бранявік,—плюс да гэтага 32 коньнікі-чырвонагвардзейцы, вось і ўся бальшавіцкая ўлада ў той час у Віцебску.

Праз некалькі дзён, калі становішча пачало ясьнець, латыскі атрад узяў заданьне выехаць у Бешанковічы, перагарадзіць дарогу немцам, якія разьбілі маскоўскі атрад Чырвонае гвардыі ў Лепелі і пасоуваліся, не сустракаючы супраціўленьня, на Бешанковічы—Віцебск. На другі дзень пад вечар былі ў Бешанковічах і не пасьпелі пагрэцца з дарогі (у вялікую завіруху), у наш атрад прышоў селянін з вёскі Сьвечы і сказаў, што толькі-толькі ў веску прышоў нямецкі атрад чалавек 20, стаў начаваць і раніцой выбярацца йсьці на Бешанковічы. Абмеркаваўшы пытаньне, мы парашылі ўраніцы атакаваць немцаў. Яшчэ да відна пад'ехалі мы пад веску Сьвечы, паглядзелі распалажэньне пры дапамозе таго селяніна і, як толькі стала віднець, паразьбіваўшыся на шэсьць груп па 5-6 чалавек у кожнай, наляцелі з усіх бакоў на веску Сьвечы. З вёскі прагучэла некалькі стрэлаў вартowych, выстаўленых немцамі, потым відаць сталі кучкі ўцякаюшых з хат паразьдзяваных у адной бялізны немцаў. Аказваецца, што яны сталі зусім пахатняму, не чакаючы ніякага нападу. Яшчэ хвіліна, і мы былі ў весцы, абкружыўшы зьбянтэжаных напоўдзетых немцаў, якія складвалі ў кучу зброю. Заміж 20 немцаў, па нашым падліку, іх стала цэлая рота.

Чуючы, што доўга ашукваць немцаў ня ўдасца сваім лікам, мы запрапанавалі ім пакінуць ваяваць і адступіць на той бераг ракі, за што мы абяцалі немцам аддаць зброю і далей не наступаць.

Немцы на гэтай прапанове згадзіліся, перайшлі за рэчку і спалілі мост. На абодвух баках былі пасталі вартавыя. На другі дзень, каб даць зразумець немцам, што нас цэлы латыскі конны полк, як мы ім казалі, мы парассылалі групы па 5-6 чалавек па ўсіх кірунках, даўшы заданьне кожнай паказацца немцам, але ня ўвязвацца ў перастрэлку. Адна група накіравана была ў Уллу, а адна ў Каменку.

такім чынам мы занялі вучастак на 60 вёрст. Адна група ў складзе 5 чалавек забралася ў тыл немцам па дарозе да Лепелю і ўступіла ў перастрэлку з нямецкім абозам. Вынікам перастрэлкі два немцы былі забіты і тры паранены, у нас-жа ахвяр ня было.

Таго самага дня за 3 вярсты ад вёскі Сьвечы пад Бешанковічы праз цэлы дзень праводзілі практычнае страляньне з кулямету. Усё гэта стварыла ў немцаў думку, што нас тут відаць сапраўды цэлы полк і дзякуючы гэтаму Бешанковічы забраны імі ня былі.

Яшчэ адзін характэрны момант з таго часу. Тры вартавых у вёсцы Сьвечы самавольна пакінулі варту, заехалі ў адну вёску, узялі ў селяніна пяць пляшак самагонкі і пасьля настойнае просьбы апошняга аддалі яму самаголку, узяўшы з яго 75 рублеу. Заехалі да другога селяніна, выпілі ў яго, і, быццам-бы нічога не адбылося, вярнуліся на варту. Сяляне на другі дзень прышлі ў атрад і заявілі пра здарэньне. У вінаватых сапраўды былі знойдзены грошы, узятыя ў селяніна. Гэты факт выклікаў абурэньне ўсяго атраду,—была пададзена прапанова расстраляць усіх трох; прапанову прагаласавалі ўсім атрадам і на другі дзень пры вялікім зграмаджэньні народу ўсе тры былі атрадам расстрэлены—з іх адзін беспартыйны і два камуністы, адзін паляк, адзін латыш і адзін рускі. Усіх трох закапалі на месцы расстрэлу ў Бешанковіцкім парку.

І яшчэ адзін цікавы момант, які характарызуе тагачаснае становішча. Калі 5 чырвонагвардзейцаў праяжджалі праз м. Астроўна, мяйсцовым эсэраўскім атрадам былі зроблены стрэлы і паранены адзін коньнік. Даведаўшыся пра тое, атрад з Бешанковіч, а таксама нова-сфармаваны ў Віцебску, на другі дзень былі пасланы ў Астроўна разброць эсэраўскія атрады. А 12-ай гадзіне дня Астроўна абкружылі з усіх бакоў конным атрадам, а 20 куляметаў устанавілі на мястэчка, парэзаўшы ўсе тэлеграфныя драты, бо думалі, што мяйсцовы эсэраўскі савет выкліча на дапамогу ўзброеныя эсэраўскія атрады з Сеннага, дзе яны былі. Мястэчку паставілі прапанову: у працягу 2 гадзін здаць усю зброю і выдаць тых, хто страляў у чырвонагвардзейцаў, інакш распачнецца агонь і мястэчка будзе зьнішчана. За паказаны тэрмін здалі 20 вінтовак, некалькі рэвольвэраў і тры вінавайцы, якія ня бралі непасрэднага ўдзелу ў страляньні. Сапраўдныя вінавайцы сумелі загадзя ўцячы і, як потым даведаліся, фармавалі атрады па суседніх вёсках на барацьбу з бальшавікамі.

І адзін з наступных месяцаў пасьля кастрычнікавага перавароту ў Віцебску адбылося славутае выступленьне анархістаў. У тыя часы кожная палітычная партыя імкнулася стварыць свае ўзброеныя атрады. Анархістам удалося сабраць больш за 500 чалавек. У склад гэтага атраду ўступіў увесь крымінальны элемент. Нашым партыйным камітэтам было вырашана абязброіць яго. Разбройганьне меркавалася на ступнага дня, а анархісты яшчэ ўвечары даведаліся пра гэта і з Маркаўшчыны накіраваліся ў Віцебск, а ў 9-ай гадзіне распачалі пагром на яўрэяў і грабежніцтва па крамах. Я ў той час быў у латыскім клюбе разам з некаторымі таварышамі з арганізацыі. Раптоўна на вуліцы ўсчалася страляніна і сумятня, узброеныя людзі хапалі цывільных грамадзян, ставілі да сьцяны і камандавалі „рукі ўгору!“ адбіраючы каштоўнасьці і бяз мэты страляючы ў гару. Сумятня на вуліцы пабольшала, памацнела, крык, беганіна і страляніна не перасьціхалі. Тады якраз ішоў кіно-сэанс у кіно-тэатры „Ілюзіон“ (цяпер Пролеткіно). Анархісты захапілі касу кіно-тэатру, патушылі сьвятло і сталі ўпоцёмку распраўляцца з публікаю. Дзесяткі са тры яўрэяў, выратаўваючыся ад пагрому, забеглі ў наш клуб. Камандзір латыскае чырво-

нае гвардыі т. Відзе, што быў там, па тэлефоне зрабіў распараджэньне атраду ў „Сасоньніку“ засядаць коні, а кулямёт выставіць на варце распалажэньня атраду і чакаць яго. Праз мост пераправіцца ўжо нельга было і тав. Відзе трапіла пераяжджаць Дзьвіну ў лодцы.

Анархісты ўзяліся ўзломваць магазыны на Замкавай вуліцы і па Смаленскай да самога Выканкому. Праз паўгадзіну ўсе магазыны Замкавае вуліцы былі паўзломаны — адбывалася самае сапраўднае рабаваньне. У мяне на вачох людзі на тратуары здымалі з сябе салдацкую вопратку і пераапраналіся ў цывільныя гарнітуры, што бралі ў магазынах; у Розэнгольцавым магазыне (рог Замкавае і Пушкінскае) рабаўнікоў ня менш як 150 чалавек. Каб асабліва не глядзелі людзі з дамоў, па вокнах 2-га паверху стралялі цэлымі залпамі. Такое відвішча ўбачыў латыскі конны атрад, пад'язджаючы да Замкавае вуліцы. Атрад ехаў асьцярожна, па 2 коньнікі, дыстанцыя — 30 крокаў і спрабаваў угаварваць разыйсьціся па хатах, бо іначай будзе страляць. Такім чынам, атрад з 30 чалавек праехаў да цяперашняга будынку Акрвыканкому і, убачыўшы, што Выканком вартуюць польскія часьці, вярнуўся назад на Замкавую вуліцу. Тымчасам ад Вакзальнае, падаючы рэзкія сьвісткі, павольна надыходзіў бранявік. Зноў пазьбіраўшыся, рабаўнікі пачаліся ў бранявіка. „Ты хто ёсьць, свой ці чужы?“, і, пачуўшы адказ, што свае, крычалі „ура“, падкідвалі шапкі. Бранявік дайшоў да Савету, пераканаўся, што і Савет абаронены, таксама завярнуўся на Замкавую. Латыскі атрад, бачачы, што ніякія ні просьбы, ні грозьбы не дапамагаюць, пачаў перш страляць угару. На працягу колькі хвілін ад анархістаў таксама чутна была страляніна, частая, без парадку, асабліва з-пад цяперашняга будынку Акругкому, куды яны пераважна адступалі. Раптам нашы спыняюць аднаго ў салдацкім шынэлі і пытаюцца: „ты хто?“ Адказу няма. Каманда: „рукі ўгару!“, — той ня слухае. Казалерыст выхватвае шашку і камандуе, яшчэ раз „рукі ўгару“, той падымае і з-пад шынэля ў яго на тратуар высыпаюцца гадзіннікі, партабакі, жаночкія пантофлі. Бліснула шашка, і рабаўнік падае пасечаны на вуліцу. Адзін быў застрэлены ў вакне магазына на Замкавай вуліцы. Трэцяя ахвяра — выцяглі з магазыну на Пушкінскай вуліцы чалавека з двума пакамі сукна. На загад „Стой!“ ён пабег уцякаць. Бачачы, што яго даганяе коньнік з шашкаю, ён прыціснуўся да плоту і туг яго дастала куля другога коньніка. Такім чынам да поўначы горад быў ачышчаны ад анархістаў і парадак напраўлены. Разьбіты анархісцкі атрад наступнымі днямі падбіралі на бліжэйшых станцыях і весках.

Можна-б падаць яшчэ цэлы шэраг яскравых фактаў і паказаць, шэраг момантаў, якія характарызуюць барацьбу невялічкіх колькасьцю але моцных па адданасьці рабочай клясе атрадаў, што складаліся з лепшых сыноў свае клясы, што тварылі сапраўдныя цуды супроць арганізаваных, добра ўзброеных і вывучаных шматлікіх па сваім складзе атраду контр-рэвалюцыі. Перамога узятая, дзякуючы дзейнаму падтрыманьню самых шырокіх мас, дзякуючы вялізнаму рэзэрву рабочае клясы і ўсіх працоўных мас. 1917 год у Віцебску ёсьць адным з малюнкаў барацьбы за рабочую справу на Беларусі і ўва ўсім Савецкім Саюзе.

КРЫТЫКА І БІБЛІАГРАФІЯ

В. Пучкоў

Марксызм і ленінізм у ацэнцы сацыял-дэмакратычнае і буржуазнае літаратуры¹⁾.

У заходня-эўропэйскай літаратуры як буржуазнай, таксама і сацыял-дэмакратычнай вельмі шмат увагі аддаецца Леніну, ленінізму, большавізму, узаемаадносінам з Марксам і марксызмам Зьяўляецца цэлы шэраг дысэртацый (Дыля, Маутнэра, Воутэрс і інш.) па гэтых пытаннях. І прычым, ня толькі ў апошні перыяд, зьвязаны са сьмерцю Леніна, калі нельга было не падкрэсьліць гістарычнага значэньня ленінізму, але нават у першыя дні Кастрычнікавае рэвалюцыі на праблему большавізму звярочвалася вялікая ўвага. Ва ўсёй вялічэзнай заходня-эўропэйскай літаратуры аб ленінізьме і марксызьме існуюць два напрамкі: адны лічаць, што ленінізм зьяўляецца простым паслядоўнікам марксызму, што ленінізм гэта ёсьць артадаксальны, рэвалюцыйны марксызм і што Ленін ёсьць арыгінальным паслядоўнікам Маркса і Энгельса. Цікава, што на такім пункце погляду стаяць шмат якія прадстаўнікі буржуазнае навукі. А прадстаўнікі сацыял-дэмакратычнага напрамку стаяць на іншым пункце гледжаньня. Яны лічаць, што ленінізм зьяўляецца у лепшым выпадку толькі маленькай часткаю марксызму, а у горшым выпадку зьяўляецца іншародным уплывам на рабочы рух, і ва ўсякім выпадку, калі ён вышаў з нетраў марксызму, калі ёсьць паміж імі гістарычная і псыхолёгічная сувязь, дык лёгічнае, унутрана-неабходнае сувязі—няма. Возьмем хоць-бы такое пытаньне: Маркс і Энгельс стаялі на пункце погляду быццам-бы дэмакратыі, у іх назва „дыктатура пралетарыяту“ мела выпадковае значэньне, а большавікі ўзьвялі ў прынцып дыктатуру пралетарыяту, наадварот, дэмакратыя зьяўляецца ў іх зусім выпадковай. Потым для Маркса мэтад прымушэньня не адыграваў такога значэньня, якое ён атрымаў у практыцы ў большавікоў і, наогул кажучы, большавікі злоўжываюць суб'ектыўнымі фактамі сацыялізму і рэвалюцыі і быццам недастатна лічацца з аб'ектыўнымі эканамічнымі магчымасьцямі. Датыкаючыся пытаньня генэзісу, ленінізму большасць сацыял-дэмакратычных пісьменьнікаў устанаўляюць пераважна расійскае паходжэньне. Але расійскае яны бачаць у далёкім мінулым Расіі. Азіяцкі адсталы характар Расіі, анархічная псыхалёгія сялянства, усё гэта выявілася быццам якраз у ленінізьме, як у фокусе.

Цікава падрабязней спыніцца на некаторых прадстаўніках гэтых двух асноўных ацэнак. Абмяжуюся толькі аглядам „крытыкі“, бо галоўным чынам ацэнка і „крытыка“ ленінізму ў значнай ступені ўпарта і нудна паўтарае довады рэвізіянізму і буржуазнае крытыкі, якія высоўваюцца супроць Маркса і Энгельса.

Спынюся спачатку на прадстаўніках таго пункту погляду, які адмаўляе лёгічную сувязь паміж марксызмам і ленінізмам. Возьмем

¹⁾ Гэты кароткі агляд зьяўляецца часткаю лекцый па ленінізму, якія чытаюцца у БДУ.

Бэрнштэйна і прадстаўніка рэвізіянісцкае, цяпер пануючае сацыял-дэмакратычнае тэорыі. Ён у сваім апошнім выданні „спрэчныя пытанні сацыялізму“ паміж іншым, спыняецца і на бальшавіцкай разнастайнасці сацыялізму“. І бальшавізм параўнаўча так ацэньвае, як Гроцкі ў 1904 г. Ён кажа, што Ленін спрашчае марксызм, што нібы бальшавікі няправільна тлумачаць і прыстасоўваюць тэорыю прымушэння ў грамадзкім працэсе, пераацэньваючы месца волі і ня лічучыся з эканамічнымі аб'ектыўнымі магчымасцямі, а апошнія—нібы прымусілі тэорыю Маркса і Энгельса быць больш апартуністычнай... Ува усіх адносінах—піша далей Бэрнштэйн, бальшавіцкая дактрына, наддала Марксавай тэорыі характар больш грубы, можна сказаць барбарскі (стар. 235), бо „бальшавізм ёсць спецыфічнае расійскае з'явішча“ (стар. 250). У чым спецыфічнасць? У расійскай псыхалогіі, у адсталасці Расіі, у азіяцкім мінулым.

Другі с.-д., вядомы грузінскі меншавік Жорданія, дык той зайшоў яшчэ далей, „высвятляючы“ дэталі тэорыі Леніна. У сваёй брашуры „бальшавізм“ ён разбірае працу Леніна „Что делать?“. Правільна адзначае значэнне гэтае працы, Жорданія, аднак, у тэорыі Леніна аб партыі ўстанаўляе сувязь ня з Марксам і Энгельсам, а... з Ткачовым і з расійскімі народнікамі 70-х гадоў. Ёсць-жа перапіска Ткачова і Энгельса і, вядома, што Энгельс адмоўна адносіўся да гэтакага сацыялізму. І калі ўстанаўляецца сувязь з расійскімі народнікамі, выходзіць, што ленінскія ідэі—не марксыцкія. У галіне арганізацыйных прынцыпаў—ідэя прафэсіянальных рэвалюцыйнаў, узаемаадносін партыі і класы—ён знаходзіць агульную ідэю з Народнай Воляй, нават больш, ён знаходзіць, што арганізацыйныя прынцыпы проста сьпісаны з Народнае Волі. У галіне тактыкі Жорданія нічога лепшага не знаходзіць, як сказаць аб форме афарызму, выяўляючы свае неразуменьне дыалектычнае сутнасці ленінскае тактыкі і палітыкі, што „Ленінская тактыка—у адсутнасці ўсякае тактыкі“ (стар. 27). „І наогул кажуць“, заключае ён,—„бальшавізм гэта Расійскі нігілізм“, як астатак азіятшчыны.

У гэтай сувязі цікава адзначыць ацэнку „бальшавізма не сацыял-дэмакратычнага эмігранта нейкага Гольдэнвэйзера. Гэты ў невяліччай брашурцы спрабуе правесці роўналежнасць паміж расійскай і французскай рэвалюцыяй, паміж якабінцамі французскай рэвалюцыі і якабінцамі нашай рэвалюцыі—бальшавікамі. Ён адмоўна разглядае якабінцаў. Таксама ацэньвае бальшавіцкую фазу расійскае рэвалюцыі. Ён спрабуе праводзіць такую роўналежнасць, выяўляючы, нібы некаторае псыхалёгічнае адзінства і гэтым прадракае будучыню нашае рэвалюцыі: у бальшавікоў быў ідэалёгічным натхненнікам Маркс, у якабінцаў Жан-Жак-Руссо. Там—грамадзянін—моднае слова, а у нас—таварыш; там тэрор быў рашаючым метадам, і ў нас таксама; там рэвалюцыя была сялянская, і ў нас таксама, там разруха гаспадарчая і харчовая, і голад,—і ў нас таксама; там упад грашовых каштоўнасцяў,—і ў нас таксама; там ашуканства,—і ў нас таксама і г. д. і г. д. Абрысоўваючы псыхалёгію адвечнага сярэдняка-рэвалюцыйнаў, ён знаходзіць, што яна выяўляецца ў грандыёзным фокусе, які адбівае расійскія асаблівасці, у „Пугачове з Унівэрсытэту“—Леніне“.

Трэба адзначыць, што ў сацыял-дэмакратычнай літаратуры ёсць такія водценні, якія можна разглядаць, як імкненне больш ці менш бесстаронна падыйсці да бальшавізму. Гэта, галоўным чынам, адносіцца да левае часткі сацыял-дэмакратычнага, так званага, аўстрыйскага марксызму. Напрыклад, Бауэрс прабуе больш-менш бесстаронна ацаніць Леніна. Хоць ён агулам і стаіць на тым пункце погляду, як

і вышэйпаказаныя, але знаходзіць некаторую чытку, некаторы момант супадзення марксызму і ленінізму, якога ня хочунь знаацьні разабраныя вышэй аутары. Ён лічыць, што ленінізм - гэта маленькі кавалачак марксызму, але з ухілам мілітарыстычным. Ленінізм быццам злоўжывае элементамі волі, элементамі прымусу і якраз усе гэтыя злоўжыванні і маюць характар мілітарыстычным, трымаючы у тэроры ўсіх сваях супрацьнікоў. І наогул ніякі большавікі нічога не разумеюць ў клясавай барацьбе. Але даючы гэткую, на сугнасьці адмоўную ацэнку, ён спрабуе у той самы час і абгрунтаваць больш сур'ёзна сусьветнае вызваленне Леніна. Ён проці большасці сацыял-дэмакратычных тэарэтыкаў станоуча ацэньвае заслугі Леніна ў галіне аграрнага сялянскага пытаньня, у галіне нацыянальнага пытаньня, у галіне тэорыі дыктатуры пралетарыяту, у прыватнасці, аб савецкай сыстэме і г. д. У галіне аграрнага пытаньня ён лічыць, што ленінская пастаноўка пытаньня заслугоўвае нашае ўвагі і што вырашэньне Леніным пытаньня аб сялянстве можа і павінна быць выкарыстана. І сам Бауэр выкарыстае яго. У аграрнай праграме аўстрыйскае с.-д. вельмі шмат ёсьць ад Леніна і большавізму. Нават у галіне дыктатуры пралетарыяту, крытыкі дэмакратыі ён надае вялікае значэньне Леніну і часткова выкарыстоўвае яго. Але тут выяўляецца асаблівае аўстрыйскае сацыял-дэмакратыі, якраз прыходзіцца лічыцца з тым, што аўстрыйскі пралетарыят мае вялікія рэвалюцыйныя традыцыі і, выходзіць, што нельга ня лічыцца з гэтым, хоць-бы і на меншай меры ў відзе фразалёгіі. Але ў гэтым выпадку справа ня толькі ў фразалёгіі, але і ў больш сур'ёзным выкарыстоўваньні Леніна.

Можна падаць яшчэ шэраг цікавых фактаў, як сымптомы ўзмацненьня больш сур'ёзнае ўвагі да ленінізму і большавізму, як да сусьветна гістарычнага зьявішча. Нехта Яківенка - філосаф-эмгрант, выдаў брашуру пад назваю „філосафія большавізму“, у якой ён спрабуе ўсьвядоміць насвойму грандыёзнасьці расійскае рэвалюцыі і яе уплыў на будучыню. Пачынае свае „дасьледаваньне“ з узасмаадносін філосафіі і жыцця наогул, далей пераходзіць да гісторыі партыі, пісьменна ў агуле выкладаючы яе. Пераходзячы-ж да сучаснага пэрыяду, ён ня вытрымлівае філосафска-спаконнага тону, і настолькі яго асьляпляе клясавая нянавісьць, што ён базупынна сыпле лаянку і, у прыватнасці, датыкнуўшыся большавіцкае філосафіі, ня бачыць таго, што там ёсьць. Напрыклад, ён разглядае матэрыялізм як метафізычны, ні слова ня кажучы аб дыялектыцы, і адзначае нібы, што сацыяльная сутнасьць ленінізму неэтычная. Галоўнае-ж праводзіць роўналежнасьць паміж французскай і расійскай рэвалюцыяй. Бяручы у вяткім маштабе і перспектыве. Ён бярэ пад увагу наступнае пасля Вялікае Францускае рэвалюцыі мы бачым росквіт філосафіі, мы маем такія філосафскія сыстэмы, як Фіхтэ Шэлінга, Гегель, французская рэвалюцыя сьвасі ідэю волі, ідэю новага чалавека, і аслужыла стымулам для росквіту філосафскае думкі. Нечата такога ён чакае і ў выніку расійскае большавіцкае рэвалюцыі. Ён чакае зьяўленьня філосафіі, новай волі і што гэтая расійская рэвалюцыя паслужыць такім самым стымулам для філосафскай думкі, як і французская. Ён лічыць далей, што воля, якая агаляе прынцыпам большавізму ў нашай рэвалюцыі, як бы да яе не адносіцца, якая-б яна ня была, таксама будзе уплываць на філосафію і сьветапогляд. Ён далей спрабуе прызначыць форму філосафскага ўсьвядомленьня новае волі у выглядзе... свас уласнае ідэалістычнае філосафіі. Адаючы дань гістарычнаму значэньню большавіцкае рэвалюцыі і большавізму, ён ня можа абыйсьціся без таго, каб ня тлумачыць гэта насвойму.

Цікава адзначыць, што цяпер, сярод сацыял-дэмакратычных тэарэтыкаў па пытаньні аб марксызьме пачынае панаваць такі пункт погляду, што марксызм, як тэарэтычная сыстэма наогул зжыў сябе, што трэба адмовіцца павяг ад таго марксызму, які разьвівае сацыял-дэмакратыя і перансыці да буржуазнае лібэральнае практыкі. Напрыклад, Рэннэр у сваёй артыкуле „Што такое марксызм—ідэалёгія ці навука“ за 1928 год—кажа, што цяпер шмат марксызмаў і што аўстрыйскі марксызм годзен для аўстрыйскага народнага руху, нямецкі і рэфармісцкі марксызм прыемлемы і законны для нямецкіх умоў, французскі сындыкалісцкі марксызм прыгодзен для французскіх умоў, і бальшавіцкі марксызм таксама зразуметы ў расійскіх умовах. Цікава, што ён зніходзіць марксызм і практычны бліз тэорыі марксызму ў асобе ангельскае рабочае партыі. Гэты „марксызм“ па яго думцы мае большую будучыню, чым розныя марксызмы розных краёў. Бо тыя заваёвы, якія ёсьць у ангельскай рабочай партыі, быццам лепш сьведчаць аб яе каштоўнасьці чым усе марсызмы узятых разам. І адгэтуль ён робіць такі вывад, што будучыня заключаецца ў тыле ангельскага рабочага руху.

Такім чынам Рэннэр ускосна прызнае бяссэнсавасьць с.-д. марксызму, і ня хоча прызнаваць у той самы час марксызму-лєнінізму.

Цікавая і сымптаматычная затое ацэнка буржуазных вучоных. Досыць вядомы Струвэ, былы марксыст, цяпер яры буржуазны вучоны і чорнасоценец выдаў у Бэрліне маленькую брашуру („Ігон і сутнасьць камун. гаспадаркі“ 1922 г.), у якой піша, што „камунізм Лєніна бясспрэчна ўгрунтаваны тэарэтычна на марксызьме, на сацыялэтычным і гістарычным вучэньні Маркса“ (стар. 13) і п. падкрэсьлівае, такім чынам, ланічную сувязь паміж Лєніным і Марксам і ўстанаўляе павяг сувязь паміж тэорыяй марксызму і сацыялістычным экспэрымэнтам, сувязь паміж тэорыяй і практыкай. Ён піша наступнае: „сацыялістычны вопыт, які зроблен у Расіі паставу на спробу сыту... падвеў вопытнай прэцэды і тыя агульныя пачаткі і матывы, на якія апіраецца сацыялізм і з гэтага боку расійскі вопыт заслугоўвае найвялікшае увагі, менавіта, як вопыт паступовага ажыццяўленьня сацыялізму (стар. 15).

Другі досыць вядомы нямецкі буржуазны вучоны Зомбард, таксама у яго ўрашае пытаньне, бо і ён не здарма зайграваў з марксызмам і ня менш як Струвэ ведаў Марксызм. У сваім апошнім выданьні вядомае працы „Сацыялізм і сацыяльны рух“, якая выдана пад назваю „Пралетарскі сацыялізм“, ён разьбірае розныя віды сацыялізму, у тым ліку і бальшавізм. Ён датыкаецца таксама спрэчкі паміж сацыял-дэмакратычным сацыялізмам і лєнінскім. Тут цікава, што ён кажа: „Напэўна найбольш аднавядае толькі крайняя і паступовая рэвалюцыйная пазыцыя“ (333 стар.) і што Маркс „выліў-бы поўны кубак пагарды на увесь бэрнінгэінізм і мільеранізм нашых дзён“ (там-жа). Далей ён піша: „бальшавіцкае разуменьне сутнасьці рэвалюцыйных мэтадаў выяўляецца мне сапраўды марксыцкім“ (ст. 345). І па асобных пытаньнях аб сялянстве, дэмакратыі і інш., ён бальшавізм, як сапраўдны марксызм супроцьставіцца сацыял-дэмакратычнаму марксызму. Зомбард нават выказвае непаразуменьне па адрасе сацыял-дэмакратаў, па адрэсе іхных прэганізій на марксызм, на адбыцце традыцыі Маркса і Энгельса, і лічыць, што адзіным законным насьледнікам зьяўляецца Лєнін.

Зомбард, таксама як і Струвэ, зьяўляюцца клясавымі ворагамі марсызму наогул. Усе іхныя кнігі дышучь наскрозь злобою і нена-

вісьцю да Маркса, да Леніна і да пралетарыяту. Але ўсё-ткі-ж яны больш аб'ектыўны, чымся шэраг сацыял-дэмакратычных тэарэтыкаў. Тут выявілася, як казалі Маркс і Ленін, клясавая праўда клясавога ворага.

П. Кержанцаў і А. Леонцьеў. Азбука ленінізму. Падручнік для партшкол. Пераклад з расійскае мовы Яна Густыра. Б.с.л. Дзярж. Выдавецтва. Менск. 1928 г., стар. 326, цана 1 рубель.

Выданьнем гэтага падручніку для партшкол (гарадзкіх) Бел. Дзярж. Выдавецтва зрабіла вялікую і патрэбную справу. Бо мы маем ужо сотні партыйцу і камсамольцаў, якія вучацца ў партшколах, якія займаюцца самадукацый у гуртках і для якіх вельмі мала належнае літэратуры на беларускай мове. Гэта першы сур'ёзны падручнік для адзіна партшколы выдадзены Белар. Дзярж. Выдавецтвам, заслуга якога тым большая, што гэта сапраўды добры падручнік, які дапамагае правільнаму вывучэньню асноў партыйнае граматы, асноў марксызму—ленінізму.

У падручніку Кержанцава і Леонцьева кожны, які вывучае партыйную грамаду, мае добра апрацаваны матэрыял па ўсіх асноўных пытаньнях праграмы партыі і Камінтэрну.

У пачатку аўтары даюць правільны, дасканалы абгляд тэарэтычных пытаньняў марксызму-ленінізму. Гэтым пытаньнем адведзена ў кнізе 5 разьдзелаў (Партыя і кляса. Капіталістычная грамадзтва імпэрыялізм—апошняя ступень капіталістычнага ладу. Пераходны пэрыяд. Дыктатура буржуазіі, і дыктатура пралетарыяту). Амаль што 25 процантаў кнігі займаюць гэтыя пытаньні.

Да гэтае часткі кнігі ў нас ёсьць адна заўвага. Аўтары даюць зусім правільнае ўяўленьне аб сутнасьці імпэрыялізму, як капіталізму сучаснае эпохі. Далей ідзе азначэньне імпэрыялізму, дадзенае Леніным: „імпэрыялізм ёсьць капіталізм, на тэй стадыі (г. зн. ступені) разьвіцьця, калі склалася панаваньне манополіі і фінансавага капіталу, набыў выдатнае значэньне вываз капіталу, пачаўся падзел сьвету міжнароднымі трэстамі і закончыўся падзел усяе тэрыторыі зямлі буйнейшымі капіталістычнымі краінамі“. Аўтары даюць таксама правільнае ўяўленьне аб фінансавым капітале. Аўтары правільна гавораць, што „гаспадары банкаў і трэстаў маюць поўна шляхоў, каб падпарадкаваць сабе дзяржаўную машыну“ (падкуп дэпутатаў парлямэнту, скарыстаньне буржуазных газэт, лепшае аплата так званае рабочае арыстакратыі і г. д. Усё гэта зусім правільна. Але ўсё гэта ня зусім дастаткова, каб з усёю поўнатай характарызаваць фінансавы капітал. Аўтары ўпусьцілі пытаньне аб непасрэдным пракнікнаваньні капіталу ў дзяржаўны апарат, пытаньне аб зрастаньні трэстаўскага капіталу з дзяржаўным апаратам. Мы маем шмат шэраг фактаў гэтага зрастаньня ў Нямеччыне і асабліва ў Амэрыцы. Аб гэтым казаў на Кангрэсе Камінтэрну т. Бухарын і Камінтэрн гэтае зьявішча адмеціў. Гэта пытаньне не малое важнасьці, якое мае ня толькі тэарэтычнае, але і практычнае значэньне. Мы думаем, што для поўнае характарыстыкі сучаснага капіталізму аб гэтым трэ́ было-б хоць трохі, але ўсё ж сказаць.

Пяць разьдзелаў кнігі аўтары прысьвяцілі практычным пытаньням сацыялістычнага будаўніцтва краіны, абгляду задач партыі і мэтадам выкананьня гэтых задач. Гэта разьдзелы: Асновы гаспадарчае палітыкі партыі. Праз НЭП да сацыялізму. Задачы партыі ў галіне сельскае гаспадаркі. Барацьба за культуру. Правільна аўтары поўна мейсца далі пытаньням індустрыялізацыі і электрыфікацыі краіны і шляхам сацыялістычнае перабудовы вёскі.

Але і ў гэтых разьдзелах аўтары зрабілі дзье памылкі.

Першая датычыць нашае барацьбы з прыватным капіталам. Мы лічым, што трэба было абавязкова выкрыць хітрыкі прыватніка, яго спробы прыставацца да існуючых умоў. У прыватнасьці, вядома, што калі дзяржава амаль што зусім выгнала прыватны капітал з аптовага гандлю і ў значнай частцы і з дробнага (дзякуючы пашырэнню работы рабочае каапэрацыі), прыватнік пайшоў да саматужніка, робіць спробы яго закабаліць; прыватнік кінуў капітал на загатоўку дэфіцытных тавараў і г. д. Асабліва ў БССР, дзе прыватны капітал (гандлевы) яшчэ даволі вялікі, пытаньне аб выкрыцьці ўсіх хітрыкаў прыватнікаў і барацьбе з імі на новых вучастках мае вялікую значнасьць. Паколькі ў падручніку аб гэтым сказана зусім недастаткова — гэта пытаньне павінны мець на ўвазе кіраўнікі партшкол, кіраўнікі сэмінарыяў і г. д.

Другая памылка датычыць ролі прафсаюзаў. Хоць аўтары і пішуць, што ім „прышлося надзвычайна абмяжоўваць сябе ў выбары тэмы пытаньня, каб ня выйсьці за межы параўнальна кароткага і папулярнага падручніка“. Мы ўсё-ж лічым, што пытаньню аб ролі прафсаюзаў трэ́ было-б прызначыць значна больш увагі, чым гэта зрабілі аўтары. Аб ролі прафсаюзаў кніга гаворыць у разьдзеле 5, § 5: „партыя і масавыя арганізацыі працоўных“. У сучасны момант, калі роля прафсаюзаў усё больш і больш расьце ў сувязі з індустрыялізацыяй краіны, калі ўвага прафсаюзаў накіроўваецца ўсё больш і больш на пытаньні разьвіцьця прамысловасьці, трэ́ было аб ролі прафсаюзаў у вытворчасьці сказаць значна шырэй, чымся гэта зрабілі аўтары.

Пяць далейшых разьдзелаў прысьвечаны гісторыі партыі, барацьбы партыі супроць меншавізму, супроць ухілаў у радок самае партыі, супроць паасобных фракцый, якія спрабавалі арганізаваць тыя ці іншыя групы. Правільна аўтары досыць увагі прызначылі пытаньням барацьбы з трацкізмам і з новаю апазыцыяй.

Аўтары пісалі кнігу тады, калі яшчэ ня былі яўна замечаны выпадкі правага ўхілу. Цяпер, калі ўвага партыі накіравана на барацьбу супроць правага ўхілу, калі, у сувязі з абвастрыўшай клясавай барацьбой у вёсцы, правы ўхыл і яго праяўленьня набываюць асаблівую небясьпеку, аўтарам патрэбна, пры трэцім выданьні кнігі гэта ўлічыць. А кіраўніком партшкол і гурткоў трэба дапоўніць аўтараў у гэтай частцы.

Апошнія два разьдзелы гавораць аб асноўных пытаньнях работы Камінтэрну і аб міжнародным становішчы СССР.

На жаль, аўтары ня далі да разьдзелаў неабходных кантрольных пытаньняў і не паказалі літаратуры па распрацоўцы таго ці іншага пытаньня. Але ўсе гэтыя паасобныя памылкі не перашкаджаюць кнізе быць вельмі добрым падручнікам.

Кніга, напісана вельмі папулярна. Пераклад зроблены ня дрэнна. Але чамусьці цана кнігі большая за цану тае самае кнігі на расейскай мове (75 кап.).

Пажадаем, што Бел. Дзярж. Выдавецтва пасыла гэтага добрага пачатку з выданьнем кнігі Кержанцава і Леонцьева, прыступіць да выданьня патрэбнае навучальнай літаратуры на беларускай мове.

М. Г.

Адказы рэдактар Я. Гамарнік.

Рэдкалегія { Б. Стасевіч.
А. Сянкевіч.

180 25

200058

З Ь М Е С Т

	Стар.
Да XII з'езду КП(б)Б	3
В. Гантман. Аб вярбоўцы рабочых у партыю	7
Г. Конюхаў і Пасюкевіч. Пра работу савецкіх ячэек КП(б)Б	20
П. Шаліма. Да пытання аб камуністычным выхаванні моладзі	24
І Дорахаў. Як працуе Заслаўская раённая партарганізацыя	36
М. Зярніцкі. Рэагаваньне на крытыку ў друку і насценгазэтах	113

Наша Трыбуна

С. Такмачоў. Сялянская с.-г. школа і рэканструкцыя с.-г. гаспадаркі	58
---	----

На мясцох

Ф. Ляўчонак. Пра куставыя аб'яднанні калгасаў	64
Б. Шпітальнік. Некаторыя вышкі агляду	66

Гістпарт

І. Ашак. 1917 г. у Віцебску	69
-----------------------------	----

Крытыка і бібліяграфія

Пучкоў. Марксызм і ленінізм у ацэнцы сац.-дэм. і буржуазнае літаратуры	80
М. Г. Кержанцаў і Леонцьеў. Азбука ленінізму	86

А д р е д а к ц ы і.

У № 11 „Большавіка Беларусі“ у артыкуле т. М. Зярніцкага аб шпалернай фабрыцы (Менск) на ірэктываа (ст. 76 зверху) „Сос ав рабочих как по кртификации, так и возрасту и общему развитию—довольно разношерстный: наряду с группой старых квалифицированных рабочих, подверженных мелко-буржуазным настроениям (что связано с прежней работой их на частных предприятиях)“.

Тут меля месца прыкрая памылка, бо аўтар меў на ўвазе ня ўсіх рабочых і хацеў адзначыць толькі тое, што сярод старых рабочых ёсць некаторая частка, якая зьяўляецца політычна адсталай.

Пры перекладзе ў № 12 „Большавіка Беларусі“ з украінскае мовы на беларускую вытрымкі з рэзалюцыі ЦК КП(б)У укралася памылка—устаўлена слова „шлях“.

Другі радок 6 абзацу рэзалюцыі трэба чытаць: „Партыя стаіць за самастойнае развіццё беларускай культуры“... і г. д.

Рэдакцыя

ПАДПІСВАЙЦЕСЯ

НА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКУЮ
І ГРАМАДЗКА-ПОЛІТЫЧНУЮ
ЧАСОПІСЬ

„МАЛАДНЯК“

(ОРГАН БЕЛАРУСКАЕ АСОЦЫЯЦЫІ
ПРОЛЕТАРСКІХ ПІСЬМЕНЬНІКАЎ)

Ідучы насустрач доўгатэрмінаваму масаваму падпішчыку,
ВЫДАВЕЦТВА „ЧЫРВОНАЯ ЗЬМЕНА“
ЗЬНІЗІЛА ПАДПІСНУЮ ПЛАТУ

УМОВЫ ПАДПІСКІ на 1929 год:

На ўвесь год 3 р. — к.

На поўгода 1 р. 60 к.

На 3 м-цы — 90 к.

На 1 месяц — 30 к.

ПРЫ ўМОВЕ ПАДПІСКІ НА „МАЛАДНЯК“
РАЗАМ З ГАЗЭТАЙ „ЧЫРВОНАЯ ЗЬМЕНА“
ПАДПІСНАЯ ПЛАТА на год — 6 руб. 10 кап.

ПАДПІСКУ ДАСЫЛАЙЦЕ: у кантору Выдавецтва „Чырвоная Зьмена“—Менск, Комсомольская, № 25. Падпіска на часопіс „Маладняк“ прымаецца таксама ўсімі паштовымі аддзяленнямі, усімі аддзяленнямі БДВ і спецыяльнымі ўпаўнаважанымі і агентамі Выдавецтва „Чырвоная Зьмена“.

Адрас Рэдакцыі: Менск, клуб Карла Маркса, пакой № 2.

Кожная акруговая і раённая арганізацыя КПБ,
кожная ячэйка, кожны камуніст і камсамалец
павінны выпісваць і чытаць „Бальшавік Беларусі“

АДЧЫНЕНА ПАДПІСКА на 1929 год

НА ШТОМЕСЯЧНУЮ ЧАСОПІСЬ

„БАЛЬШАВІК БЕЛАРУСІ“

Орган ЦК КП(б)Б

У ЧАСОПІСІ НАСТУПНЫЯ АДДЗЕЛЫ:

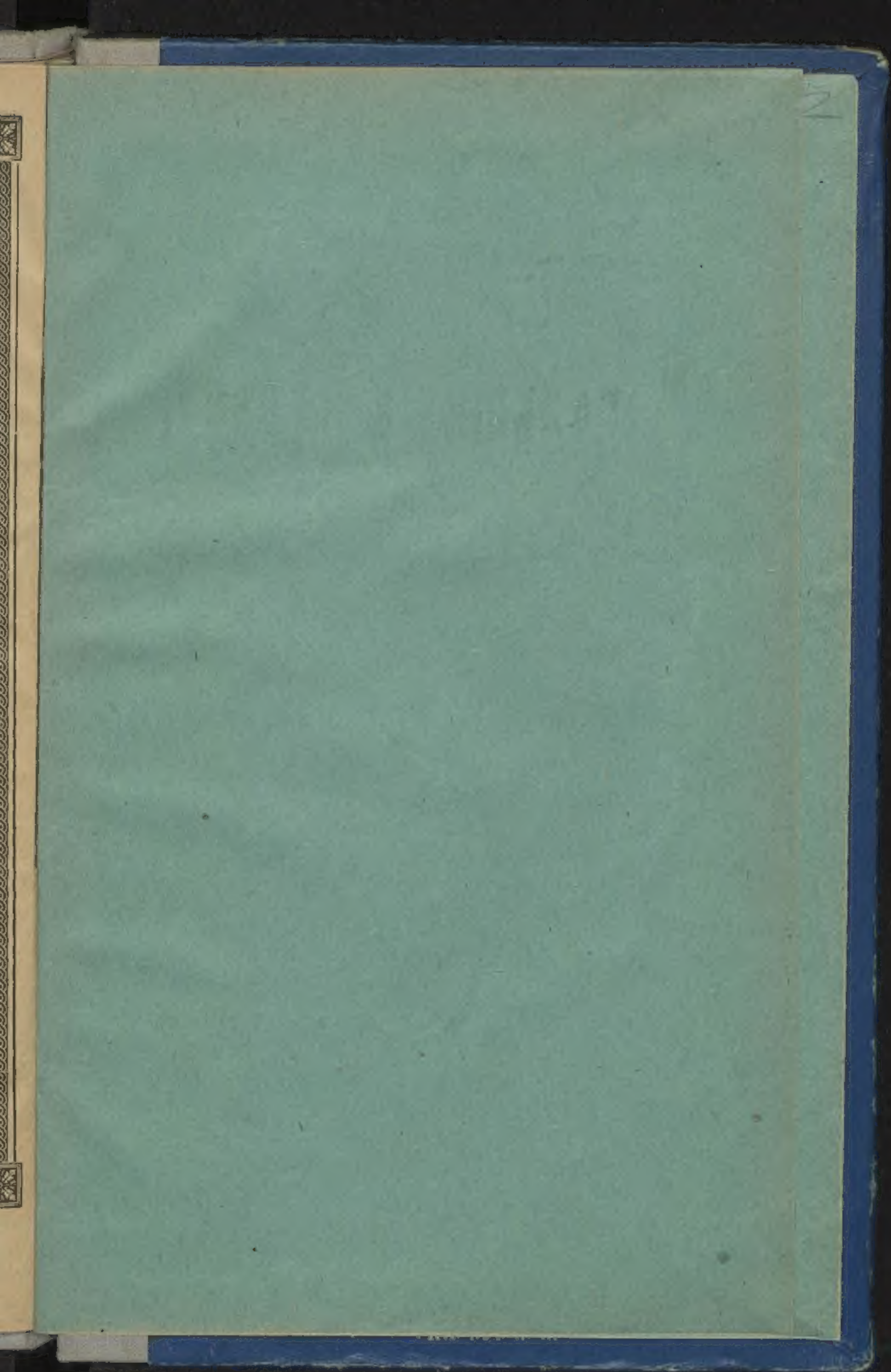
- I. Кіруючыя артыкулы па асноўных пытаннях партыйнае работы. Артыкулы аб гаспадарчым і культурным будаўніцтве. Абмен вопытам практыкі партыйнае работы. Артыкулы на міжнародныя тэмы.
- II. Наша трыбуна.
- III. Пытаньні партыйнае работы на мясцох, аб Чырвонай арміі і г. д.
- IV. Гісторыя партыі.
- V. У ЦК КПБ. У ЦКК КПБ. У ЦК ЛКСМБ.
- VI. Крытыка і бібліяграфія.

УМОВЫ ПАДПІСКІ:

1 мес.	— 35 к.	ДАДАТКАМ ДА ГАЗЭТЫ:
3 мес.	1 р. 05 к.	„Зьвязда“, „Полесск. Правда“,
6 мес.	2 р. 10 к.	„Заря Запада“, „Камуніст“ —
9 мес.	3 р. 15 к.	1 мес. — 25 к.
1 год	4 р. 20 к.	1 год . 3 р. —

ПАДПІСКА ПРЫМАЕЦЦА: ва ўсіх паштова-тэлеграфных канторах і аддзяленьнях, усімі аддзяленьнямі Белдзяржвыдавцтва, аддзяленьнем „Известий“ і „Правды“ і яго агентамі, спажывецкімі крамамі Белкаапсаюзу, кантрагентствам друку і рэдакцыямі газэт „Зьвязда“, „Полесская Правда“ „Заря Запада“ і „Камуніст“.

Адрас рэдакцыі: Менск, Савецкая 45, ЦК КП(б)Б.

253-154

0000000 1992557